

**T. C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**MUHASEBEYE YÖN VEREN KANUNLARIN
GELİŞİMİNDE BASKI GRUPLARININ ETKİSİ: YENİ
TÜRK TİCARET KANUNU ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Muhammet Sadık İPEKOĞLU

**Yrd. Doç. Dr. Mustafa SAVCI
Danışman**

**RİZE
2017**

TEZ ONAY SAYFASI

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalında, Muhammet Sadık İPEKOĞLU tarafından hazırlanan *Muhasebeye Yön Veren Kanunların Gelişiminde Baskı Gruplarının Etkisi: Yeni Türk Ticaret Kanunu Örneği* başlıklı bu çalışma, 18/10/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Mustafa SAVCI, ~~Kabul/Red~~

Üye: Yrd. Doç. Dr. Münevver KATKAT ÖZÇELİK, ~~Kabul/Red~~

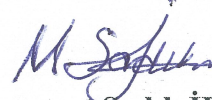
Üye: Yrd. Doç. Dr. Seven ERDOĞAN, ~~Kabul/Red~~

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

13.11.2017

Prof. Dr. Ahmet İshak ÖZMİR
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 13/11/2017

Muhammet Sadık İPEKOĞLU

ÖN SÖZ

“Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.” sözünden hareketle ülkemiz ve dünyamızda hiçbir şeyin yerli yerinde kalmadığı aşikârdır. Çünkü değişen ihtiyaçlar karşısında devletlerin almak zorunda olduğu bazı kararlar olacaktır. Bu kararların alınması sürecinde iktidar, muhalefet, siyasi partiler ve baskı gruplarının göstermiş olduğu çabalar kamuoyunun gözünden kaçmamaktadır. Çünkü bu gruplarda temel amaç bireylerin menfaat ve çıkarlarını korumaktır. Bu yüzden ihtiyaç duyulan kanunların yerinde saymaksızın gelişip ve değiştirilmesi her ülkede olduğu gibi ülkemizde de kaçınılmazdır. Bu çalışmada, muhasebeye yön veren kanunların geliştirilmesi sürecinde baskı gruplarının etkisi, Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun oluşturulma süreci kapsamında değerlendirilmiştir. Kanunların değiştirilme sürecinde baskı gruplarının göstermiş olduğu faaliyetler incelenerek ortaya konan bulguların kamuoyuna açıklanması hedeflenmiştir. Özellikle yeni Türk Ticaret Kanunu’nun hazırlanması sırasında baskı gruplarının demokratik yollardan göstermiş olduğu faaliyetlerin ülkemizde artırılması hedeflenmiştir. Çalışma sürecinde gerek bilgisi gerek emeği ile gece gündüz yardımlarını bir an olsun esirgemeyen danışmanım, kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa SAVCI’ya, Eniştem Öğr. Gör. Ali YAZICI’ya, bilgi birikimlerini bana aktaran Karadeniz Muhasebe’ye ve Uzman Muhasebe’ye, yüksek lisans arkadaşlarıma, tez sürecinde yaşadığım problemlere yardımcı olan Erdal DEMİRCİ’ye, bu günlere gelmemde çok etkisi olan ve doğduğumdan beri hiçbir şekilde maddi-manevi desteklerini esirgemeyen babam Abdulkadir İPEKOĞLU’na, annem Emine İPEKOĞLU’na ve bütün aile bireylerime teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	2
ETİK BEYAN	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER	5
ÖZET	8
ABSTRACT	9
KISALTMALAR	10
GİRİŞ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	14
1. BASKI GRUPLARI	14
1.1. Baskı Gruplarının Tarihsel Gelişimi	14
1.2. Baskı Gruplarının Tanımı ve Görevleri	16
1.3. Baskı Gruplarının Diğer Gruplarla Karşılaştırılması	19
1.3.1. Baskı Grupları ve Çıkar Grupları	19
1.3.2. Baskı Grupları ve Lobiler	21
1.3.3. Baskı Grupları ve Siyasi Partiler	22
1.3.4. Baskı Grupları ve Sivil Toplum Örgütleri Arasındaki Fark	24
1.4. Baskı Gruplarının Sınıflandırılması	24
1.4.1. İçyapısı Bakımından Baskı Grupları	25
1.4.2. Kurumlaşmalarına Göre Baskı Grupları	26
1.4.3. Profesyonel (Mesleki) Baskı Grupları	27
1.4.4. İdeolojik Baskı Grupları	29
1.4.5. Diğer Baskı Grupları	30
1.5. Baskı Gruplarının Etkinliğini Belirleyen Faktörler	32
1.5.1. Maddi Güç	32
1.5.2. Üye Sayısı	34
1.5.3. Liderlik	34
1.5.4. Toplumsal Statü	35
1.5.5. Organizasyon Yapısı	36
1.5.6. Siyasal ve Sistemsel Özellikler	37
1.5.7. Diğer Faktörler	38

1.6. Baskı Gruplarının Uyguladıkları Baskı Metotları	39
1.6.1. İkna Yolu	40
1.6.2. Tehdit	40
1.6.3. Doğrudan Hareket ve Grevler	41
1.6.4. Rüşvet	42
1.6.5. Hükümet Faaliyetlerini Baltalama ve Mali Sabotaj.....	42
1.6.6. Propaganda (Kamuoyunu Etkileme).....	43
1.7. Baskı Gruplarının Siyasi Aktörlerle İlişkisi.....	43
1.8. Baskı Gruplarının Etkileme Alanları	49
1.9. Baskı Gruplarının Demokrasiye Olumlu – Olumsuz Etkileri.....	51
İKİNCİ BÖLÜM.....	56
2. MUHASEBE VE MUHASEBEYE YÖN VEREN KANUNLARININ	
GELİŞİMİ	56
2.1. Muhasebenin Tarihsel Gelişimi	56
2.2. Muhasebenin Tanımı ve Amacı	60
2.3. Muhasebenin Görevleri.....	62
2.4. Muhasebeyi Etkileyen Faktörler	64
2.4.1. Küreselleşme.....	64
2.4.2. Uluslararası Standartlar.....	64
2.4.3. Yasal Değişiklikler	65
2.4.4. Teknolojik Gelişmeler	65
2.4.5. Ekonomik Gelişmeler	65
2.4.6. İşletmelerde Kurumsal Yönetim.....	65
2.4.7. Ekonomik Krizler	66
2.4.8. Baskı Grupları.....	66
2.5. Muhasebeye Yön Veren Kanunların Gelişimi.....	67
2.5.1. Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nda Muhasebenin Gelişimi.....	67
2.5.2. Vergi Kanunlarında Muhasebenin Gelişimi	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	77
3. BASKI GRUPLARININ YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA ETKİSİ	
.....	77
3.1. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Baskı Grupları	77

3.1.1. TOBB.....	77
3.1.2. TÜSİAD.....	78
3.1.3. TÜRMOB	79
3.1.4. Barolar	80
3.1.5. Diğer Baskı Grupları.....	81
3.2. Baskı Gruplarının Muhasebeye Yön Veren Kanunlara Etkisi.....	82
3.2.1. Türk Ticaret Kanunu'nda Baskı Grupları Etkisi.....	82
3.2.2. Vergi Kanunlarında Baskı Gruplarının Etkisi	84
3.3. Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Duyulan İhtiyaç	91
3.4. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Kanunlaşma Süreci	93
3.5. Yeni Türk Ticaret Kanunu'n Getirdiği Yenilikler	93
3.5.1. Ekonomik Alanda Getirdiği Yenilikler.....	93
3.5.2. Muhasebe Alanında Getirdiği Yenilikler.....	94
3.5.3. Denetim Alanında Getirdiği Yenilikler	97
3.5.4. Diğer Alanlarda Getirdiği Yenilikler	97
3.6. Baskı Gruplarının Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Etkisi.....	98
3.6.1. TOBB'un Etkisi	98
3.6.2. TÜSİAD'ın Etkisi	100
3.6.3. TÜRMOB Etkisi	101
3.6.4. Baroların Etkisi	102
3.6.5. Diğer Baskı Gruplarının Etkisi	103
SONUÇ	105
KAYNAKLAR	107
ÖZ GEÇMİŞ	118

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: İşletme

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa SAVCI

Hazırlayan: Muhammet Sadık İPEKOĞLU

Yıl: 2017

ÖZET

MUHASEBEYE YÖN VEREN KANUNLARIN GELİŞİMİNDE BASKI GRUPLARININ ETKİSİ: YENİ TÜRK TİCARET KANUNU ÖRNEĞİ

Bu çalışma, muhasebeye yön veren kanunların gelişiminde baskı gruplarının etkisini belirlemeye yöneliktir. Tüm insanlar kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmektedir. Bireylerin kendi çıkarlarını savunurken diğer insanların çıkarlarını önemsememesi geçmişten gelen bir problemdir. Bu olumsuzluğun ortadan kalkması amacıyla Osmanlı Devletinden itibaren yönetimde temsil edilme adına baskı grupları oluşturulmuştur. Demokrasi geliştikçe baskı gruplarının kanun yapım sürecinde daha fazla yer alması beklenebilir. Fakat bugün istediğimiz seviyede olmasa da gün geçtikçe demokrasi içerisinde kanunlarda da yerini alacağı kesindir. Bu sayede bireylerin çıkarları devlet ve işverenler karşısında korunacak ve ülkemizin gelişmişlik düzeyi ileri noktalara taşınacaktır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, baskı grupları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. İkinci bölümde, muhasebeye yönelik genel bilgiler ve muhasebeye yön veren temel kanunlar ele alınmıştır. Son bölümde ise baskı gruplarının Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun gelişim sürecine etkisi üzerinde durulmuştur. Konu hakkında sonuca yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baskı Grupları, Türk Ticaret Kanunu, Muhasebe Gelişimi.

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Business

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Mustafa SAVCI

Author: Muhammet Sadık İPEKOĞLU

Year: 2017

ABSTRACT

THE IMPACT OF PRESSURE GROUPS IN THE DEVELOPMENT OF ACCOUNTING-DIRECTING LAWS: THE NEW TURKISH COMMERCIAL CODE EXAMPLE

This study aims to determine the influence of pressure groups in the development of laws that direct accounting. All people are acting in their own interests. It is a past problem that individuals do not care about the interests of other people while advocating their own interests. Pressure groups have been formed on behalf of represented in the administration since the Ottoman Empire in order to avoid this negativity. As democracy evolves, pressure groups may be expected to take up more space in the legislative process. But, even if pressure groups are not at the level today we want, the day will soon take place in the law within democracy. In this way, the interests of the individuals will be protected against the state and the employers and the level of development of our country will be advanced.

The study consists of three parts. In the first part, the pressure groups are explained in detail. In the second part, general information on accounting and basic laws governing accounting are taken. In the last part, the effect of the pressure groups on the development process of the New Turkish Commercial Code is emphasized. Suggestions for the outcome have been developed.

Keyword: Pressure Groups, Turkish Commercial Code, Accounting Development

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AT: Avrupa Topluluğu
BDDK: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu
DİSK: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
GVK: Gelir Vergisi Kanunu
HAK-İŞ: Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
IFAC: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
KGGK: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KDV: Katma Değer Vergisi
KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KVK: Kurumlar Vergisi Kanunu
MSUGHT: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
SPK: Sermaye Piyasası Kurulu
STK: Sivil Toplum Kuruluşları
TFRS: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TİSK: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TMS: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri
TSO: Ticaret ve Sanayi Odaları
TÜRK-İŞ: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜSİAD: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
UFRS: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
VUK: Vergi Usul kanunu

GİRİŞ

İnsan, her ne kadar birey olarak doğsa bile, yaşantısını sürdürebilmek için tarih boyunca topluca hareket etmek ve beraber yaşamak zorunda kalmıştır. Bu durum zamanla toplum statüsünü belirleyerek sivil ve teşkilatlanmış baskı gruplarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İnsanlar geçmişten bugüne kadar değişik yönetim şekilleri uygulamıştır. Her geçen gün medeniyetin ışığı altında daha modern ölçüde yaşayabilme ve kendilerini bu doğrultuda yaşatabilmenin yollarını aramıştır. Demokrasiyle birlikte özgürce verdikleri oylarla kendilerini belli bir süre temsil edecek adayları meclise göndermişler veya partilerle etkileşimde kalarak problemlerini çözmüşlerdir. Bu şekilde iktidar ve muhalefet partilerinin faaliyetlerine yön vermeye çalışmışlardır.

Baskı grupları temsil ettiği üyelerin menfaatlerini korumakla yükümlüdür. Demokratik ülkelerde halkın hür oylarıyla meclise giren iktidar ve muhalefet partileri üzerinde etkilidir. Halkın iktidardan beklentilerini almak, isteyip de alamadıkları hizmetleri iktidar ve muhalefet üstünden sürdürürler. Baskı grupları Anayasal süreç içinde kaldıkları takdirde demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Baskı grupları samimi duygularla iktidarla dirsek temasında bulunurlar. Devletin ve milletin kaynaklarını siyasi iktidarın heba etmesine fırsat vermezler. Bu arada mensubu oldukları kuruluşların menfaatleri doğrultusunda da hizmetlerini sürdürmekten geri kalmazlar.

Mali nitelikteki işlemleri takip eden, kaydeden ve sonuçlandıran bir bilim alanı olan muhasebe, devlet ve işletmeler açısından hayati öneme sahiptir. Hemen hemen bütün kuruluşlar muhasebe sistemini uygulamak zorundadırlar. Bu süreci neye göre uygulayacaklarını bilmeleri açısından muhasebeye yön veren kanunlar önemlidir.

Türkiye’de muhasebeye yön veren kanunlarda baskı gruplarının etkisi geçmişten günümüze hep var olmuştur. Kanunlar günümüz şartlarını taşıyamadıkları zaman devlet ya da baskı gruplarının etkisiyle değiştirilebilir ve günümüz şartlarını ayak uydurarak gelişimlerini tamamlar. Bu süreçte değişiklikleri, gelişimi yöneten ve yönlendiren gruplar ortaya çıkmaktadır. Temsil

ettikleri kitlelerin menfaatlerini korumak isteyen baskı grupları kanunlardaki değişikliklere yönlendirici faaliyetlerde bulunur.

Değişen ekonomik ortam eski kanunlarla devam edilmesini zorlaştırmıştır. Ekonomik şartlara uygun yeni kanunlar için baskı gruplarının önemi artmıştır. Özellikle Türkiye’de Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun değiştirilme sürecinde TOBB başta olmak üzere TÜSİAD ve diğer baskı gruplarının etkisi asla küçümsenemez.

Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı, dünyadaki gelişmelere kayıtsız kalmayan, toplumsal yaşamın adeta bir parçası durumuna gelen, topluma yönetimde temsil edilme olanağı sağlayan baskı gruplarının muhasebeye yön veren kanunların gelişimindeki önemi ve gerekliliğini ortaya koymaktır. Bu çalışmada, baskı gruplarının muhasebeye yön veren kanunlardan biri olan yeni Türk Ticaret Kanunu’na değişim ve gelişim sürecine etkisinin olup olmadığı açıklanmaktadır.

Tezin Önemi

Ülkeler ve toplumlar için vazgeçilmez olan baskı grupları ve muhasebe ilişkisi hakkında daha önce yeterince çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla, bu çalışma muhasebeye yön veren temel kanunların gelişiminde baskı gruplarının etkisinin açıklanması bakımından faydalı olacaktır.

Küreselleşmeyle birlikte eski kanunların yeni kanunlarla değişim süreci meydana gelmiş ve bu süreçte baskı gruplarının katkısı son derece önemli olmuştur. Bu sebeple, gelişmiş ülkelerdeki faaliyetlerin gelişmekte olan ülkelere ilham kaynağı olacağı ve toplumsal barışın sağlanması bakımından bu çalışmanın hedefe uzanan yolda bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tezin İçeriği

Muhasebeye yön veren kanunların gelişimde baskı gruplarının etkisi; yeni Türk Ticaret Kanunu örneği (6102 sayılı 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete) üç bölümde açıklanmaya çalışılmıştır. Birinci bölümde baskı grupları ayrıntılı bir şekilde anlatılmış. İkinci bölümde, muhasebeye yönelik genel bilgiler ve muhasebeye yön veren kanunlardan ticaret ve vergi kanunlarının gelişimi açıklanmış. Muhasebeye yön veren diğer kanunlar kapsam dışı tutulmuştur. Son bölümde ise, yeni Türk Ticaret Kanunu’ndaki baskı grupları açıklanmış ve yeni

Türk Ticaret Kanunu'nun değiştirilip geliştirilme sürecine etkileri araştırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise, konu hakkında sonuca yönelik öneriler geliştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BASKI GRUPLARI

Dengeli çoğulcu demokratik parlamenter sistemlere has ve demokratik birleşme açısından son derece önemli olan baskı gruplarının yönetim ve yasama üzerindeki etkileri bugüne kadar birçok araştırmmanın konusu olmuştur. Baskı grupları kavramının yanı sıra lobi, çıkar grubu, örgütlü grup, siyasal grup, sivil toplum kuruluşları vb. isimler altında incelenen ve ortak bir çıkar etrafında toplanan ve siyasal karar verme sürecini etkilemeyi amaçlayan topluluklar, günümüzde genel olarak baskı grubu kavramıyla ifade edilmektedir (Arı, 2000: 133). Bu sebeple, baskı grupları çoğu zaman vatandaşlar ve bürokratlar tarafından çıkar grubu, sivil toplum örgütleri veya lobiler olarak da bilinmektedir.

Baskı ve çıkar grupları siyaset biliminde çoğu kez farklı yorumlanmasına rağmen, genellikle toplum tarafından aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bu kavram karmaşasından dolayı, içinde çok fazla kavramı barındıran baskı grupları bu bölümde ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

1.1. Baskı Gruplarının Tarihsel Gelişimi

İnsanlığın doğuşundan itibaren olumsuz çevre koşulları ve vahşi hayvanlar sebebiyle bireyler hep toplu halde yaşamışlardır. Toplu halde yaşama ilkel toplumlarda bireyin içinde bulunduğu statüyü de belirlemiştir (Bilgili, 2010: 11). Zamanla oluşan bu kitleler sivil ve teşkilatlanmış bir toplum halini almıştır.

Günümüze gelene kadar yukarıda bahsettiğimiz kitleler çeşitli evrimler geçirmiş ve bugünkü baskı grupları haline gelmişlerdir. Bu süreç kendiliğinden ortaya çıkmamıştır. 17. yüzyıldan başlayarak sanayi devriminin gerçekleşmesiyle makineleşmeye geçilmesi sonucunda işçiler ve işverenler karşı karşıya gelmiş ve bu iki grup arasında orantısız bir mücadele ortaya çıkmıştır. Bu süreçte işçiler haklarını ve çıkarlarını korumak amacıyla örgütlenmiş ve sonucunda da işçiler grev hakkını elde etmişlerdir (Dinçer, 1999: 11).

İşçilerin haklarını korumak amacıyla oluşturulan ilk baskı grubu da İngiltere’de 1834 tarihinde “Trade Union” adıyla kurulmuştur (Dinçer, 1999: 11). Bu baskı grupları önderliğinde ülkemizde ve bazı ülkelerde grevler meydana gelmiştir. Türkiye’de yapılan ilk grev 1872 tarihinde gerçekleşen telgrafçılar

grevidir (Türkölmez, 2015). Daha sonra ABD’de 1887 tarihinde demiryolu işçileri tarafından bir grev düzenlenmiştir (Güzeliş, 1964: 10).

Teşkilatlı bir organizasyon eksikliği sanayi devrimi sonrasında bazı grupları ortaya çıkarmıştır. Bu gruplar hükümet ve işverenler karşısında ayakta durabilmek için oluşturdukları teşkilatlar aracılığıyla kendi istek ve arzularını hükümete iletmeye başlamışlardır. Bu durumdan ortaya çıkan sonuç teşkilatlı bir kitleye sahip gruplar ne kadar aktif çalışırsa, karşılığında siyasal hayatta da o kadar aktif olacaklardır (Kuzu,1985: 65).

Baskı grupları teriminin ilk olarak ABD’de ortaya çıkması ve anayasasında yer alması tesadüf değildir. Bunun nedeni olarak, bu ülkedeki demokratik yapı ve ileri sosyal gelişmişlik gösterilebilir. Demokratik ortamda siyasal düzenin çarklarının tam anlamıyla çalışması ve kitle partilerinin de olmaması nedeniyle, partilerin yapamadıklarını çeşitli türdeki baskı grupları lobi faaliyetleri aracılığıyla yapmışlardır (Tunaya, 1975: 468-469).

Bir baskı grubu, eskiden temsil ettiği kitleyi savunmak amacıyla iktidar partileriyle yakın ilişki kurarak yönetime katılırken, günümüzde sayıları artan baskı gruplarının iktidar partilerine katılmak yerine onlar üzerinde dolaylı etkileye sahip olmayı tercih ettiği görülmektedir. Bu dolaylı etki sınıfsal ayırım yüzünden ortaya çıkmıştır. İşbölümü ve alanında uzmanlaşma karşılıklı olarak bir dayanışmayı ortaya çıkardı ve bu dayanışma sayesinde baskı grupları, toplumda dengeyi koruyacak bir teşkilat olarak düşünölmeye başlandı (Yücekök,1971: 49). Başka bir deyişle, işlevi yönünden siyasal iktidarı ele geçirmek için değil, bağlı oldukları sosyal güçlerin çıkarlarını korumak için dinamik oluşumlu gruplar siyasal sistemde yerini almıştır (Akad, 1979: 27). Sistemin iyi çalışması için baskı gruplarının kanunların el verdiği çerçevede hükümeti kontrolü altında tutması söz konusu olmuştur.

Sanayileşmenin etkisiyle gelişen ölkelerde çıkar sahibi yeni gruplar oluşur ve var olanlarda gittikçe farklılaşarak demokrasi çerçevesince faaliyetlerde bulunurlar (Bulutoğlu, 1981: 123). Devlet karşısında güçsüz durumda olan bireylerin, organize olarak faaliyette bulunan bu gruplar sayesinde çıkarları daha kolay bir şekilde korunacaktır. Bu vesileyle, bireyler kendi arzu ve istekleri doğrultusunda aynı çizgide yol alan gruplarla birlikte hareket etmesinin yanında

sayısal bakımdan isteklerin de iktidar tarafından önemsenmesini sağlayacak bir oy oranını yakalarlar.

1.2. Baskı Gruplarının Tanımı ve Görevleri

Baskı grubu çeşitli grupları içeren kapsamlı bir tanım kümesi barındıran ve üzerinde uzlaşılan temel bir tanımı olmayan bir kavram olarak günümüze kadar gelmiştir (Dinçer, 1999: 4). O yüzden birçok yazar kendine göre bir takım tanımlamalar yapmıştır.

Baskı grubu, ortak çıkarlara sahip üyeleri olan ve iktidarı ele geçirmeyi düşünmeksizin siyasal sistemi etkilemeye çalışan bir topluluk olarak tanımlanmaktadır (Bilgiç ve Göksu, 2003: 54). Bu tanımdan hareketle ulaşabileceğimiz sonuç baskı gruplarının siyasi partilerden farklı olduğudur. Ne istediğinin farkında olan baskı grupları, bu menfaatler doğrultusunda karar vericileri etkilemek üzere çaba sarf etmektedirler.

İktidarı ele geçirmeyi amaçlamayan bu gruplar, egemen olan devletle halkın arasında bir köprü vazifesi görür ve halkı yönetime katmayı amaçlar. Bir başka deyişle baskı grupları, halkın gerçek iradesini açığa çıkaran fiili iktidarlardır (Şahim, 1994: 39). Aynı şekilde fiili iktidar kavramını kullanan bir diğer yazar olan Akad, halkın iradesi yanında anayasal kuruluşlara katılmaması sebebiyle resmi değil “fiili iktidar” olarak baskı gruplarını tanımlar (Akad, 1976: 65-66). Ayrıca bu kavrama Ay kitabında farklı bir anlam atfeder. Ona göre baskı gruplarının siyaset üzerindeki etkinliğinin temel amacı ekonomik olduğundan bu gruplar “ekonomik çıkar grubu” olarak adlandırılmaktadırlar (Ay, 2008: 9).

Kapani ise kitabında baskı gruplarını; ekonomik, ahlaki, sosyal, kültürel, ideolojik, siyasal ve çevresel konularda, menfaatlerini korumak amacıyla bir araya gelmiş ve mevcut iktidarı ele geçirmek istemeyen, buna rağmen yasama faaliyetlerinde etkinliğini hissettirip kendi lehine kararlar aldırılmaya çalışan, organize olmuş, bölgesel, ulusal veya uluslararası büyüklükteki gruplar olarak tanımlar (Kapani, 2010: 192-194).

Baskı gruplarının farklı tanımlarına rağmen genel kabul gören amaçları “bilinçli ve örgütlü menfaat” grupları olmasıdır (Tunaya, 1982: 321). Bilinçli ve örgütlü menfaatlerini “etkileme” ve “baskı kurma” faaliyetleri ile tamamlarlar. Bu

faaliyetleri baskı grupları siyasal süreci sistemli bir şekilde etkisi altına alma ve istedikleri kararların çıkmasını sağlamak amacıyla yaparlar (Kapani, 2010: 194). Faaliyetleri dikkatli bir şekilde yapmalıdır ki hem toplum hem de diğer baskı gruplarının tepkisi çekilmesin.

Baskı gruplarının olmazsa olmazı demokrasidir. Çünkü demokrasinin olduğu ülkeler’ de daha fazla özgürlük ortamı bulunmaktadır. Eğer baskı gruplarının seslerinin çıkmasını ve gelişmesini istiyorsak, mutlaka o ülkeye demokrasi gelmesi şarttır. Demokrasi sayesinde baskı grupları, toplumdaki farklı grupların bilinçli şekilde bir araya gelerek, kendi menfaatleri doğrultusunda toplumsal menfaatleri hükümete bildirmesi ve onunla karar verme işlemini paylaşarak kitlenin gerçek iradesini ortaya koyan ve yönetimine yasallığını kazandıran çoğulcu gruplar (Şahim, 1994: 37). Bu yasallık baskı gruplarına demokrasi çerçevesince özgürlük tanıyacaktır. Demokratik olmayan veya demokrasisi gelişmemiş ülkelerde baskı gruplarının faaliyetleri ve sayıları çok sınırlı olacaktır.

Farklı mesleklerden, ideolojilerden, derneklerden, veya başka amaçla bir araya gelmiş ortak menfaate sahip toplulukların hedeflerini gerçekleştirmek adına baskı grupları iktidar temsilcileriyle karşı karşıya kalırlar. Bunun sonucu olarak, iktidar temsilcilerini kendi istekleri doğrultusunda kararlar almaya mecbur bırakırlar (Akad, 1976: 64).

Baskı grupları geçmişten günümüze bir şekilde siyasetin içinde her zaman var olmuşlardır. Çünkü kuruluş ve var oluş amaçları üyelerinin ya da toplumun bir kesiminin haklarını ve çıkarlarını korumak olduğu için bunu da siyaset aracılığıyla gerçekleştirmektedir (Bilgili, 2010: 11).

Baskı grupları: ülkede iktidarı ele geçirmekten ziyade, siyasi partiler, siyasi hükümetler ve toplum üzerinde dolaylı veya dolaysız, gizli ya da açık baskı kurabilen, resmi veya gayri resmi teşkilatlanmış siyasi oluşum olarak tanımlanır (Akçalı, 1991: 124). Bütün tanımların ortak noktası olarak şunu diyebiliriz, baskı grupları siyasi iktidarı ele geçirmeden faaliyetlerini gösterip kendi amacında organize olmuş toplumsal birlikteliktir.

Kendiliğinden ortaya çıkan baskı gruplarının bazıları uzun ömürlü, bazıları da çok kısa ömürlü olur. Bu gibi oluşumlar, tek bir amaç için oluşur ve bazen

amaca ulaşıp bazen de ulaşamayıp kısa bir süre sonra dağılırlar (Topçu, 2006: 14). Kısa sürede dağılmasının amacına örnek olarak; hedeflenen çıkarlara ulaşıp örgütün faaliyetlerine son vermek verilebilir. Uzun süre faaliyet gösterenlere örnek olarak; işçi ve işveren sendikalarını örnek olarak verebiliriz.

Buraya kadar yapılan tanımlarda baskı gruplarının hep bir şekilde siyasal sistemle ilişkileri üzerinde durduk. Fakat genelde durum her zaman böyle değildir. Çünkü bazı oda ve derneklerin varlık nedeni, sadece siyasal iktidarı etkilemek değildir; fakat bazı eylemleri siyasal amaçlı olabilmektedir. Buna örnek olarak meslek odalarını verebiliriz. Çünkü varlık sebebi siyasal olmasa da, bazı faaliyetleri siyasal görünür (Tezcan, 2013: 6).

Baskı gruplarından üyelerinin haklarını ve menfaatlerini koruması beklenir. Fakat bazen bu durum böyle olmamaktadır. Bazı dernekler ve teşkilatların yöneticileri kendi kitlesinin amaçlarını maksimize etmek yerine kendi çıkarlarını maksimize eder, yani üyelerin yerine kendi rantını kovalar ve devletten bir takım faydalar elde etmeyi bekler. Bu beklentisi doğrultusunda kendi kişisel çıkarını düşünen iş adamları ve politikacılar üyelerini görmezden gelebilmektedir (Aktan vd., 2007: 216).

Günümüzde gelişmiş ülkelerde baskı grupları, demokratik devlet anlayışının vazgeçilmez birer unsurlarıdır. Talepler siyasi güçlere baskı grupları aracılığıyla aktarıldığında daha etkili olurlar. Ancak burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, baskı gruplarının demokratik sistem içerisinde kalması gerekliliğidir. Eğer siyasal karar alma mekanizmaları, baskı gruplarını denetim altına almaya çalışıyorsa, o ülkede demokrasiden söz etmek olanaksız olacaktır (Şahim, 1994: 17).

Bir grubun baskı grubu olabilmesi için belirli özellikleri taşıması gerekir (Aktan vd., 2007: 207):

- Örgütlü duruma gelmek (Örgütlenmek),
- Üyelerine tesir etmek (Etkilemek),
- Çıkar beklentisi içinde olmak.

Bu özellikleri taşıyan teşkilatlı gruplar baskı grubu olarak nitelendirilecektir. Böylece diğer gruplardan farklılık göstereceklerdir. Tüm bu

özellikleri içeren baskı gruplarının üyelerini düşünerek sorumlu olduğu görevleri de vardır. Bunlar (Dinçer, 1999: 26):

- Baskı grupları belirli kesimleri siyasi konular hakkında bilinçlendirir, kendi üyelerini eğitirler.
- Baskı gruplarının yönetiminde yer alan kişilerin bürokratlara, memurlara ve genel olarak topluma bilgi, kanıt ve istatistik veriler sağlarlar.
- Siyasi sistemde önemli etki yaratabilecek faaliyetlerde bulunup daha fazla seçenekler sunar ve tahmin edilemeyen sorunlara çözümler üretirler.
- Siyasal kurumlar karşısında üyelerinin istek, tercih ve çıkarlarını korurlar.
- Üyelerinin çıkar, istek ve tercihlerini ilgili kamu kurumu ulaştırır ve kamu kurumlarını dikkate alarak çalışırlar.
- Siyasal iktidarın baskı gruplarına karşı göstereceği olumsuz davranışları engellemeye ya da kendilerine çevirmeye çalışırlar.
- Kamu personelinin işlerini yürütüş şeklini denetleyerek oluşacak olumsuz bir durumu kendi lehlerine çevirmeye çabalarlar.

Baskı gruplarının demokratik sistemde varlığı ve sürdüreceği politikaları uygulaması bu görevleri yerine getirme kapasitesine bağlıdır. Bu görevlerden yoksun olan grupları bir baskı grubu olarak adlandırmak oldukça güçtür.

1.3. Baskı Gruplarının Diğer Gruplarla Karşılaştırılması

Toplum tarafından genel olarak, aynı olarak kabul edilen ama teoride farklılık gösteren baskı grupları, çıkar grupları ve lobiler vardır. Zamanla bunlara siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşları da eklenmiştir. Bu kavramlarla baskı grupları arasındaki ilişkiyi benzerlik ve farklılıklara değinerek açıklamaya çalışacağız.

1.3.1. Baskı Grupları ve Çıkar Grupları

Her teşkilatlanmış gruba çıkar grubu veya baskı grubu diyemeyiz. Bir grubun çıkar grubu olması için tıpkı baskı grubundaki gibi hedeflenen amaçlar doğrultusunda bir araya gelen topluluklar olması gereklidir. Örnek olarak, genellikle azınlık olan ama örgütlenerek bir hedefe odaklanan ve aynı yörede büyümüş ve yetişmiş insanların daha sonra şehirlerde bir araya gelerek toplanıp

bir “hemşehri grubu” oluşturmaları özünde “çıkar grubu” olarak nitelendirilemez (Aktan vd., 2007: 203). Çünkü çıkar gruplarının, haklarını ve çıkarlarını korumak adına belli amaçları ve hedefleri olması gerekir. Bu hedefleri siyasal iktidara iletip bunun karşılığını almaya çalıştığında çıkar grubuna dönüşürler.

Toplumdaki bazı sosyal güçlerin plânlı bir şekilde örgütlenmesi baskı grubu olarak değerlendirilmektedir. Fakat sorumlu oldukları çıkarın şuuruna ermedikleri takdirde bir çıkar grubu asla baskı grubu olamaz, yaptığı işin şuurunda olması gerekir (Kapani, 1975: 146).

Baskı grupları denildiğinde toplumdaki bazı sosyal güçlerin bilinçli biçimde örgütlenmesi anlaşılmaktadır (Akad, 1976: 67). Çıkar grupları ise teşkilatlı veya teşkilatsız, aralarında filli bir çıkar birlikteliği bulunan, ancak siyasi olan veya olmayan amaçlar için bir araya gelmiş topluluklar olarak ifade edilebilir (Abadan, 1959: 233).

Çıkar gruplarının, teşkilatlı olarak bir etkileme faaliyetlerinde bulunması gerekmez. Eğer çıkar grupları etkileme faaliyetlerini yaparlarsa zaten baskı grubuna dönüşürler. Çıkar grupları, disiplinli ve organize bir faaliyet yürütemedikleri için yasamayı, yürütmeyi ve yargıyı etkileme olanakları bulunmamaktadır (Ay, 2008: 7). Çıkar grupları kendi amaçlarına doğrudan ulaşamadıkları zaman, dolaylı yollara başvururlar. Hedeflerine ulaşabilmek için siyasi otoritenin aleyhinde propaganda yapıp kamuoyu oluşturur ve siyasi iktidarı her halükârda etkilemeye çalışırlar.

Yörenin ve ülkenin sorunları doğrultusunda baskı grupları oluşabilir. Örneğin sürekli trafik kazası olan bir bölgede yöre sakinlerinin siyasilerden o bölgeye üstgeçit yapılmasını istemeleri sebebiyle bir araya gelip yürüyüş ve gösteri yapmaları söz konusu grubu bir baskı grubu yapar (Topçu, 2006: 33). Bir mahalle veya semti ilgilendiren olaylarda bütün semt sakinlerinin bir sorunu olmasına rağmen hepsinin yöre belediyesine gidip sorunlarını arz etme yerine, yöre halkından ehliyetli, liyakatli ve dirayetli kişilerin semt halkı adına kamu yetkilileri ve belediyenin ilgili birimine sorunu taşımaları bir demokrasi örneğidir (Turan, 1987: 39).

Dikkat edilirse tüm demokratik ülkelerde baskı gruplarının en temel özelliği, şuurulu bir şekilde oluşturulmuş bir teşkilata sahip olmalarıdır. Zaten baskı

ve çıkar grubu arasındaki fark da budur. İsminden de anlaşılacağı üzere baskı grupları, çıkar gruplarının şuurlu bir şekilde örgütlenmiş halinden başka bir şey değildir (Özçelik, 1984: 108).

Siyasi otorite üzerine yapılan baskı gelip geçici ise, bu baskıyı yapan gruba çıkar grubu, baskı sürekli ise baskı grubu adı verilir. Zaten baskı gruplarını çıkar gruplarından ayıran özellik de, siyasi otorite üzerindeki baskının sürekli olmasıdır (Özer, 1996: 534).

Bütün çıkar grupları birer baskı grubu olmadıkları gibi her baskı grubu da birer çıkar grubu değildir. Bu iki grubun ortak noktası oluşturdukları toplulukların çıkarlarını ve haklarını korumaktır (Kapani, 1975: 193-194). Kişisel çıkarlar dışında temel bir hedefi olan ve üyelerini çıkarlarını koruyan örgütlere örnek olarak, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Türk Ocakları ve İktisadi Kalkınma Vakfı'nı verebiliriz (Ay, 2008: 32).

1.3.2. Baskı Grupları ve Lobiler

Tarihte lobi faaliyetlerine ilk olarak çok yakın bir geçmişte 1946'da Amerika'da "Federal Regulation of Lobbying Act" ile ABD'nin kanunlarında yer verilmiştir. Federal hükümetler lobicilik faaliyetlerini çağdaş sistemlerin vazgeçilmez bir aracı olarak görmüşlerdir. Amerikan sisteminde lobiler parlamentodaki görüşmelere katılarak kendi grubunun sorunlarına ilişkin bilgi sağlar, yasa hazırlığı ve ekonomi politikasına ilişkin görüşlerini parlamento temsilcilerine sunar ve bu yolla yasama faaliyetlerinde neticesinde kararları etkilemeyi arzu ederler (Erkan, 1992: 77).

Baskı grupları, iktidarı etkilemek için zaman ve şartların en uygun ortamı yakalamak ve şartların en uygun olduğu ortamı yakalamaya çalışır ve şartların oluşmasıyla hareket eder ki bu hesaplı çalışmaya günümüzde lobi/lobicilik faaliyetleri denmektedir (Akçalı, 1989: 107). Lobiciliği başarıyla yürüten küçük bir devlet bile olsa gücünü rakiplerine karşı artırabilir. Baskı grupları da lobicilik faaliyetleriyle güçlü bir konuma gelebilirler.

Lobi faaliyetleri hemen her yerde gizli ve aşikâr şartlara uygun olarak yürütüldüğünden bu faaliyetleri yürütenler kanun simsarları olarak da adlandırılır

(Abadan,1959: 235). Genellikle tek amaçları, kanun çıkarıcılarını etkilemektir (Aksoy, 2008: 22-23).

Baskı gruplarında hedefe varmak için her zaman örgütlü çalışma tercih edilir. Bu örgütlü çalışmada hedeflerin gerçekleştirilmesi için, iktidar ve yönetimle iç içe çalışmak zorunludur. Değişik zeminlerde çalışmaları sürdüren baskı gruplarının iktidar ilişkileri, çalışma programının yalnız bir bölümünü ama zor olanını oluşturur. Lobiler ise toplumun geleceği ile alınan yasama kararları üzerine çaba gösterirler. Her ne kadar bireysel çalışsalar dahi, baskı grubu olarak çalışmakla hedefe varırlar (Akad, 1976: 69). Görüldüğü üzere lobiler için önemli nokta yöntem, baskı grupları için önemli olan hedefdir.

Baskı grupları hiçbir zaman doğrudan iktidar üzerinde fiilen kontrol görevi ifa etmemesine rağmen, dolaylı yoldan kontrol görevini ifa eder. Zaten hedefi, kendi bünyesi içinde alınan kararları mensubu olduğu kuruluşlar adına yerine getirmektir. Lobiler ise, hükümetler üzerine kâbus gibi çökerek direktiflerle hedeflerine ulaşan baskı grubu tipleridir (Abadan, 1959: 235).

Ajanlar, toplum içinden özenle halkla ilişkiler uzmanı gibi seçilen seçkin insanlardır. Bu kişiler aracılığı ile basın bültenleri, gazeteler, mektuplar ve radyo ilanları gibi araçlar ile yönetim üzerinde baskı kurarlar (Tezcan, 2013: 12).

Ülkemizde lobi faaliyetleri henüz Anayasal güvence altına alınmamıştır. Bu sebeple, ülkemizin yurt dışı lobi faaliyetlerinde etkin olması beklenemezdi. Fakat ABD’de 1946 yılında lobicilik kanunu yürürlüğe girmiş ve bugüne kadar da ayakta ise, lobicilikte ne kadar geç ve dünyanın gerisinde olduğumuz ortadadır (Tezcan, 2013: 12).

Özet olarak, baskı grupları lobilerden farklı olarak yasama ve yürütme organı yanında yargı organını da etkileyen bir organizasyon topluluğu olarak tanımlanır. Bu sebeple, lobi faaliyetlerinden daha aktif olarak kullanılmaktadır.

1.3.3. Baskı Grupları ve Siyasi Partiler

Halkın hür iradesiyle verdikleri oylarla iktidarı eline geçirip, devleti yönetme yetkisine sahip olan siyasi partiler ve temsilcileri bütün toplumlarda istikrarı halka yansıtan siyasal topluluklar olarak kabul edilirler (Duverger, 1974:4).

Baskı gruplarının siyasi iktidarlar gibi halkı yönetme amaçları yoktur (Abadan, 1959: 235). Görüldüğü gibi baskı gruplarının amacı belirli çıkarların gerçekleşmesi için iktidarla diyalog kurmak, alınan kararlara belirli oranda katılmaktır.

Genellikle iktidarı ele geçirmek için çalışmadıkları bilinse de, kendilerine yakın vekiller ve bürokratik kadrolarla aralarındaki bağlar süreklidir ve bu kişiler aracılığıyla çalışmalarını sürdürürler (Şahim, 1994: 37)

Baskı gruplarının iktidardan kendilerine düşen payı almaları ancak etkileme ve dolaylı yoldan olurken; siyasal partilerinki ise ele geçirme yoluyla ve doğrudan gerçekleşir (Akad, 1979: 71). Baskı grupları iktidara talip olduklarında, artık baskı grubu özelliğini kaybedip siyasal parti haline alırlar. Sonuç olarak da, zamanla niteliklerini yitirmektedirler (Çam, 1977: 210). Hayal gibi görünse de pek çok grubun bu şekilde siyasi parti haline geldiği görmekteyiz.

Politika ile uğraşırken siyasi partiler, baskı grupları siyasal parti gibi faaliyet göstermezler. Onların politik çalışmaları, iktidarı etkileme ve hedefe ulaşma çalışmalarından başka bir şey değildir (Şahim, 1994: 41).

Ayrıca baskı gruplarının amacı, mensubu oldukları örgütlerin sesini duyurmak ve siyasal iktidarı etkileri altına almak iken; siyasi partilerin hedefi de ülkede yönetimi seçimle ele geçirmek ve iktidar olmaktır. Hangi siyasi partinin iktidar olduğu fark etmeksizin baskı grupları her zaman amacına ulaşmaya çabalamaktadır (Kapani, 1975: 268). Seçime katılıp iktidar olmak için mücadele verirken siyasal partiler, baskı gruplarını kararlarında dikkate alırlar. Baskı grupları adaylarını açıktan bir parti içinde deşifre edip aday göstermeleri asla etik değildir (Akad, 1979: 107). Baskı grubu temsilcilerinin seçimlerde aday olması ya da parlamentoda temsilci bulundurması siyasi parti-baskı grubu ayrımı olarak günümüzde korunmuş görünmemektedir. Fakat bu ayrımın ortadan kalkmış olması siyasi partiler ile baskı gruplarının aynı fonksiyonlara sahip olduğu anlamına gelmemektedir (Ay, 2008: 34).

Siyasi partiler, politika ile uğraşan, devamlı olarak siyasal faaliyette bulunan kuruluşlardır. Baskı grupları ise, siyasal kuruluşlar değildir ve sürekli olarak politik faaliyette bulunmazlar. Onların politika alanındaki girişimleri, iktidar üzerinde etkiye sahip olarak verilen tepkileri belirlemek üzerinedir. Bu etki

tepki kısa sürelidir ve her sosyal grup ve her kurum belli durumlarda, baskı grubuna dönüşebilir (Kapani, 1975: 147).

Temel olarak, baskı grupları ile siyasi partiler arasındaki farka baktığımızda, baskı grupları sahip olduğu kitlenin çıkarları ya da amaçları etrafında sınırlı olarak var olurken, siyasi partiler tüm toplumu içeren ve devlet sorunlarını içine alan kapsamlı bir programa sahiptirler. Bu yüzden partiler baskı gruplarına nazaran daha geniş gruplara hitap ederler (Ay, 2008: 35).

1.3.4. Baskı Grupları ve Sivil Toplum Örgütleri Arasındaki Fark

Uygulamada sivil toplum örgütleri, asker kökenli olmayan bireyler ile aynı toprak üzerinde yaşayıp aynı politikalar ve ortak kültürü paylaşan kişilerin oluşturduğu kitledir. Burada önemli olan şey, bu kitlenin bu kurumu oluştururken; gönüllü bir şekilde, devletin etkisinden bağımsız, siviller ile devlet arasında bir köprü olarak görev yapmasıdır (Aksoy, 2008: 18-21). Ayrıca, daha önce bilinçli ve örgütlü hareket eden baskı grupları, bu tanımda sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte olduğu görülebilir (Aktan vd., 2007: 208). Ancak ülkemizde baskı grubu olması yanında sivil toplum kuruluşu olmayan örgütler de vardır.

Baskı grupları günümüzde genellikle demokrasisi gelişmiş ülkelerde ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kuruluşları da baskı grupları gibidir. Özgürlük ve demokrasi ortamında gelişme gösterirler. Siyasal hayat ve bireyler arasında arabulucu görevi üstlenen sivil toplum kuruluşları devletin başına buyruk şekilde davranmasını engellemektedir.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi baskı grupları ve sivil toplum kuruluşları arasında benzerlik bulunmasına rağmen, aralarında küçük nüans farklılıkları da mevcuttur. Burada en önemli olan nokta, sivil toplum kuruluşları baskı grupları gibi örgütlenmelerinin yanında kültürel bir grup olmaları nedeniyle daha kapsamlı olarak tanımlanmaktadır (Aksoy, 2008: 21).

1.4. Baskı Gruplarının Sınıflandırılması

Baskı gruplarının kısaca amacı, siyasal iktidarı etkileyerek menfaat elde etmektir. Bu sebeple baskı gruplarının, kendi çıkarları doğrultusunda toplumsal çıkarları iktidara iletmeleri toplumun ortak çıkarlarını açığa çıkarmaktadır. Bunu

yaparken de bir yandan iktidarın karar alma sürecine siyasal katılımını gerçekleştirecektir. Baskı grupları şu şekilde sınıflandırılır;

- İçyapısı bakımından baskı grupları,
- Kurumlaşmalarına göre baskı grupları,
- Profesyonel (Mesleki) baskı grupları,
- Diğer baskı grupları.

1.4.1. İçyapısı Bakımından Baskı Grupları

İyapısına göre baskı gruplarını incelediğimizde kitle baskı grupları ve kadro baskı gruplarını görmekteyiz. Bunların özelliklerini içsel ya da ölçek büyüklüklerine göre değerlendirilir.

a. Kitle Baskı Grupları

Ekonomik bakımdan yetersiz, fakat teşkilatın aktifliğı, üye sayısının çokluğu, büyük kitleleri içerisinde barındırması ve disiplinli bir teşkilatlanma sahip olması sebebiyle kitle baskı grubu olarak adlandırılırlar. Kitle baskı grupları çok fazla üyeye sahip olmasına rağmen üyelerinden aldıkları cüzi miktarda aidatla varlıklarını sürdürürler (Aksoy, 2008: 44). Burada amaç, zaten finansal hedeflerden ziyade, programlı bir birliktelik oluşturmaktadır.

Tarım ve sanayi işçi sendikaları, esnaf ve çiftçi örgütlenmeleri ve bunlar gibi yaygın bir şekilde varlığını sürdüren gençlik teşkilatları, kitle baskı gruplarına örnek olarak verilebilir (Aktan vd., 2007: 210).

b. Kadro Baskı Grupları

Kadro baskı grupları, üye sayısının az ve grup disiplininin esnek olduğu, fakat buna rağmen toplumsal statüleri bakımından saygın ve ekonomik manada zengin grupları içerisine alır.

Üyelerinin zengin olması sebebiyle ölçek olarak küçük olmasına rağmen siyasal iktidarı etkileme bakımından önemli etkilere sahiptirler. Adil olmasa da ne yazık ki, bu tür baskı gruplarının başında zengin işveren birlikleri ve dernekleri gibi örgütler gelmektedir. Ülkemizde TÜSİAD gibi işveren örgütleri, Mason dernekleri ve Mülkiyeliler Birliğı vb. kuruluşlar (Ay, 2008: 46) ile Rotary ve Lions Kulüpleri gibi dernekleri de içerisine alan bürokraside etkin ve toplumda

üstlendikleri rol bakımından önemli görevler alan gruplar, kadro baskı grupları olarak adlandırılmaktadırlar (Aksoy, 2008: 44).

1.4.2. Kurumlaşmalarına Göre Baskı Grupları

Baskı gruplarının dernekleşip-dernekleşmedikleri veya teşkilatlı-teşkilatsız yapıda olup olmadıklarına göre sınıflandırılabilir. Kurumsallaşmalarına göre baskı grupları; anomik, teşkilatlanmış, teşkilatlanmamış ve kurumsal baskı grupları olarak dörde ayrılmaktadır.

a. Anomik Baskı Grupları

Beklenilmeyen bir şekilde ortaya çıkan olaylarla veya süregelen tartışmalar yüzünden çözüme kavuşturulamayan problemler sonucunda aniden ortaya çıkan gruplara denir (Aksoy, 2008: 45). Ayrıca, anomik baskı grupları örgütsüz, tepkiye dayalı, kendiliğinden oluşmuş olmasına rağmen, çoğu kez ne yapılması gerektiği konusunda belirgin fikirleri olmayan ve kısa sürede dağılan topluluklardır. Dolayısıyla çok fazla etkin de değildirler (Turan, 1987: 45)

Bir örgütlenme olmaksızın bir anda ortaya çıkan anomik gruplara örnek verecek olursak; bir kazadan sonra biriken halkın yolu trafiğe kapatması, güvenlik kuvvetlerinin bir olaydaki sert tutumunu protesto etmek amacıyla bir olay sonucu halkın karakola yürümesi, bir Pazaryerinde fiyatları yüksek bulan ahalinin belediye zabıtası kulübesi önünde eylem yaparak zabıtalara göreve davet etmesi ve toplumda sevilen bir kişinin öldürülmesi üzerine tüm belde halkının törenlere iştirak etmesi verilebilir (Ay, 2008: 46).

b. Teşkilatlanmış Baskı Grupları

Üyelerinin menfaatlerini korumak ve çıkarlarını gerçekleştirmek için disiplinli, iyi örgütlenmiş, teşkilatlı bir yapıda oluşturulan gruplara teşkilatlanmış baskı grupları adı verilir. Dernek ve cemiyet grupları olarak da adlandırabileceğimiz teşkilatlanmış baskı grupları, bir amaç etrafında birleşilmiş, bir çıkar grubunun teşkilatı oluşturulmuş, önderi belirlenmiş ve az çok bir iç disipline sahip gruplardır (Aksoy, 2008: 45-46). Bu gibi gruplar maddi kaynaklarını sadece üyelerinin ortak amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla kullanırlar. Bunlar; sendikalar, işveren kuruluşları ve meslek kuruluşlarıdır (Ay, 2008: 47).

c. Teşkilatlanmamış (Doğal) Baskı Grupları

Teşkilatlanmadan yoksun, dil, din, akrabalık, hemşerilik, kabile gibi esaslara dayanarak kurulan, dernek, sendika, vakıf vb. niteliğinde olmayan, siyasetle ilişkileri düzensiz gruplardır (Aksoy, 2008: 46). Doğa şartları gereği oluşan bir durumda meydana gelmiş olan bu gruplara örnek vermek gerekirse, avcılıkla geçinen bir toplumda iklim değişikliği sebebiyle yılın belli aylarında göç etmek zorunluysa ve grupta bu yönde bir karar alındıysa, bu kararın alınmasında doğanın dış baskısı, iklim, coğrafi yapının özellikleri gibi unsurlar etkili olmuştur (Akad, 1976: 15).

d. Kurumsal Baskı Grupları

Ortak bir menfaat etrafında toplanan fertler tarafından değil, büsbütün otoriteye bağlı yüksek düzeyde bir disiplin ve organizasyon yapısına sahip kurumların oluşturdukları; kamu menfaatlerini korumak ve iyileştirmek amacıyla oluşturulmuş gruplardır. Temel amacı topluma hizmet olsa da, genel olarak bu amaçtan ziyade kendi üyelerine hizmet eden gruplar olarak göze çarpmaktadır (Aktan vd., 2007: 212).

Demokratik anlayışla bağdaşmayan bu gruplar, parlamento ve hükümet üzerinde baskı grubu oluşturarak siyasal sistemi etkilemektedirler (Bulut, 1998: 231). Bu gruplara örnek olarak, bürokrasi ve silahlı kuvvetler verilebilir (Tezcan, 2013: 21).

1.4.3. Profesyonel (Mesleki) Baskı Grupları

Ortak menfaatler sahip bireylerden oluşan, üyelerine maddi yararlar sağlamak ya da kazanmış olduğu hakları korumak amacıyla grubunun çıkarlarını gerçekleştiren gruplara profesyonel baskı grupları denir. En önemli örnekleri işçi kuruluşları ve işveren birlikleri vb. meslek kuruluşlarıdır. Günümüzde dış hekimleri, muhasebeciler, avukatlar gibi birçok meslek teşkilatı buna örnek verilebilir (Meynaud, 1975: 19). Profesyonel baskı grupları; işveren birlikleri, işçi kuruluşları ve tarım sektörü birlikleri olarak üç başlığa ayrılmaktadır.

a. İşveren Birlikler

İçyapı sınıflandırılmasında kadro baskı gruplarında gördüğümüz işveren birlikleri ve mesleki baskı grupları içerisinde en etkili faaliyette bulunan gruplardır.

Zengin iş adamlarının tek başına iktidar üzerinde bir etkileri yoktur. Fakat mali yönden zengin bir işveren birliği yoluyla bunu kolaylıkla başarabilirler. Bu grup içerisindeki zenginler zamanlarını, sektöre yeni girişleri engelleme, devlet tarafından imtiyaz hakkı verilen bir tekele ilk sahip olmak veya var olan bir tekel hakkını korumak gibi amaçları gerçekleştirmek için harcarlar (Çaha, 2003: 52-53). İşveren birlikleri bugün ekonomik ve mali bakımdan zengin oldukları için siyasal iktidar üzerinde her zaman büyük bir avantaja sahiptirler.

Geriye dönüp tarihe baktığımızda ülkemizde ilk oda, 1879' da kurulan Tarsus Sanayi ve Ticaret Odası ve onu takip eden 1882 yılında kurulan Dersaadet (İstanbul) Ticaret Odası'dır. Ayrıca günümüzde en bilinen işveren birlikleri olarak, Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ve Ticaret ve Sanayi Odaları vardır (Aslan ve Gül, 2004: 96).

b. İşçi Kuruluşları

Kitle baskı grupları ve profesyonel baskı gruplarında da bulunan teşkilatlanmış işçi kuruluşlarıdır (Turan, 1987:52-59, Aslan ve Gül, 2004: 94-96). Üye sayısının çokluğuna rağmen mali kaynakların yetersiz olması nedeniyle siyasal sistemde işveren grupları kadar etkili olamazlar. Fakat bu durum onların tam anlamıyla etkisiz bir baskı grubu olduğunu göstermez aksine üye sayısının çokluğu nedeniyle önemli bir oy potansiyeline sahiptirler. Bu yüzden, parlamentolarda birçok sendikanın temsilcilerinin milletvekili oldukları ve işçi kesiminin çıkarlarını ve haklarını korumaya çalıştıkları gözlenmektedir (Aslan ve Gül, 2004: 95).

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) gibi sendikalar bu gruba örnek olarak gösterilebilir (Tezcan, 2013: 24).

c. Tarım Sektörü Birlikleri

Tarım sektörü birlikleri diğer gruplara nazaran daha az güçlüdür. Buna rağmen hala etkisini gösteren bir baskı grubudur.

Tarım sektörünün güçlü bir baskı grubu olarak görülüp görülmemesi sanayileşme ve gelişme seviyesine göre değişiklik göstermektedir (Aksoy, 2008: 50). İş gücü bakımından önemli bir istihdama sahip olan bu kesim, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde okuma yazma oranı düşüklüğü, dağınık yerleşim, imkan kısıtlılığı vb. nedenlerle teşkilatlanma gücü düşük kalmakta ve etkili bir baskı grubu özelliği göstermemektedirler (Aktan vd., 2007: 211). Gelişmiş ülkelerde gelişen ülkelerin aksine kooperatifleşme sayesinde etkinlikleri her geçen gün artmaktadır.

Ülkemizde tarım sektörü birliklerine örnek olarak Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) verilebilir. Ayrıca, mesleki örgütlenmelere de esnaf ve sanatkârların oluşturdukları birlikler ve tüketici kooperatifleri vb. kuruluşlar gösterilebilir (Tezcan, 2013: 25).

1.4.4. İdeolojik Baskı Grupları

İdeolojik baskı grupları, profesyonel baskı gruplarında söz ettiğimiz gibi üyelerinin ortak menfaatlerini değil, ortak tutumlarını içeren; maddi veya mesleki çıkarların değil, fikir ya da paylaşılan manevi değerlerin önemli olduğu baskı gruplarıdır (Aksoy, 2008: 51).

Geçmiş yıllarda ideolojik baskı grupları; dinsel örgütler, üniversiteler, gençlik örgütleri ve öteki düşünce dernekleri olarak dörde ayrılırken (Akad, 1976: 77), günümüzde ise, dinsel gruplar, özel amaçlı gruplar, fikir dernekleri ve kulüpleri olarak üçe ayrılmıştır ve üniversiteler baskı gruplarında ele alınmıştır (Tezcan, 2013: 25).

a. Dinsel Baskı Grupları

Dinsel baskı gruplarının tarihimizde önemli bir yeri vardır. Çünkü genelde iktidarın ya da muhalefetin kanun teklifi hazırlarken bu gruplardan tepkilere göre hareket ettikleri görülür (Aksoy, 2008: 52). Dinsel ve ahlaki duygularından hareketle kurulan bu gruplara; kilise dernekleri, azınlık grupları, cemaat ve tarikatlar örnek verilebilir (Tezcan, 2013: 26). Örneğin çok eşlilik bazı toplumlarda normal iken bazı toplumlara ters gelen bir durum olduğundan

yöneticilerin ve milletvekillerinin dinsel gruplarından gelen tepkileri göz önüne aldıkları görülür (Akad, 1976: 15).

b. Özel Amaçlı Gruplar

Özel bir amaca sahip ve bu amaç etrafında toplanan kişilerin düşüncelerini savunmak amacıyla oluşturulan gruplardır. Bu gruplarda gerçekleştirilmeye çalışılan bir amaç, paylaşılan bir amaç veya korunmak istenen manevi bir kıymet vardır ve bu değeri toplum tarafından tanınmış kişilerle kitlelere ulaştırırlar (Aksoy, 2008: 53). Bu değer etrafından toplanan grupların siyasi idare üzerindeki etkileri sahip oldukları güçleri oranında farklılık gösterir. Önemli olan grupların yanında sadece ismini duyduğumuz ama faaliyet yönünden bir çabasını görmediğimiz gruplar da vardır (Ay, 2008: 51-52).

Günümüzde bu gruplara örnek olarak; çevrenin korunmasını amaçlayan gruplar, insan hakları dernekleri, Yeşilay, hayvanları koruma dernekleri, çeşitli kadın dernekleri, vb. grup ya da dernekler verilebilir (Tezcan, 2013: 27).

c. Fikir Dernekleri ve Kulüpleri

Fikir dernekleri ve kulüpleri diğer baskı gruplarından farklı olarak çok farklı meslek grupları, farklı sosyal statüler ve farklı mekânlardan insanların toplanarak belli fikirleri benimsemesiyle oluşan gruplardır. Grup üyelerinin üzerinde uzlaşmaya çalıştıkları sınırlı ortak çıkar ve menfaatler, fikri manada bir değerler manzumesi, bir davranış biçimi veya bir ideoloji olabilir (Özer, 1996: 533). Siyasi karar alma mekanizması üzerindeki etkilerinin sınırlı olmasının nedeni tam anlamıyla bir ortak çıkar ve menfaate sahip olmamalarıdır (Aksoy, 2008: 53). Fakat sonuç olarak bu grubun paylaştığı bir amaç veya korumak istedikleri manevi bir değer vardır (Kapani, 2010: 199). Bu gruplara ülkemizde örnek olarak mason dernekleri ve 1911 tarihli Türk Ocakları gösterilebilir (Aslan ve Gül, 2004: 89).

1.4.5. Diğer Baskı Grupları

Diğer baskı grupları olarak kamu kesimi baskı grupları, yabancı baskı grupları ve medya görülmektedir.

a. Kamu Kesimindeki Baskı Grupları

Ülkemizde kamu kesimi baskı grupları yaygın olarak bir baskı grubu olarak kullanılmamaktadır. Çünkü genelde iktidarla uyumlu bir şekilde çalışmaktadırlar. Fakat iktidar değişikli durumunda bir çatışma yaşanacağından dönem dönem etkili bir baskı grubu oluşturdukları görülmüştür.

Seçim dönemlerinde toplumun gözünü boyamak adına bu kurumların taleplerini dikkate alan partiler. Seçim dönemi sona erdikten sonra yeni dönemde yerini alan kişiler, kendi adamlarını bu kurumların başlarına getirerek onların taleplerini bir nevi kendi talepleri doğrultusunda şekillendirirler. Kamu kesimi baskı grubu Üniversiteler, Yargı Organları, Bürokratlar ve Ordu olarak dörde ayrılacaktır.

b. Yabancı Baskı Grupları

Yabancı baskı grupları bir devlete ait olabileceği gibi, devletler arası da olabilir. Buna göre yabancı baskı grupları kamusal olabileceği gibi özel de olabilir. Örnek verirsek Avrupa Konseyi, Comecon (Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi) gibi teşkilatlar kamusal, çok uluslu şirketler ve diğer ülke sendikalarına yardım yapan sendikalar özel yabancı baskı grubuna örnek olarak verilebilir (Ay, 2008: 57-58).

c. Medya

Genel anlamda medya dediğimizde aklımıza gün içerisinde meydana gelen gelişmeleri aktarması yanında, iktidarın halktan istekleri veya halkın iktidardan beklentilerini dile getiren bir araç gelmektedir. Fakat bugün medya böyle çalışmamaktadır.

Günümüzde medya, özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde medya patronlarının ülkenin sahip olduğu zenginlikten daha fazla servete sahip olması ve medya kurumları aracılığıyla istediği kişiyi iktidara getirip istediğini alaşağı etmesiyle ün kazanmıştır. Bunun yanında medya, bağımsız bir kuruluş olmadığında, bazen teşkilatlı bir propaganda aracı olarak da kullanılmaktadır.

Bugün sistem geçmişten biraz olsun farklılık göstermektedir. Çünkü yalnızca çıkar grupları değil, iktidarı elinde bulunduranlar da artık medya araçlarından yararlanmaktadırlar (Akad, 1976: 81). Kamuoyunu etkilemek amacıyla siyasal gücün kitle iletişim araçlarını yararlanmasının temel nedeni, yazılı

ve görsel basının günün birin de karşısına baskı grubu olarak çıkmasını önlemektir (Şahim, 1994: 45).

Baskı gruplarında bahsettiğimiz dolaylı baskı gruplarına medyayı da koyabiliriz. Çünkü yüksek tirajlı bir gazetede yapılan haberler özellikle seçim dönemlerinde ciddi bir etki yaratabilir (Kuzu, 1985: 76).

1.5. Baskı Gruplarının Etkinliğini Belirleyen Faktörler

Baskı gruplarına gösterilen hoşgörü ve anlayış, her siyasi sistemde farklılık göstermektedir. Bu yüzden demokrasinin yerleşmiş olduğu ülkelerde baskı grupları daha rahat hareket ederken, diğer ülkelerde daha fazla kısıtlamayla karşılaşmaktadırlar.

Baskı gruplarının faaliyetlerinin etkinliğini belirleyen belli koşullar vardır. Haliyle bu koşulları gerçekleştiren gruplar kısa sürede başarıya ulaşmakta, aksi takdirde başarıya ulaşmaları bir hayli zor olmaktadır.

Baskı grupları, grubu oluşturan üyelerin ortak çıkarlarını elde etmek için siyasi iktidarları önemli ölçüde etkilemeye çalışırlar. Fakat baskı grupları siyasi iktidar üzerinde baskı oluştururken, elde ettikleri başarı farklılık göstermektedir (Ay, 2008: 61). Bunun nedeni baskı gruplarının etkinliklerinin birbirinden farklı olduğudur. İşte baskı gruplarının etkinliğini belirleyen bu faktörleri: maddi güç, üye sayısı, liderlik, toplumsal statü, siyasal ve sistemsel özellikler, organizasyon yapısı ve diğer faktörler olarak saymak mümkündür. Grupların niteliğine göre değişmekle birlikte bazı gruplarda üye sayısı önemli etken durumunda iken, bazı gruplarda maddi güç ön planda olup üye sayısı ikinci planda olabilmektedir. Bu nedenle baskı gruplarının gücünü belirleyen faktörler arasında, hiyerarşik bir sıralama yapmak mümkün değildir (Tezcan, 2013: 44).

1.5.1. Maddi Güç

Atatürk'ün “ekonomik özgürlük olmadan, siyasal özgürlüğün olması asla mümkün değildir” sözü ekonomik özgürlüğün önemini yansıtmaktadır. Gerek dünyada ve gerekse ülkemizde baskı gruplarının siyasi partilere ve diğer kuruluşlara yaptıkları yardım asla boşa değildir. Muhakkak bir karşılık beklentisi vardır. Siyasi süreci etkilemek üzere baskı grupları, her zaman ekonomik silahlar

kullanır ve karşılığını da siyasi iktidardan alır. Baskı gruplarının maddi kaynakları ne kadar güçlü ise, siyasal iktidarı etkileme kapasitesi o derece fazladır (Çerçi, 2006: 9). Zira maddi gücün ne kadar etkili bir güç olduğunu tüm baskı grupları iyi bilir.

Bir siyasi parti insan unsuru olarak ne kadar güçlü olursa olsun, ekonomik yönden yeterli sermaye kaynağı olmadan iktidar kapısını açması çok zordur. Bu durumdaki bir parti iktidar olsa bile, ekonomik yönden güçlü olan baskı gruplarının baskılarına fazla dayanamaz. Bu baskılara er ya da geç boyun eğer. Bu sebeple her devlet, gerek iktidar ve gerekse tüm muhalefet partilerine, üye sayılarına ve güçleri oranında parasal kaynak yardımında bulunarak, baskı gruplarına karşı siyasi aktörleri ayakta tutmaya çalışmaktadır. Sendikalar gibi bazı baskı gruplarına da bazı devletler az da olsa değişik kaynaklardan yardımlarda bulunarak, bu iki grup arasındaki dengeyi gözetmektedir (Meynaud, 1975: 29).

Görüldüğü gibi baskı gruplarının, siyasi süreçleri etkileyebilmesi için önemli derecede mali kaynaklara sahip olmaları gerekir. Ekonomik yönden yeterince güçlü olmayan baskı gruplarının da değil hükümetleri, ana muhalefet partilerini dahi etkileyip, arzularına kavuşmaları asla mümkün değildir. Baskı grupları çeşitli kuruluşlardan elde edilen gelirlerle medya başta olmak üzere reklâm kuruluşları aracılığı ile yapılan propaganda, haber ve bilgi akışlarıyla hedeflerine ulaşırlar. Bunları yerine getirirken bir mali güce sahip olması beklenen baskı gruplarının başlıca gelir kaynakları (Ay, 2008: 62):

- Üyeliğe giriş ve üyelik aidatları,
- Yapılan yayınlar, tertiplenen piyango, balo, eğlence, temsil, spor yarışması ve konferans vb. aktivitelerden elde edilen gelirler,
- Kurumun sahip olduğu menkul ve gayri menkul mal varlıkları gelirleri,
- Bağış ve yardımlar,
- Mevzuata uygun toplanan bağış ve yardımlar.

Bunlara ilave olarak üyelerden ve taraftarlarından gerek duyulursa, alınan ek yardımlar da olabilir (Daver, 1968: 241). Türkiye’de yıllarca baskı grupları çalışmalarında ülke içinde ve ülke dışında kendilerine ekonomik yönden değişik şekillerde yapılan yardımlar, İç İşleri Bakanlığı’nın izni ile alınmıştır. Baskı gruplarının gelirleri makbuzlanarak ve harcanan alanlar kaydedilerek düzenli

şekilde takip edilmekte ve bu yolla grubun gelir ve giderler dengelenmektedir. Sonuç olarak, geniş mali kaynaklara sahip olan baskı gruplarının, daha güçlü ve daha etkin olma imkânlarını elde edecekleri oldukça açıktır.

1.5.2. Üye Sayısı

Baskı grupları, etkili ve yetkili belirli sayıdaki üye kitlesini etrafında toplayabilir ve bu üyelerin tek bir vücut ve tek bir yürek halinde hareket etmeleri yoluyla siyasal sistem üzerinde etkili olabilirler. Çünkü sayısal üstünlük, her zaman grup yöneticileri için önemli bir kozdur.

Bir zincirin halkaları gibi, baskı gruplarının temsil ettiği tabaka ne kadar geniş olursa; baskı grubunun o kadar etkili olacağı muhakkaktır. Seçim çalışmalarında siyasal güçlerin oy desteklerini maksimum derecede artırmayı amaçlamak gayesi güttüklerinden, daha fazla üye kayıt etme ve ardından bunlara en güzel hizmetleri sunmaları gerekmektedir (Çerçi, 2006: 9).

Hedefe ulaşmak için her yolu denemeyi uygun gören bir kısım baskı grupları, politikacıları, çıkardıkları kanunları ve milletvekillerini etkileyebilmek için belli başlı araçlar kullanırlar. Bunun için en uygun ortamı seçim dönemleri sunmaktadır. Zira bu dönemde istediklerini almaları baskı grupları için daha kolaydır.

Her baskı grubu niteliklerine göre gücünü farklı yerlerden alır (Aybay, 1962: 279). Kimi üye sayısı, kimi mensubu olduğu kuruluş ve ekonomik güçten alır. Siyasal yönden güçlü olabilmek için her baskı grubu üye sayısını artırmak yoluna gider. Körü körüne sürü psikolojisi yerine, üyelerini her zaman günün şartlarına göre eğiterek, onları yarınlara yetiştiren baskı grupları hedeflerine her zaman ulaşır ve şuurlu bir örgütlenme yoluna her zaman giderler (Esin, 1974: 31).

1.5.3. Liderlik

Bir baskı grubu üye sayısı ve ekonomik yönden güçlü olsa bile, ehliyet, liyakat ve sadakatten yoksun bir liderle hedefe ulaşması çok zordur. Bunun sebeple, baskı grubunun aktifliğine belirleyen diğer etkenleri bir araya getirecek, değerlendirecek ve bu sorunları çözebilecek kabiliyete sahip kişi liderlerdir (Çerçi, 2006: 10).

Lider, gemiyi süren kaptan ise, istikrar ve süreklilik için grubunu hedefe ulaştırmada sorumluluk duygusunu omuzlarında hisseden yöneticidir. Lider etrafındaki grup üyelerinin yürekten lideri bağlılığı başarının anahtarıdır.

Günümüz Türkiye'sinde aktif ve pasif parti başkanlarının konumlarını objektif olarak dikkate aldığımızda, liderin önemi daha iyi anlaşılır. Doğal olarak böyle bir dinamizmin görülmediği baskı gruplarında, liderlerin değişmesi halinde bir tırmanışa geçilmesi söz konusu olabilir (Şahım, 1994: 67).

Bir savaşta komutanı cephede başarılı kılan, arkasındaki sadık güç ise, bir lideri de başarılı kılan arkasındaki sadık ve şuurlu kadrolardır. Bir liderde olmazsa olmaz üç özellik vardır: Tespit, tevzi (dağıtım), denetim. Lider önce konuyu tespit eder ve çalışmalara başlar. İşlerin yolunda gitmesi için her yere ulaşamayacağından görev dağılımı mekanizmasını işletir. Ancak sonunda denetleme işlevini yeterince yürütmezse asla başarılı olması mümkün değildir. Başarılı liderler sayesinde siyasal iktidarların yakınlarına açacakları baskı grupları her zaman siyasal muhalefet ve iktidarların enselerinde kedilerini hissettirirler (Meynaud, 1975: 30-31).

Güçlü bir lidere sahip baskı grupları, diğer özelliklere sahip olmasalar da, başarılı sonuçlar alabilirler. Tecrübeli bir kaptan, nasıl ki her zaman azgın dalgalarla mücadele ederek gemisini sağlıklı bir limana taşıyıp demirleyebiliyorsa; başarılı bir lider de tıpkı başarılı bir kaptan gibi mensubu olduğu baskı grubunu hedefine ulaştırabilir. Sonuç olarak, lider, kendi başına bir ordu sayıldığından, güçlü bir liderle tüm baskı grupları yasama, yürütme ve yargı organlarını etkiledikleri görülmüştür.

1.5.4. Toplumsal Statü

Baskı grubunun temsil ettiği kitlenin bazında etkisi büyüktür. Bir baskı grubu toplumsal konumu yüksek fertlerden oluşuyorsa, haliyle etkinliği de çok fazla olacaktır (Çerçi, 2006: 9). Onurlu kesimlerden oluşan baskı gruplarının maddi güçleri de o kadar fazla olur. Bu sebeple toplumda adı geçen baskı gruplarının etkinliği asla tartışılmaz.

Cenap Şehabettin'in "Şık bir giyim, en iyi tavsiye mektubudur" vecizesinden hareketle, sosyal statü ve itibarı güçlü olan baskı grupları toplumsal

alanda her zaman üstün konumundadır. Toplum tarafından kendilerine verilen manevi güç, hedefe ulaşmada liderin destekçisi en önemli güçtür (Meynaud, 1975: 31-32). Toplumdaki itibarlı ve prestijli olan fertler, tecrübeli bir lider yönetiminde siyasal iktidarlarca her zaman dikkate alınırlar.

TÜSİAD ve Çiftçiler Derneği karşılaştırmasında, TÜSİAD ekonomik yönden güçlü ve üyeleri bakımından da eğitilmiş bir kuruluş iken, ülke genelinde mali yönden ve örgütlenme yönünden gelişmemiş bir yapı gösteren çiftçilerden oluşan dernek, haliyle TÜSİAD karşısında güçsüz ve sönük kalacaktır. TÜSİAD gücü oranında istediği kanunları çıkartabilirken ve siyaset üzerinde etkili olabilirken; Çiftçiler Derneğinin aynı güçle siyasi iktidarı etkilemesi oldukça güçtür.

Gücünü üyelerinin mesleği, gelir ve eğitim düzeyleri gibi faktörlerden alan baskı gruplarının önemi ortada iken, itibarlı gruplarda bu tür üye sayısının daha fazla olacağı da bir gerçektir (Aksoy, 2008: 62-63).

1.5.5. Organizasyon Yapısı

Bir binanın temeli sağlam olursa, o bina asla yıkılmaz kuralından hareketle, baskı gruplarının toplumda etkili olabilmesi ve sonuç alabilmesi için temel yapısının çok sağlam ve ekibin de ehliyet, liyakat ve dirayet bakımından mükemmel olması gerekir.

Organizasyon yapısı dikkate alınmadan baskı gruplarının etkinliğini tespit etmek asla mümkün değildir. Mükemmel şekilde işleyen bir yönetim mekanizmasına sahip baskı grupları, elbette daha etkili olabilme için grup üyelerini her zaman canlı ve bir arada tutması ve sürekli grubun amacı ya da istekleri doğrultusunda harekete geçmesini sağlaması gerekir (Turan, 1989: 53). Baskı grubu üyeleri birbiriyle ne kadar iyi bir diyalog içinde olurlarsa, siyasi iktidarla iletişimleri o kadar mükemmel olacak ve siyasi iktidar üzerinde daha etkili olacaklardır.

Sağlam temeller üzerine kurulan, ekonomik yönden sıkıntısı olmayan sendikaların, mensubu olan sendika üyelerinin hakkını yönetimlerden almak için gösterdikleri mücadele örneği sonucu, iktidar ve siyasilerin, aldıkları mesaj sonucunda, bu gücü asla hafife almadıkları görülmüştür. Tüm ülke genelinde dahi

bir mesajla sendikaları harekete geçirecek bu güç karşısında iktidar, bürokrasi ve siyasiler her zaman yapıcı olurlar ve baskı gruplarıyla uyum içinde çalışırlar (Aksoy, 2008: 62).

1.5.6. Siyasal ve Sistemsel Özellikler

Baskı grupları hele hele her siyasal sistemde aynı hoşgörü ve anlayışla karşılanmaz. Yeterli örgütlenme, demokratik ortam ve ifade özgürlüğünün olduğu bir toplumda, baskı gruplarının daha kolay çalışmalarını yürütmelerini ve etkin olmalarını haliyle beklememiz gerekir. Çünkü karşılıklı hoşgörü ortamını her iki güç de kullanabilmektir. İşte siyasal kültür baskı gruplarını sıradan karşılamaya ne kadar yatkın ise baskı gruplarının başarı şansı da o kadar yükselecektir ki zaten tarih bunun örnekleriyle doludur (Çerçi, 2006: 8).

Bir spor müsabakasında nasıl ki, güçlü bir A takımı ile B ve C takımı karşı karşıya geldiğinde pasifize oluyorsa; güçlü baskı grupları karşısında yeteri kadar yetişmemiş, ehliyet, liyakat ve dirayetten yoksun siyasi iktidar ve bürokratik kadrolarda zorlanmaktadır. Bu ortamda baskı gruplarının gayet rahat hareket ederek isteklerini daha kolayca elde etmesi mümkündür (Şahim, 1994: 63).

İşte siyasal sistemdeki bu zaafi tespit eden baskı grupları hemen harekete geçer ve etkinliklerini de iktidar ve siyaset üzerinde hissettirir. Merkezîyetçi bir yönetimin baskı gruplarının bu saldırılarını durdurması asla mümkün değildir (Dinçer, 1999: 36). Hedefe ulaşmak için karar alma ne kadar çok bölgeye ulaşılabilirse, baskı grubunun etkileyeceği alanların da o kadar genişleyeceği görülecektir.

Her ne kadar demokratik ülkelerde baskı gruplarıyla uyum içinde çalıştıkları görülse de, genelde siyasi iktidarlar asla baskı gruplarının çalışmalarını istemez. Zira onlar kendi başlarına istedikleri gibi davranmayı tercih ederler. Fransa ve bir kısım ülkelerde baskı gruplarına şüphe ile bakılmakta, haksız kazanç elde ettikleri tahmin edilerek, fazla güçlenmelerinden rahatsız olunmaktadır. Bunun aksi olarak Almanya'da bir kanun hazırlanırken, baskı gruplarının görüşü alınır; İngiltere'de de aynıdır (Turan, 1989: 51).

Yönetim merkezîyetçi ve âdemi merkezîyetçi yapı olarak değerlendirilirken, baskı gruplarının bu iki yapıyı etkileme gücü de farklı

olmaktadır. Merkeziyetçi bir yapıda baskı gruplarının etkileme gücü daha az etkili olmaktadır. Bunun karşısında âdemi merkeziyetçi yapılarda ise, karar verme yetkisi dağınık olduğu için, baskı gruplarının etkileme alanları da daha genişlemektedir (Norman, 1989: 147).

1.5.7. Diğer Faktörler

Üyeler arası dayanışma, grubun özerkliği, grubun iç tutarlılığı, rekabet ortamı, problemin kapsamının genişliği gibi daha birçok faktör, diğer faktörler başlığı altında sayılabilir. Bu faktörler, ülkeden ülkeye değişirler (Tezcan, 2013: 41).

Her zaman devlet, ana unsur olduğundan; devlet olmadan, baskı gruplarının varlığı zaten tartışılmaz ki; bu tablo baskı gruplarının her zaman devletin şemsiyesi altında büyüyüp belli bir güce eriştiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple bu kuruluşların özerkliklerinden bahsetmek mümkün değildir. Devlet politikasını desteklemek üzere kurulmuş kuruluşlar olduklarından, serbest hareket etme imkânından da yoksun bulunmaktadırlar. Bu özelliklerinden dolayı siyasi sistemi etkilemeleri de mümkün olmamaktadır (Norman, 1989: 150).

Devlete bağlı olan özerk kuruluşlar devlete bağımlı, bağımsız özerk kuruluşlar ise, çok daha bağımsız hareket etmeleri, karar almada daha etkili oldukları anlamına gelmemektedirler. Her ne kadar özerk kuruluş olmasına rağmen, kendi içinde birlik-beraberliği ve uyum içinde çalışmayı sürdüremedikleri takdirde, karşı taraf üzerinde üstünlük sağlamaları asla mümkün değildir. Ne zaman güçlü bir koordinasyonla dayanışma içinde bulunurlarsa, işte o zaman, siyasi faaliyetlerde hükümetleri daha kolayca etkileme gücü elde ederler.

Baskı gruplarının etkinliğini belirleyen diğer hususlar şunlardır (Ay, 2008: 66):

- Baskı zamanının, yerinin ve araçlarının seçilme tarzları,
- Baskı grupları arasındaki çatışma ve rekabeti engelleme ve kalıcı çözüm bulma geleneği,
- Üye olmayanları harekete geçirebilme ve etkileme kapasitesi,
- Kitle haberleşme araçlarına ulaşma ve yararlanma durumu.

Sonuç olarak görüyoruz ki, baskı grupları bu faktörlerin belirlediği güçlerini toplumsal-ekonomik ve politik süreçte sürekli kullanırlar. Politik-ekonomik süreçte kullanılan bu etkileme gücü, bu faktörlerin gruplarda bulunup bulunmamasına göre de değişiklik arz etmektedir.

1.6. Baskı Gruplarının Uyguladıkları Baskı Metotları

Temel amacı kanun yapıcıları ve kamuoyunu etkilemek olan baskı gruplarının oluşması için gerekli olan iki şart vardır. Bunlar: ortak çıkarları olan bir topluluğun olması ve siyasal yönetime karşı savunulması gereken toplumsal isteklerin varlığıdır (Akad, 1976: 68). Bu sebeple, baskı grupları toplumda önemli bir yerde olmak istiyorsa öncelikle kendi hedef grubunu etkilemelidir.

Baskı grupları siyasal karar alma mekanizmalarını etkilemek suretiyle amaçlarına ulaşmak için faaliyetler yapan siyasal kurumlardır (Aksoy, 2008: 66). İşte baskı grupları kendi amaçlarını istekleri doğrultusunda kabul ettirmek için bazı yöntemler ister istemez kullanırlar. Bunlar arasında en etkilisi lobiciliktir. Lobicilik; kararları etkilemek için hükümetteki ya da karar alma sürecindeki kişilerin, grubun ortak amaçları doğrultusunda mükemmel bir şekilde etkilenmesidir (Arı, 1997: 152). İkinci sırada propaganda yöntemi gelmektedir. Propaganda, yönetimde bulunanlara baskı uygulaması yanında kamuoyu oluşturmaya da çalışmaktadır. Baskı gruplarının tasarladığı hedefleri ulaşabilmesi için çoğunlukla kullanacağı araçlar medya diğer adıyla kitle iletişim araçları olacaktır. Hedefleri doğrultusunda karar alma sürecini etkilemenin bir diğer yolu da seçimlerin kullanılmasıdır (Çerçi, 2006: 7).

Kullanılan farklı yöntemlerle baskı grupları işlerine yarayacak kanunların çıkarılmasını ya da çıkarlarını olumsuz etkileyecek kanunların da engellenmesi için çaba sarf ederler. Baskı gruplarının kullandığı metotlar şu şekildedir.

- İkna
- Tehdit
- Doğrudan Hareket ve Grevler
- Rüşvet
- Hükümet Faaliyetlerini Baltalamak
- Propaganda (Kamuoyunu Etkileme)

1.6.1. İkna Yolu

Sosyal ve beşeri münasebetlerdeki ikna metodunun özünde, karşıdaki kişiyi, taleplerinin haklılığı konusunda inandırmak yatmaktadır. Bu sebeple baskı grupları mümkün olduğu kadar ikna metotlarının başarılı olmasına özen gösterirler (Esin, 1974: 35). Sürekli olarak, haklılıklarını ortaya koymak, ilgili otoriteyi ikna etmek için onlara raporlar, araştırmalar vb. sunmak, baskı gruplarının talepleri arasında olup, bu yolla ciddi ve güvenilir bir organizasyon olduklarını ispatlamaya çalışırlar (Daver, 1968: 239).

Görünen odur ki, baskı grupları liderlerinin öncelikle kanun tasarılarının hazırlanması sırasında, grupları lehine sonuçlar ortaya çıkarmak amacıyla, yetkili kişilerle ilişki kurarak, kanunların yazılmalarına katkı sağladıkları görülmüştür. Bu katkı her konuda mükemmel bilgiye sahip olmayan iktidarın da işine yaradığından, hazırlanan öneri metinler genellikle olumlu karşılanır.

İktidarların, kanunlar hazırlanırken, çoğunlukla idarenin de görüşüne başvurduğu görülmektedir (Akad, 1976: 91). Gerek hükümet ve gerekse idare ile sıkı bir bağlantı içinde bulunan baskı grupları, kurumların yeniden yapılandırılması ve idari personellerin atanması veya görev değişikliği sırasında etkili olmak isterler. Bunu sağlamak üzere “ikna” metodunu başarıyla kullanırlar (Abadan, 1959: 239).

İlgi alanlarına girmeyen konularda fazla bir bilgiye sahip olmayan kanun koyucularla baskı grupları arasında doğrudan ilişkiler gözden kaçmamaktadır. Kanun koyucuların görevlerini hafifletmeleri, baskı gruplarının her zaman hazırlıklı bulunmalarıyla orantılıdır olacaktır.

1.6.2. Tehdit

Her grup gibi baskı grupları da siyasal iktidarı gelecek seçimlerle ilgili gözünü korkutmak için tehdit metodunu kullanmaktan çekinmezler. Hatta başka bir siyasi partiyi size karşı destekleme ihtimalini gündeme getirerek iktidarın dikkatini çekerler (Aktan, 1992: 26).

Siyaset tarihine baktığımızda, gerçekten de grup üyelerinin bir sonraki seçimde size oy vermeyeceğiz tehdidinin oldukça etkili bir silah olduğu görülmektedir (Akad, 1976: 93).

Yalnız siyasi yelpazedekiler değil, baskı grupları siyasi iktidarın beraber çalıştığı başta bürokrasi olmak üzere etkili ve yetkili kurumları da bu tehdit mekanizmasıyla istedikleri gibi davranmaya sevk edebilirler. Bu baskı sonucunda üst düzey siyasi kişiler bile fazla dayanamazlar (Akad, 1976: 94). Baskı gruplarının kendi çıkarlarına ters düşecek kanunların çıkmasını önleyecek en etkili metodu tehdit metodudur.

Tehdit yönteminin, genellikle kamu görevlilerinin yeterli otoriteye sahip olmadıkları, koalisyon hükümetleri dönemlerinde daha etkili olduğu görülmüştür (Ay, 2008: 69). Çünkü ehliyet, liyakat, dirayet ve sadakatten yoksun kamu yöneticilerinin dönemlerinde tehdit metodunun çok daha başarılı olduğu görülmüş ve grup liderlerinin isteklerini açıkça ifade etmekte çekinmedikleri görülmüştür.

1.6.3. Doğrudan Hareket ve Grevler

Baskı grupları hedefe ulaşmada hemen her yolu mubah görürler ve taraftarlarını gerektiği zaman topluca grev, boykot, miting, gösteri yürüyüşleriyle siyasi iktidarın karşısına çıkarak, sokakları da hâkimiyetleri altına alarak iktidar karşısında güçlü hale gelirler.

Seçim ortamında, seçim bölgelerinde örgütlü mektup, telefon, imza toplama, üyelerin seçim bölgesindeki parlamenterlere baskı uygulanması, doğrudan eylemin sonucudur. Yetkililerin ilgisi çekilerek baskı gruplarının görüşlerinin geniş topluluğun sorunları olduğuna yetkililer inandırılmaktadır (Akad, 1976: 94). Bu sebeple, üye sayısının fazlalığından gücünü alan bu baskı gruplarına iktidarların boyun eğmek zorunda kaldığı görülmektedir (Aktan vd., 2007: 218).

Çıkarlarına uygun yasaların çıkmasını amaçlayan doğrudan hareket, yürüyüşler, mitingler, forumlar gibi kitlesel hareketler, iktidarın gücünü azaltarak baskı guruplarını dikkate almak durumunda bırakır (Ay, 2008: 70).

Ekonomik grevlerin nelere mal olacağını bilen iktidar çevresi istemese bile bazen baskı gruplarına boyun eğmek zorunda kalır. Baskı gruplarının uyguladığı doğrudan eylemler, diğer eylemlerin sonuç vermemesi durumunda son koz olarak başvurulan eylem türleridir (Akad, 1979: 94-96). Baskı gruplarının her zaman

söylediğimiz gibi hedeflerine ulaşmada son çare bile olsa yapamayacakları icraat hemen hemen yok gibidir.

1.6.4. Rüşvet

Bürokratların kamusal mal ve hizmetlerin arz edilmesinde görev ve yetkilerini kötüye kullanarak kendi çıkarlarına bir takım aynı veya maddi menfaatler sağlamalarına rüşvet denilmektedir (Tezcan, 2013:44). Baskı grupları güçleri oranında haber ve propaganda araçlarına da sahip olarak, medya yoluyla günümüzdeki gibi isteklerini kısa yoldan elde etme yoluna giderler. Bunun yöntemin tutmaması durumunda ise, bazı devlet işlerinde yolsuzluk artış gösterecek ve siyasi düzen bozulacaktır (Güzeliş, 1964: 29).

Özellikle baskı gruplarının uyguladığı bu metot, devletlerde siyasi bozulmalara sebep olur ve sonunda artan halk tepkisi karşısında hükümet değişiklikleri meydana gelir. Aynı sistemin devam etmesi durumunda ülkelerde gelişim süreci yavaşlayacak ve dünya devleti olma şansı kalmayacaktır.

Baskı grupları idare ile yapılan pazarlıkta çoğu kez karşı taraf olarak davranırlar. Genellikle de seçmen gruplarının isteklerini dile getirirler. Bu etkileşimde baskı grupları idareye mali ve maddi katkı sağlayabilirler. Bu katkılarda yasal yollar yanında, rüşvet de devreye girebilir (Erkan, 1992: 79). Yürütme organının elindeki bu gücünden dolayı baskı grupları, esas itibariyle, yürütme organı düzeyinde çalışmayı tercih ederler.

Ayrıca rüşvet alan bireyler baskı grupları lehine çalışarak faaliyet göstermektedirler. Fakat bazen sınırlı yetkiye sahip olan bireylerin üst seviyedeki memurları yönlendirdikleri de görülmektedir.

1.6.5. Hükümet Faaliyetlerini Baltalama ve Mali Sabotaj

Baskı gruplarının genelde zorda kaldıklarında uyguladıkları bir yöntem de hükümet faaliyetlerini baltama ya da mali sabotajdır. İstekleri karşılanmayan baskı gruplarının gösterdiği bu faaliyetler çeşitli şekillerde gerçekleştirilir. Bunlar arasında, hükümetle işbirliğini içinde olmayı kabul etmemek ve mali krizler oluşturularak maliyeyi ve hazineyi zor duruma düşürmek şeklinde gösterilebilir (Ay, 2008: 71).

Baskı gruplarının yaptığı faaliyetlerden en önemlisi olan mali sabotajın vergi vermemek, mevduatları geri çekmek ve kamu kurumlarının işleyemez duruma getirmek gibi etkili yolları vardır (Akad, 1979: 96). Bu yolları baskı grupları en son seçenek olarak düşünmektedir. Çünkü bu faaliyetlerin uygulanması durumunda sadece hükümet değil aynı zamanda baskı grupları da etkilenecektir.

1.6.6. Propaganda (Kamuoyunu Etkileme)

Dünyada baskı gruplarının en fazla kullanıldığı yöntem olarak kamuoyunu etkileme gösterilir. Çünkü bazen baskı grupları veya bireyler kurulan hükümetten memnun olmazsa bir seçim dönemi kadar beklemek yerine kamuoyunu etkileyecek araçları kullanarak günden güne değişen ihtiyaçlara bir çözüm bulmak adına hükümeti erken seçime götürebilmektedir. Bu yöntem baskı gruplarının istek ve arzularının yönetime yaptırma yolu olarak kullanılır (Şahim, 1994: 38).

Bu yöntemi baskı gruplarının kullanmasının temel nedeni, bireylere yeni bilgiler sunmak amacıyla onların görüşlerini etkilemek ve yapacakları icraatlarla ilgili bir kamuoyu oluşturmak ve sahip olduğu üyelerin haklarını koruyarak yönetimi etkilemektir (Abadan, 1959: 240).

Baskı grupları arzuladıkları fikirleri medya yoluyla yayabilirler. Bu fikirler bazen parasız bazen de para vererek, ticari reklam yaptırma veya abone olmak gibi farklı şekillerde yapılır (Ay, 2008: 82). Fakat güçlü baskı gruplarının yayın kuruluşları olduğu bilinmektedir. Bunlar genelde gazete ve dergilerdir. Bunlara ilave olarak bazı baskı grubu liderlerinin kendine ait medya, gazete ve dergi gibi kuruluşları olduğu bilinmektedir (Kapani, 2010:207: 208). Baskı gruplarının istediklerinde bu araçları kullanarak hükümeti zor durumda bıraktıkları ve hükümetlerin istifalarına dahi neden oldukları ülkemizde koalisyon dönemlerinde sıkça görülmüştür.

1.7. Baskı Gruplarının Siyasi Aktörlerle İlişkisi

Baskı grupları, kullandığı etkili metotlarla iktidar ve muhalefet partilerini etkilemek için siyasi partilerle, siyasetle ve siyasetçilerle olan ilişkisi mevcuttur.

a. Baskı Gruplarının Siyasi Partilerle Olan İlişkisi

Baskı gruplarının iktidar olma hedefi olmadığından siyasi partilerle yakın bir ilişki kurarak, bizlere sistem içinde yer alan diğer otoritelerle ve diğer partilerle bağlantısını da gösterecektir (Ay, 2007: 72).

Sosyal, siyasal ve ekonomik hayat şartları içinde meydana gelen siyasi partiler, toplumsal ihtiyacın meyveleridir (Bulut, 1998: 51). Bu nedenle, belli liderler etrafında bireyleri toplayarak ve isteklerini siyasi iktidara taşımak üzere demokrasinin gelişmesiyle çağdaş demokratik devletlerde siyasi partiler kurulmuşlardır (Akad, 1976: 348).

İktidar olmak için buldukları toplumda yarışan siyasi partiler, demokrasinin temel dayanağıdır (Turan, 1987: 40). Fakat ülkelerin farklılaşan siyasal yapısından dolayı siyasi parti disiplini, sayısı, seçim sistemi farklılık arz edebilir (Tezcan, 2013: 56).

Bütün adayların parlamenter sistemde seçmenlerce tanınması zor olduğundan, böyle bir ortamda siyasi partiler, adaylarına kefil olmak suretiyle seçmenlerin adaylara oy vermesinde referans olurlar. Böylece siyasi partiler, seçmenlere karar vermelerinde yardımcı olurlar (Bulut, 1998: 31).

Hedefledikleri siyasi partiye ekonomik yönden gizlice yardımcı olan baskı grupları, haliyle destekleri partinin iktidar olması ardından bir takım faydalar elde etmek isterler. Bunun yanında da siyasi partiler, aktif baskı gruplarını kendi yanlarına çekerek partinin etkinliğini arttıran birer araç olarak kullanabilirler (Akad, 1976: 86-87).

b. Baskı Grupları – İktidar İlişkisi

Devlet bütçesi üzerinde en etkili parti iktidar partisi olduğundan, baskı grupları da faaliyetlerini ağırlıklı olarak iktidar partisi üzerinde yoğunlaştırıp, kaynaklarını arttırma yoluna gider (Sağlam, 2003: 36). Bilinen bir gerçektir ki, değişik baskı gruplarına verilecek ödül niteliğindeki kaynakların bütün faturası halkın cebinden çıkacak ve halk pek farkına varmadan bunu ödemek zorunda kalacaktır. Ancak farkına varılırsa, vergi mükellefi olan halkın tepkisiyle karşılaşacak, iktidar zor durumda kalacaktır. Bu sebeple hazırlanacak taviz paketleri, halkın sırtına ağır yük getirmeyecek şekilde yetkililerce hazırlanır ve bu şekilde baskı gruplarının da gönlü alınır. Şunu da kabul etmek gerekir ki bütün

baskı gruplarını aynı anda memnun etmek de asla mümkün değildir. Bir baskı grubu memnun olurken, diğer baskı grubu memnun da olmayabilir. Ancak toplumun büyük kısmı için bu paketler tümüyle değerlendirilemezler (Savaş, 1989: 15).

Her zaman iktidar partisi ile baskı gruplarının uyum içinde çalışacağı diye bir kural yoktur. Bazen örgütsel nitelikleri ve baskı grupları ile aralarındaki amaçların farklılığı gibi sebeplerle sağlıklı ilişkiler kurulamayabilir (Akad, 1976: 88).

Her siyasi partinin farklı bir yapısı olduğundan, baskı grupları hassas bir tutum izlerler. Bu sebeple seçmen ve üye sayısı oranında her partinin içine baskı gruplarının adamları yerleştirilerek kendisine hizmet etme yollarını arama yoluna giderler. Bu yerleşme, parlamentoda, baskı grupları aleyhine hareket etmeyecek, grubuna sadık kalacak kişilerden yapılmaktadır (Çam, 1977: 93).

Metot itibariyle baskı grupları ile siyasi iktidar arasındaki ilişkiler farklılık gösterebilir. Baskı grubunu destekleyeceğini söyleyen bir parti her zaman desteklenir. Özellikle yasa tasarılarının görüşülmesi sırasında bu duruma rastlanır. Sendikalarla ilgili yasa tasarısı görüşülürken, işçi sendikaları başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin meclis localarında dinleyici olarak bulunması, etki gücünün önemini ifade etmektedir ki bu metot, ülkemizde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ile ilgili bir kanun meclise sunulduğunda da görülmektedir (Kışlalı, 1990: 226).

Siyasi iktidar ile baskı grubu ilişkisinin perde arkasına bakıldığında, seçim dönemlerinde zirve noktasına çıktığı açıkça görülmektedir. Seçim döneminde adayların kazanmak için yapacakları büyük masraflar dikkate alınarak, partiye faydası olabilecek baskı grubunun teklif ettiği adaya belli bir oranda yer verilebilir. Siyasi tarihimize baktığımızda, baskı gruplarının seçtirdikleri aday sayısının az olmadığı görülür (Çam, 1966: 94).

Hükümetler, siyasal kararlarıyla toplumdaki değişik sesli baskı gruplarını kendi istekleri doğrultusunda düzenlemek isterler ki, çoğulcu gruplar onların siyasal kararlarını etkilerken istikrar sürecini de etkilemiş olurlar. Bu davranışları dolayısıyla, iktidar sahiplerinin görünmez sahipleri olarak kendilerinden bahsettirirler (Akad, 1979: 43-44).

c. Baskı Gruplarının Diğer Partilerle İlişkisi

Baskı grupları ile siyasi parti ilişkileri, ülkenin siyasi kültürüne, yapısına ve parti sistemlerine göre haliyle değişiklik gösterir. Belirli zamanlarda ve durumlarda bunlar ortaya çıkan geçici olabildikleri gibi bu ilişkilerin süreklilikleri de söz konusu olabilir (Ay, 2007: 76).

Bazı otoriteler baskı grupları için “politika yapmaz” dese de, açıktan olmasa bile baskı grupları dolaylı yoldan tamamen politikaya bulaşmıştır. Öyle ki, bazı baskı grupları seçim öncesi ya liderlerini yahut da yönetimde aktif olan ve kendilerine zararı olmayacak üyeleri seçimlerde listeye koymak mücadelesi verirler ve sonuç da alarak, iktidar ve muhalefet partilerinde her zaman kendilerini destekleyecek elemanları elde ederler. Bu yolla tüm siyasi partilerin faaliyetlerinden haberdar olurlar.

Bütün bunların yanında ideolojik sebeplerle muhalefetteki partiler ile ilişki içerisinde olan baskı gruplarının da varlıklarını her zaman devam ettirdikleri ortadadır (Akad, 1976: 87). Yalnız İngiltere’deki işçi partisi ile işçi sendikaları arasındaki bağ resmen ve açıkça ortada iken, aynı durum ülkemiz için de geçerlidir (Kapani, 2010: 196). Baskı gruplarının en etkilisi olan sendikalarla gerek iktidar ve gerekse muhalefet partileri aralarındaki bağlar artık normal kabul edilmektedir (Abadan, 1959: 243). Ülkemizde iktidar ve muhalefet partilerine önerilen adaylar milletvekili olabildikleri gibi, bakan dahi olabilirler. Güçlü baskı gruplarının etkisinde olmayan hemen hiçbir parti yok gibidir.

Tüm çağdaş partiler ve kadro partileri, baskı gruplarının yönetiminde etkili baskı grupları olmaya çalıştıkları görülmüştür. Tüm baskı gruplarının partilerin bir uydusu ya da uzantısı anlamına gelmediğini de kabul etmek gerekir. Gerek iktidar gerekse muhalefet partilerine karşı bağımsız baskı grupları da vardır ama bunların ilişkiler az ya da çoktu (Kışlalı, 1990: 222-223).

Daha çok kamu menfaatlerini gözetmek zorunda olan siyasi partiler, seçmen kitlelerini memnun etmek zorundadırlar. Bunun yanında partilerin içyapıları itibariyle, gerçek bir baskı grubu gibi hareket etmektedir. Seçmen kitlesinin büyük bir çoğunluğu aynı baskı grubunun mensubu bulunuyorsa, haliyle bu hal istisnasız bir kaide değer kazanmaktadır (Abadan, 1959: 242).

Her ülkede baskı gruplarının güçleri oranında siyasi iktidar ve muhalefet partilerini etkilediklerini, güçleri oranında kendi içindeki uzman, ehliyetli, liyakatli, dirayetli ama kendilerine sadakatli kişileri yetiştirip, partiler içine sokarak; hatta tüm gücüyle destekleyerek komisyon üyeleri ve bakan bile yaptıklarını gayet iyi bilinmektedir. Partilerin de baskı gruplarının içine sızdıklarına da şahit olunmaktadır.

d. Baskı Gruplarının Siyasetle Olan İlişkisi

Geniş anlamda siyaset kavramı, konuyu ilgilendiren bir alanda yahut bir politikayı değiştirme ya da değiştirilme faaliyeti olarak tanımlanmıştır (Aksoy, 2008: 15). Siyaset kavramının genişliği, baskı gruplarının da politika ve siyaset ilişkisini ortaya koymaktadır. Çünkü özel kesim ile kamu kesimi arasındaki temasların kesilmesi artık imkânsız gözükmektedir. Çağdaş toplumlarda bu ilişkinin vazgeçilmez bir unsur olduğu da ortadadır. Katılımcı demokrasi denen kavram da bu baskı grupları eliyle ortaya çıkmıştır denebilir (Ay, 2007: 87).

Siyasi sistemin belirleyicisi bireyler, çıkar grupları örgütler, kanunlar, davranışlar ve ilişkiler olunca ister istemez iktidar ve otorite çevresinde oluşan yerleşik insan ilişkileri, bütünü olarak siyasal sistem başlığı adıyla adlandırılır (Topçu, 2006: 18).

Baskı gruplarında kişiler ve teşkilatlar kendilerini genellikle üstün görmezler. Haliyle uygulamalarda bazen kişi ve toplulukların siyasal alanda daha fazla etkin oldukları görülmektedir. Tabii burada hiçbir kimsenin soy, ırk, yükseköğrenim vb. nitelikleri öne sürerek toplumu yönetme hakkına sahip olduğunu iddia edemeyeceğidir (Turan, 1987: 16).

Siyaset tarihi boyunca çıkarları tehlike altında olan baskı gruplarının siyasi iktidara değişik yollardan müdahale ettikleri görülmüştür. Kurulu sistem üzerinden gerçekleşen bu müdahaleleri sınırlamak da mümkün değildir (Meynaud, 1975: 50-52).

Siyasi arenadaki aktörlerin baskı gruplarından topyekûn korunmaları mümkün değildir. Kuruluş felsefesi olarak şahsi menfaatlerini her şeyin üzerinde gören baskı gruplarının müdahalelerini sınırlamak asla mümkün değildir. Siyasette daha fazla söz sahibi olmak, ancak seçim öncesi seçmene verilen vaatleri yerine getirmekle mümkün gözüktüğünden, yalnızca baskı gruplarının

desteğini alarak siyasi parti gruplarının hedefe emin adımla yürümeleri mümkün değildir. Demokratik sistemde köklü değişikliklere gidilmedikçe, baskı gruplarıyla ilişkilerin istenilen noktaya gelmesi düşünülemez.

e. Baskı Gruplarının Siyasetçilerle İlişkileri

lkelerde yaşıyan halkın egemenlik hakkını kendi seçtiği temsililer vasıtasıyla kullanmasına “Temsilî demokrasi” denir (Tunç, 2008: 1117). Doğrudan demokrasi kavramının yerini temsili demokrasilere bırakması ile birlikte, halk ile siyasi iktidar arasına “siyasetçi” denen bir grup girmiştir. Buna göre siyasetçi; seçimlerde kendisine oy verilmesini isteyerek seçmenlerin tercihlerini savunacak ve görüşleri doğrultusunda onları temsil edecek kişiler olarak literatürümüzde yer almıştır (Tezcan, 2013: 51). Bu yöntemle bir şekilde halk kendi kendini yönetmiş sayılmaktadır.

Öncelikle daha fazla menfaatin olduğu iktidar partileriyle temas halinde olan baskı grupları, ideolojik yapıları sebebiyle de kendilerinden olan muhalefette dahi olsa siyasi partilerle mükemmeli ilişkiler içine girerek onların iktidar olmaları ve ardından da istedikleri gibi nemalandıkları görülmüştür. Bütün bunlara rağmen, ideolojik saplantıları bir kenara koyarak, profesyonel davranarak, baskı grubunun hedefi doğrultusunda aklını kullanıp tüm siyasi partilerle ilişki içinde olan baskı gruplarının her zaman kazandığı görülmüştür (Tezcan, 2013: 53).

Temsili demokrasi sayesinde her demokratik ülkede olduğu gibi ülkemizde de iktidar nimetlerinden yeterince fayda temin etmek, mensubu olduğu baskı grubunu diğer gruplar arasında daha etkin ve etkili kılmak için iktidar ve ana muhalefet partileri içine sızan baskı gruplarının karar verdikten sonra kolay kolay mücadeleden yıldığı ve geri çekildiği görülmemiştir. Baskı gruplarının bazıları az da olsa ideolojik yapısını n plâna alarak, kendisine yakın olan siyasi partiyle dirsek temasına geçse bile, bu baskı grubu ve siyasi partilerin kitleri harekete geçirerek iktidar oldukları asla görülmemiştir. Halkı öncelikle kucaklamasını bilen, güven vadeden gerek iktidar ve gerekse muhalefet partileriyle dirsek temasında olan baskı grupları her zaman kazanmıştır.

1.8. Baskı Gruplarının Etkileme Alanları

Baskı gruplarının etkileme alanları yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç başlıkta incelenebilir.

a. Baskı Gruplarının Yasama Alanına Etkisi

Yasama organı geçmişten günümüze gelene kadar önemini yavaş yavaş kaybetmektedir. Son yıllarda baskı gruplarının parlamentolarda yürütmeye yönelik hareket ettiklerinden görülmektedir. Çünkü yasama organından geçen kararların arkasını doldurulması yürütme organında gerçekleşmektedir. Buna rağmen, baskı gruplarının yasama üzerinde etkileri hala görünmektedir.

Özellikle baskı gruplarının yasama organını etkilemek için kullandığı en önemli yöntemlerden biri lobciliktir. Çünkü Baskı grupları, bir politika için karar alırken, yasama sürecine ön bilgiler sağlayarak, kanun teklifleri hazırlayarak, yasama komisyonlarına katılarak ya da kanun tekliflerini destekleyerek ya da engelleyerek lobi fonksiyonunu yerine getirirler (Abadan, 1959: 234).

Ancak bilindiği gibi günümüzde lobcilerin para ile bu işleri görmeleri artık pek mümkün gözükmemektedir. Çünkü yasama organında karşısında baskı gruplarının etkinliği ancak bir dereceye kadardır. Çünkü halkın iradesini temsil eden yasama organı hala ülkelerin onay makamıdır. Buna bir örnek verirsek:

-ABD'nin Irak topraklarına girmek için topraklarımızı kullanma adına yasama organımıza gelen kanunun reddedilmesi gösterilebilir (Kara, 2007: 22). Bugün geçerli olan uygulama ise, "sosyal lobi" dir. Sosyal lobide bir baskı grubunun görüşü ve elindeki bilgiler yasama organının temsilcilerine resmi olmayan şekilde açıklanmak ve yasama organının temsilcileri, baskı grubunun haklı bir dava peşinde olduğuna ikna edilmektedirler. Ayrıca baskı grupları, kanunların kabul edilmesi için propaganda yoluyla kamuoyunda ve hükümette elverişli bir hava yaratmaya da çalışmaktadır (Daver, 1968: 247).

Tüm bunların yanında, kanunların meclise gelme sürecinde önemli bir etkisi bulunan komisyonlar vardır. Bu komisyonlarda yasaların üzerinde görüşmeler olur ve üzerinde uzlaşmaya varılan yasalar aynı şekilde genel kurula gönderilir. Bu sebeple, baskı gruplarının amacına ulaşabilmesi için ilk olarak etkileyeceği komisyonlardır. Çünkü yüzlerce milletvekilini etkilemek birkaç komisyon üyesini etkilemekten daha zordur. Özellikle komisyon başkanı veya

mecliste vekil fazlası bulunan bir partiyi etkilemek baskı gruplarına büyük bir kolaylık sağlayacaktır (Engin, 2007: 23).

b. Baskı Gruplarının Yürütme Alanına Etkisi

Yürütmenin birçok alanda yasamadan üstün olduğu ortadadır. Örnek vermek gerekirse, yasama organının çoğu kez çerçeve kanun çıkarmakla yetinip, ayrıntıların tamamlanmasını yürütmeye bırakması yürütmeyi önemli kılmaktadır. Yürütme organı da ticaret, endüstri vb. konularda bir takım tedbirler alarak, düzenleyici rol oynamasının başarılı sonuçlar vermesi için ilgililerin dinlenmesi ve kararlara katılmasını sağlama ihtiyacı duyması ve yürütmenin yasamaya göre daha yaygın bir görünüm arz etmesi nedeniyle baskı grupları ile yürütme arasındaki ilişkiler yoğunlaşmaktadır (Esin, 1974: 33).

Demokrasilerde, bürokrasi yansız ve vatandaşlara eşit davranma geleneğine sahip olmalıdır. Aksi takdirde demokrasinin iyi işlemeyeceği ve yozlaşacağı aşikârdır (Turan, 1987: 72). Genel olarak bürokratik süreçlerin iyi niyetli bürokratlarca kamu yararını azami derecede yükseltmek amacıyla gerçekleştirildiği kabul edilir (Kapani, 2010: 202). Bu görüşe göre bireyler kendi şahsi çıkarını gütmekte iken, bürokratlar toplumsal refahı maksimize etmeye çalışmaktadır.

Hal böyle olunca, baskı grupları da kendi çıkarlarını maksimum yapmak için bu çıkarları ön planda tutacak uygulayıcılar ile iletişim kurarak ya da kendilerine yardımcı olabilecek uygulayıcılara görev verilmesini sağlayarak, yani başka bir deyişle; kendi istedikleri kimseleri devlet memuriyetlerine tayin ettirerek yürütme kuvvetini etkilemeye çalışırlar (Abadan, 1959: 234). Hatta bazı dönemler idarenin soruşturma, araştırma, bilirkişi gibi komisyonlarına temsilci göndererek de yürütme alanına etki ettikleri görülmektedir (Şahım, 1994: 38).

Kanunların hazırlanış aşamasında etkili olmaya başlayan baskı grupları, kendilerini ilgilendiren kanunların istedikleri şekilde çıkmaması durumunda, ya bu kanunun geri çekilişi için uğraş vererek ya da bunu engelleyemeyeceklerse, hiç olmazsa çıkan kanunun uygulayıcılarına yakınlık sağlayarak, bu kanunun en azından kendileri için çıkar sağlamıyorsa dahi zararını en aza indirmeye gayret gösterirler.

c. Baskı Gruplarının Yargı Alanına Etkisi

Baskı grupları, çıkar maksimizasyonunu gerçekleştirmek için, yasama ve yürütme organına baskı yaptığı gibi, yine aynı amaçla iktidarı siyasi tarihimizde gördüğümüz gibi yargısal yol ile etkilemeye çalıştığına siyasi tarihimizde şahit olduk.

Gruplara ve kişilere idareyle olan anlaşmazlıklarında dava yoluyla çıkarlarını koruma hakkı tanımıştır. Her grup veya vatandaş bu haktan yararlanabilmektedir. Bu hak çerçevesinde baskı grupları zaman zaman kendileri ile ilgili konularda yargı organları üzerinde çeşitli şekillerde etkili olmaya çalışırlar. Örneğin yargı organlarını etkileyerek, idari işlemlere örnek teşkil edebilecek kararların çıkmasını sağlamak bir baskı grubu için oldukça önemli bir başarıdır (Şahım, 1994: 38). Bu duruma ülkemizden, Türkiye Mimarlar Odasının 1965 yılında çıkarılan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun yasalaşması sırasında Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla kanunun benimsenmemesi için sarf ettiği yaygın çaba örnek gösterilebilir (Akad, 1976: 104-105).

Gerçekten, normal ya da kamusal yargı kanalıyla bazı yasaların tümünün ya da birkaç maddesinin iptaliyle uygulamanın önlenmesi mümkün olmaktadır (Akad, 1979: 98). Yargıya yapılan baskı, bazen yasama organına yapılan baskıdan daha etkili ve tehlikeli olduğu için bu baskının çok gizli ve dolambaçlı yollardan yapıldığı ifade edilmektedir.

1.9. Baskı Gruplarının Demokrasiye Olumlu – Olumsuz Etkileri

Baskı gruplarının geçmişten günümüze yaptığı katkılar tartışılmaktadır. Bazı konularda fikir birliği olmakla birlikte bu konu hakkında bir görüş birliğinden söz etmek güçtür.

Baskı gruplarını etik hareket etmeleri halinde demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olarak görenler olmasına rağmen; bu grupları demokrasiyi yozlaştıran ve tehlikeye sokan kurumlar olarak da görenler vardır. Bütün bu tartışmalara rağmen bir gerçek şudur ki, baskı grupları ister gelişmiş ister az gelişmiş, ister kapitalist ister sosyalist ülkelerde olsun; her zaman sosyal hayatın içinde yer almış kurumlardır. Baskı gruplarının genellikle özel çıkar sağladıkları gerekçesiyle faaliyetlerine pek hoş bakılmaz. Ancak, bazı grupların demokrasilerdeki yerleri

iyi incelendiğinde, hele hele ana muhalefet partilerinin yetersiz kaldığı ve seçmenin ihtiyaçlarına cevap vermediği ortamlarda, baskı gruplarının iktidarların ve halkın lehinde yararlı bir takım çalışmaları da yaptıkları görülmektedir.

Çeşitli örgütlerde bir araya gelmiş insanlarla siyasal iktidarın zorunlu bir diyalog içinde olması, demokrasinin bir yaşam biçimi olarak kabullenildiği bir ortamın göstergesidir (Akad, 1976: 42). Bir demokraside, tartışmalı herhangi bir konuda baskının var olmaması, halkın o konu ile ilgilenmediğini gösterir. Bununla birlikte hür bir ülkede çoğunluk grubu bir yasama kararını geçirmek istediğinde birçok baskının olması pek tabiidir.

Bu süreçler düşünüldüğünde baskı gruplarının olumlu ve olumsuz yansımaları olacaktır.

a. Baskı Gruplarının Olumlu Etkileri

Baskı gruplarının olumlu etkileri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Baskı grupları özel çıkarlarını korumak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz iken, bu esnada dönmekte olan devlet çarkını bu konular hakkında aydınlatmak suretiyle aynı zamanda kamu hizmeti görmektedir (Abadan, 1959: 241). Devlet müdahale ettiği alanların birçoğunda, karşısında bir baskı grubu bulmaktadır. Müdahale edilen alanlar teknikleştikçe devletin durumu güçleşmektedir. Demokrasi ile yönetilen ülkeler açısından baskı grupları bu durumda devlete yardımcı olabilmekte ve teknik konularda kamu bürokrasisini aydınlatmaktadır.
- Demokrasiye katılımı güçlendirerek günümüz refah devleti anlayışının doğmasına öncülük eden baskı grupları, çoğulcu toplumların vazgeçilmez demokratik kitle kurumlarıdır. Kitlenin ihtiyaçlarını en pratik yoldan ortaya koyar ve iktidarla beraber çözüm ararlar (Ay, 2008: 11). Böylece kişinin sosyal çevresiyle bağını sürdürmekle beraber, siyasetle ilgisinin kesilmesi de önlemiş olur (Akad, 1976: 43).
- Bir anket firması gibi baskı grupları, toplumun değişik kesitlerinin istek ve eğilimlerinin öğrenilmesi ve bunlar toplatılarak ilgili kurumlara iletilmesi gibi fonksiyonları ifa ettikleri için, siyasi mekanizmanın işleyişini de kolaylaştırmış olurlar. Ayrıca, seçimler sonucunda temsil edilmek

imkânını elde edemeyen belirli kesimler, baskı grupları aracılığıyla iktidara baskı yaparak bunu gidermeye çalışır (Aybay, 1962: 2809).

- Demokratik ülkelerde sigorta kabul edilen baskı grupları olmadan, sadece siyasi parti prensipleriyle hareket etmek çoğunluk baskısına yol açabilir ve temel problemlerde partiler arasında görüş birliği sağlanamayabilir. Sosyalistlerle-kapitalistlerin, işçilerle-çiftçilerin vb. gibi birbirine zıt çıkarların, baskı gruplarının siyasal partiler arasında aracılık yaptıkları bir düzende, daha kolay uzlaşmaları sağlanır. Aksi halde, azınlığın çoğunluk fikirlerini hiçbir zaman kabul etmediği görülmektedir. Bu da toplumda şiddetli çatışmaya yol açmaktadır (Daver, 1968: 232).
- Demokrasinin sürekli işleyişinde baskı gruplarının görevi, sanıldığından da fazladır. Kamuoyunun aydınlatılmasına yardımcı olmak, siyasi katılım kanallarını geliştirmek gibi fonksiyonların yanında, bazı baskı gruplarının temel hak ve hürriyetlerin korunmasında da aktif bir rol oynadıklarını unutmamak gerekir (Kapani, 2010: 159).
- Günümüz demokrasilerinde baskı gruplarının devreye girmesi birey ve devlet arasındaki boşluğu doldurmuştur. Böylece, çağdaş demokrasinin, katılım boyutu, sosyal grupları temsil eden baskı grupları yoluyla genişletilmiştir (Ay, 2007: 89).

b. Baskı Gruplarının Olumsuz Etkileri

Baskı gruplarının olumsuz etkilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Demokrasilerde yönetenler ve yönetilenler arasında servet, doğum, ırk, cins ve aileye dayalı ayrıcalıklar bulunmaz (Topçu, 2006: 28). Fakat çoğu zaman baskı gruplarına, bazen zenginliklerine ve mali gücüne, bazen de sahip oldukları üye kalabalığına dayalı olarak çifte standarda neden olabilir.
- Halkın kendi kendini yönetmesi olarak tanımlanan demokrasi kavramı tüm dünyada yerleşmeye başladıkça, bu sefer de önemi artan parlamentolarda temsilci olma yarışı başlamıştır (Tezcan, 2013: 124). Bilindiği gibi, bazı baskı grupları üye sayısı bakımından çok kısıtlı olmakla birlikte maddi açıdan çok güçlü bir yapıya sahiptirler. Bu sayede önemli bir ekonomik

güç elde ederek siyasi mekanizma üzerinde etki yaratabilirler. Siyasi parti başkanları, milletvekilleri seçtirme, milletvekillerinin bir kısmını bakan yapmakta baskı gruplarının etkisi vardır.

- Siyasal katılım için salt demokrasinin varlığının kesin bir şart olmadığıdır. Örneğin Suudi Arabistan’da yeni bir kral seçilmesi gerektiği zaman, Suud soyunun ve diğer aşiretlerin ileri gelenleri toplanmakta ve Suud ailesinden gelmesi kaydıyla kimin kral olması üzerinde tartışmakta, sonuçta bir aday üzerinde uzlaşa sağlanmaktadır (Turan, 1987: 37).
- Çeşitli örgütlerde bir araya gelmiş insanlarla siyasal iktidarın zorunlu bir diyalog içinde olması demokrasinin bir yaşam biçimi olarak kabullenildiği bir ortamın göstergesidir (Akad, 1976: 43). Özellikle, maddi imkânları güçlü olan grupların çıkarları söz konusu olduğu zaman, bu gruplar siyasi iktidara baskı yaparak çıkarlarını maksimize edebilmektedir. Bu grupların yapmış olduğu faaliyetler her zaman kamu çıkarına uygun olmamaktadır. Bu gibi durumlarda, yani güçlü baskı grupları ile güçsüz baskı grupları karşı karşıya geldiğinde, güçsüz grupları kollamak hükümete düşmektedir.
- Baskı gruplarının hukuk dışı sosyal kuvvetler olarak bilinçsizce kendi hallerine bırakılmaları durumunda, kuvvetlerine ve etki derecelerine göre siyasi hayatta çok önemli karmaşaya yol açarken, diğer yandan devletin gücünün zayıflamasına neden olabilirler.
- Baskı gruplarının olumsuz etkilerini ekonominin işleyişi açısından da incelemek mümkündür. Çünkü baskı grupları, grup anarşisi tehlikesi yaratan, engelleyici güç grupları olarak da tanımlanmaktadır. Rekabetin hukuksal olarak gerçekleşmediği durumlarda ekonomik baskı grupları serbest rekabeti olumsuz yönde etkileyecektir. Baskı gruplarının gücü, “birliklerin egemenliği” ve “görünmez iktidar” gibi sıfatlarla tanımlana gelmiştir. Ekonomide ve toplumda tek yönlü bir güç ve iktidar kullanımını önlemek için, dengeleyici karşıt bir güç ve iktidar oluşturan ekonomik grupların varlığı önerilmektedir (Erkan, 1992: 94).

Sonuç olarak baskı grupları, geçmişte vardı, günümüzde vardır ve gelecekte de var olacaktır. Bu durum göz önüne alınarak, siyasi partilerin iktidar

olma mücadelelerinde bu grupları karşılarına değil, yanlarına alarak daha başarılı olabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MUHASEBE VE MUHASEBEYE YÖN VEREN KANUNLARININ GELİŞİMİ

Muhasebe uygulamaları kendiliğinden ortaya çıkmamış ve gücünü yasalardan alarak günümüze kadar gelmiştir. Bu yasalar tek bir kanun kitabının aksine, birçok kanun kitabında yer almıştır. Bu nedenle, küreselleşen dünyada hiçbir şey aynı kalmamış, gelişerek geleceğe doğru bir dönüşüm içerisinde olmuştur.

Bu bölümde önce muhasebenin tarihsel gelişimi, tanımı, amacı, görevleri, muhasebeyi etkileyen faktörler ve daha sonra da muhasebenin gücünü aldığı kanunlar ve bu kanunların gelişimi anlatılacaktır.

2.1. Muhasebenin Tarihsel Gelişimi

Muhasebe tarihi çok eski dönemlere dayanır. Muhasebe tarihinin yazı öncesine dayandığına dair Güvemli kitabında “Yazı yokken dahi hesap vardı” şeklinde belirtmiştir (Güvemli, 2000: 3). Ama resmi olarak var olduğunun ispatı yazılı kaynaklarla birlikte ortaya çıkmıştır. Muhasebe işlevi bu nedenle yazılı ve rakamsal delil olarak gelişmiştir (Güvemli, 1995: 8). Yazının ve rakamların keşfi sonrasında defter tutulması muhasebenin gelişmesine katkı sağlamıştır (Bilginoğlu, 1988: 11). İlk muhasebe kayıtlarına yazının kullanılması sonrasında M.Ö. 3400’lü yıllarda Eski Mısır’da papirüsler üzerinde rastlanır (Güvemli, 2000: 105). İlk çağların sonunda hesap tutma tekniğinde Romalılar, en ileri noktaya ulaşmışlardır (Sevilengül, 2000: 12).

Romalıların muhasebe alanında gelişme göstermesi Ortaçağ’da da devam etmiştir. Muhasebe alanında İtalya’da önemli kişiler yetişmiştir. Özellikle matematikçiler arasında muhasebenin gelişmesinde en aktif ve önemli rolü olan Luca Pacioli dir. Luca Pacioli, 1494 yılında yayınladığı “Summa De Arithmetia Geometri Proportioni & Proportionalita” adlı eserinde çift taraflı kayıt sistemi ve ticari muhasebeyi incelemiştir. İncelenen bu alanlar 16. ve 17. yüzyıllarda diğer araştırma ve yayınlarla geliştirilmiştir. Bu muhasebe sistemi başta İtalya olmak üzere, bütün Avrupa’da yayılmıştır (Ayboğa, 1994: 1).

Türkiye’de muhasebe uygulamalarının bir düzen dâhilinde yapılmasına 1850’de “Kanunname-i Ticaret” ile başlanmıştır. Fransız Ticaret Kanunu’ndan çevrilen Kanunname-i Ticaret tüccarların tutmak zorunda olduğu defterleri içermektedir. Bu yasa, Fransız Ticaret Yasası’ndan çevrildiğinden ve o dönemin yayınları da Fransızca’ya dayandığından bu ülkenin etkileri ilk muhasebe kayıtlarında açıkça görmekteyiz (Bilginöglü, 1988: 15).

1926 yılında yürürlüğe giren 856 sayılı Ticaret Kanunu Almanya’dan çevrildiği için bu dönemde muhasebede Alman etkisi hissedilmiştir. Gelir Vergisi ve Vergi Usul Kanunlarının 1950 yılında yürürlüğe girmesi ve ardından 1956’da 6752 sayılı Ticaret Kanunu’nun kabul edilmesi muhasebe alanında önemli gelişmeler ortaya çıkarmıştır.

Darbe sonrasında ise Türkiye’deki muhasebe uygulamaları ABD’nin ve Avrupa ülkelerinin etkisi altında karma bir yapıda gelişme göstermiştir (Güvemli, 2001: 13). Bu dönem Türkiye’nin Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişkisinin artması yanında ABD ile yakın askeri ve ekonomik ilişkiler içine girdiği dönemdir. Bu yakınlık, muhasebe uygulamalarını da etkisi altına almıştır. Nitekim tekdüzen muhasebe sistemi oluşturma çabası içine bu dönemde girildiği görülmektedir (Dinç ve Atasel, 2016: 271).

1964 yılına gelindiğinde ise, iktisadi devlet teşekküllerinde günün şartlarına göre uygulanabilir bir muhasebe sistemi geliştirmek için bir komisyon oluşturulmuştur. Dört yıllık bir süre sonunda 8 adet muhasebe el kitabı 1968’de basılmıştır (Avder, 2007). 1971 yılında “Tek Düzen Muhasebe Uygulama Komisyonu” tarafından hazırlanan Tek Düzen Muhasebe Sisteminin Genel Muhasebe bölümü 1972’den itibaren KİT’lerde kullanılmaya başlanmıştır (Öz ve Çevikcan, 2010: 118).

KİT’lerdeki tek düzen muhasebe uygulamalarının bir yansıması olarak muhasebe ilkeleri tüm kuruluşlarca benimsenmeye başlamıştır. Bu nedenle KİT’lerde tek düzen muhasebe sistemine geçilmesi ciddi bir başarı olarak değerlendirilmektedir (Sevilengül, 2008: 15).

Bu yıllarda oluşturulmaya çalışılan tekdüzen muhasebe sistemi de kamu sektörüne yöneliktir. Bu düzenlemelerin tamamının kamu bürokrasisi tarafından yönlendirildiği görülmektedir. Ülkemizde vergi reformundan itibaren baş gösteren

liberal hareketler sonucunda Türkiye 1980'den itibaren dışarıya açılmaya başlamıştır. Dışarıya açılmayla birlikte Türkiye ekonomisi uluslararası sermaye hareketleriyle tanışmıştır (Güvemli, 2016: 62).

Bu hareket sonrasında özel sektöre yönelik olarak başlatılan ilk icraat ise 1981 yılında yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kuruluna (SPK) tabi işletmeler için uygulanacak olan "Sermaye Piyasası Kurulu Standart Hesap Planı" olmuştur. Bu piyasanın gelişmesi gerçeğe uygun finansal tabloların hazırlanması ve gerçeğe uygun muhasebe uygulamalarının oluşturulmasına bağlanmıştır (Dinç ve Atasel, 2016: 271).

Ayrıca muhasebe sisteminde de gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle mali nitelikteki olayların belgelendirilmesi, ticari defter kayıtlarının yapılması, belli dönemler itibarıyla sonuçların tespit edilmesi, yorumlanması ve ilgililerin kullanımına sunulması açısından muhasebe: Finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olarak üçe ayrılmıştır (Ayboğa, 1994:2). Bu muhasebe türleriyle alakalı tanımlar ve bilgiler aşağıda belirtilmiştir (Özyürek, 2009: 7-8);

- a) **Genel Muhasebe:** Bütün muhasebe türleri ve öğretilerindeki temel kavram ve ilkeleri ortaya koyan muhasebe alanı olarak görülür. Genel muhasebe işletmenin sahip olduğu varlıkların nerelerden sağlandığını ve bunların nereler de kullanıldığını hesaplar aracılığıyla belirleyen, gelir ve giderleri karşılaştırarak faaliyet sonucunu ortaya koyan muhasebe türüdür.
- b) **Maliyet Muhasebesi:** Maliyetle ilgili belgelere dayanarak maliyet türlerini belirleme, maliyetleri maliyet yerlerine yükleme, üretilen mal ve hizmetin toplam ve birim maliyetini hesaplama, standart maliyetlerin belirlenmesi, bütçelerin yapılması, çeşitli aktiviteler, üretim ve karlılıkla ilgili tüm işlemler toplamına denir (Savcı, 2013: 1). Maliyet muhasebesi de aynen yönetim muhasebesi gibi işletme yöneticilerine bilgi sağlamak amacını gütmektedir (Üstün, 1999: 15)
- c) **Yönetim Muhasebesi:** İşletme içinde oluşan olayları tespit etmek ve kaydetmenin yanında, planlama faaliyetlerinde, yürütme ve denetim alanlarına giren çeşitli karar işlemlerinde, olayların yorumlanmasını, zamanında ve yeterli bilgileri taşıyan raporlarla yöneticilere yansıtılmasını

sağlar (Gücenme, 2000: 10–24) ve finansal muhasebe aracılığı ile bu bilgileri işletme dışındaki şahıslara da aktarır (Üstün, 1997: 15).

Muhasebe alanının günümüzde önemli bir bilim dalı olmasında özel mülkiyet kavramı, kredi kurumunun gelişmesi ve sermaye birikimi önemli rol oynamıştır (Akdoğan ve Aydın, 1987: 67). Bu rol geçmişten günümüze uzanan muhasebe alanında bazı gelişmelere neden olmuştur. Bu gelişmeler şu şekildedir (Karayalçın, 1988: 5-6);

- Ekonomik hayat geliştikçe işletmeler de büyümeye başlamış; tacirlerin, özellikle matematikçilerin gayretleri ile muhasebe kuralları ve tekniği oluşmuştur.
- Muhasebe kurallarının oluşmasından sonra bunlardan bazıları hukuk kuralları olarak kanunlarda yer almıştır.
- Muhasebe ile ilgili hukuk kurallarının konulurken dikkat edilecek olursa önce özel menfaatler korunmak istenmiştir. Fakat şirket ve işletmeler büyüyüp, sermaye piyasası geliştikçe hukuki düzenlemelerde artık zorunlu da olsa kamu menfaati ve düzeni ön plana geçmiştir.

Ülkemizde muhasebe alanındaki gelişmelerde sadece iç dinamikler etkili olmamıştır. Özellikle Avrupa Birliği'nin etkisi inkâr edilemez derecededir. AB'nin yaptığı katkıların yanında uluslararası muhasebe finansal raporlama standartlarının uygulanmasında bazı sorunlar da yaşanmaktadır. Bunun sebebi ülkemizde muhasebe uygulamalarının tarihsel gelişiminde, sosyo-ekonomik koşullara bağlı kalınması gösterilebilir. Ancak bu bağımlılık, ülkemizde, bir “muhasebe okulunun” oluşmasına neden olmamıştır (Bilginoğlu, 1988: 15). Söz konusu problemler, sektörlerden ve meslek mensuplarından ziyade, bürokrasiden kaynaklanmıştır (Dinç ve Atasel, 2016: 268).

Son olarak, bugün özel kesim ve devlet kesimi muhasebeden yararlanırken, 19. yüzyıla kadar sadece devlet muhasebeden yararlanıyordu. Bu sebeple, özel kesim muhasebesi daha öncesinde gelişme olanağı bulamamıştır. Bunun yerine Türk devletlerinde geçmişten beri var olan devlet muhasebesi günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (Özyürek, 2009: 57).

2.2. Muhasebenin Tanımı ve Amacı

Muhasebe, işletmenin mali nitelikteki işlemleri ve olaylarıyla ilgili bilgileri belirleyen, kaydeden ve bu bilgileri özetleyerek sonucu ilgili kişilere raporlayan bir bilgi sistemidir (Kepekçi, 1995: 13). Muhasebe geçmişten günümüze gereksinimler doğrultusunda teknik ve kavramsal değişikliklere uğrayarak bir bilgi birikimi dâhilinde gelişmiştir. Türkiye'deki muhasebe de bu tanımdan ayrı değildir (Özyürek, 2009: 57).

İşletme açısından düzenli bir muhasebe tutmanın yönetime büyük faydası olacağı bilinir. Bu nedenle, muhasebe bir bilgi aracı olduğu için geçmiş işlemleri kaydederek bir hafıza görevi görmektedir. Bunun yanında muhasebe bir kontrol aracıdır. Hedef ve beklentilerin ne standartlarda başarıldığının görülmesine ve karşılaştırılmasına olanak sağladığı bilinmektedir. Bunun için işletmeler bünyelerinde bir muhasebe birimi kurmuşlardır (Özyürek, 2009: 26).

İşletmenin finansal muhasebe bilgi sistemi tarafından ortaya koyulan mali nitelikli bilgilerinin, işletme dışındakiler tarafından incelenebilmesi gereklidir. Zira bilgi olmaması durumunda, işletme dışındakiler belirsizlik içinde kalacak ve objektif karar veremeyeceklerdir. Şirket sahipleri ve yöneticiler, muhasebe bilgileri açısından daha bilgili ve donanımlı olduklarından dolayı işletme dışındakilere nazaran muhasebe bilgisine bağımlı kalmazlar. Bunun nedeni, çağın şartlarına göre iyi yetişmiş yöneticilerin istedikleri bilginin türünü, kalitesini ve zamanını belirleyebilme gücüne sahip olmalarıdır (Kepekçi, 1995: 13).

Küreselleşme ile birlikte teknolojik gelişmelerin de artması işletmenin ihtiyaç duyacağı bilgileri toplama gereksinimini doğurmuştur. Bunun tek başına geleneksel muhasebe ile olması mümkün değildir. Bu nedenle işletmelerin değişik yönetim kademesindeki kişilere ihtiyaçları olan bilgiyi sağlamak amacıyla stratejik muhasebeyi geliştirilmiştir (Duman vd., 2005: 24).

Muhasebenin dünyada gelişimini sürdürmesi insanlara ve işletmelere birçok fayda sağlar. Bunların içinde en önemlileri olarak şunlar ön plana çıkar (Germencikmesem, 2012);

- İşletmelerin parasal durumu ve verimliliği hakkında bilgi verir,
- İmalat yapan kişilerin yaptığı imalatın maliyetinin bilinmesini sağlar,

- İşletme dışındaki kişilerle olan ticari ilişkiler hakkında da bilgi verir. Borç alacak ve gerektiğinde borç verebilecek durumu gösterir.
  - İstatistikî bilgilere göre işletmenin geleceğine ait bilgiler verir, dolayısı ile geleceğe ait programları düzenler,
  - Mali ve iktisadi konular hakkında yönetici ve sorumluların zamanında bilgi sahibi olmalarını sağlar.
  - Tüm bilgiler kayıt altına alındığından, belgeleme özelliği ile ticari anlaşmazlıkların çözümüne yardımcı olur.
  - İşletmenin verimi ve kârlı mı, zararlı mı çalıştığı hakkında bilgi verir.
  - İşletme sahiplerinin birçok ticari konuda bilgi sahibi olmalarını sağlar,
  - Vergilerin zamanında ve doğru olarak tespit edilmesine yardımcı olur.
- Muhasebenin genel amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Özyürek, 2009: 27-28);
- Faydalı bilgi sağlama
  - Nakit akışı tahminlerini sağlama
  - İşletme varlık ve değişimi hakkında bilgi sağlama
  - Finansal yatırımları değerlemeye ilişkin bilgi sağlama

a. Faydalı Bilgi Sağlama

İşletme yönetiminin çeşitli kararlar alırken en önemli dayanak noktası muhasebe bilgileridir. Sağlıklı karar alabilmek doğru ve güvenilir bilgi sahibi olmakla sağlanabilir. Muhasebede bilgi edinmenin temel amacı ekonomik olarak doğru kararların verilmesini sağlamaktır.

b. Nakit Akışı Tahminlerini Sağlama

Gelecek hakkında karar vermekle yükümlü olan yöneticiler ve işletme üzerinde kontrol hakkına sahip olan hisse senedi sahipleri yöneticilerin aldığı kararları değerlendirmede bir bilgi gereksinimine ihtiyaç duyacaktır. Aynı şekilde, şirket ortakları ve şirkete kredi verenler şirketin gelecekteki durumunu, yapılacak ödemeler ve nakit dağıtımına yönelik finansal başarı veya başarısızlığın tahmininde kendilerine yardımcı olması amacıyla bu bilgilere ihtiyaç duyar. Bu nedenle geçmişe yönelik raporlar yeterli olmayacak ve geleceğe yönelik de

bilgiler vermesi gerekecektir (Özyürek, 2009: 27-28). Bu da muhasebeye nakit akışı hakkında bilgi sağlar.

c. İşletme Varlık ve Değişimi Hakkında Bilgi Sağlama

İşletmelerin faaliyetlerinin sonuçları muhasebe raporları ile ortaya konulur ve işletmelerin tüm faaliyetleri finansal tablolar ve finansal raporlar sayesinde görülür (Özyürek, 2009: 28).

d. Finansal Yatırımları Değerlemeye İlişkin Bilgi Sağlama

Muhasebede üretilen bilgilerin bir amacı da; menkul kıymet sahiplerinin ve menkul kıymet almayı düşünenlerin, bir işletmenin menkul kıymetlerini satın almak isteyenlerin veya elden çıkarmak isteyenlerin yada elde tutmaya devam etmek isteyenlerin ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamak olduğu ifade edilir. Bu bilgileri sağlayan kişiler öz sermayesini yatırım olarak nerede kullanacağına karar verir. Özellikle menkul kıymete yatırım yapacakların risklerini bilmeleri gerekir. Bunun içinde menkul kıymet değerlemesine giderler (Özyürek, 2009: 28).

2.3. Muhasebenin Görevleri

Muhasebe, hayatımızın her alanın karşımıza çıkan ve toplumun en küçüğünden en büyüğüne kadar herkesi ilgilendiren çok geniş bir kavramdır. Bu nedenle bulunduğumuz farklı ortamlarda ve toplumlarda muhasebe alanının belli bir disiplin içerisinde yürütülmesini sağlayacak bir takım sorumlulukları olacaktır. Bu sorumlulukları yerine getirirken bazı görevlerde bulunacaktır. Bu görevler (Sürmen, 1998: 15-16-17):

- İşletmenin yönetimine yardımcı olmak
- Borç ve alacak ilişkisini incelemek
- İşletmenin sonucunu takip ve kontrol etme
- İşletmenin istatistiğini çıkarma
- Denetleme aracı olma
- İşletmenin lehine delil (ispat aracı) olma

İşletmenin yönetimine yardımcı olmak: Muhasebenin işletmelere birçok faydası bulunmaktadır. Bu faydalar sadece bilgileri kaydetme, yorumlamadan ve

özetlemeden ibaret ibaret değildir. Bu yüzden muhasebe görevleri arasında işletme yönetimine yapılan mali ve yönetsel işlemler hakkında bilgi sağlamak önemli bir yer tutar.

Borç ve alacak ilişkisini incelemek: İnsanlar ihtiyaçlarını gidermek adına başka insanlarla etkileşimde bulunur. Tıpkı işletmelerin ekonomik hayatını sürdürebilmesi için diğer işletmelerle bulunduğu ilişkiler gibi. Özellikle A işletmesi ile B işletmesi arasındaki mali işlemlerden dolayı ortaya çıkan borç ve alacak ilişkisini doğru yorumlayabilmek adına muhasebe birçok yarar sağlamaktadır. Bu süreçte oluşabilecek ihtilaflarda muhasebe sorunları çözücü katkılarda bulunur.

İşletmenin sonucunu takip ve kontrol etme: İşletmelerde yapılan işlemlerin takip edilmesi ve kontrolü gelecek için yararlar sağlamaktadır. Çünkü yapılan faaliyetlerin sonuçlarına yönelik alınacak önlemler ve kararların işletmenin varlığını sürdürüp sürdürmeyeceğine dair hesapların tablolar halinde hazırlanması ancak muhasebe ile mümkündür. Bu durum hem mal veya hizmet satan işletmelere hem de bu işlemleri yasal olarak takip edip vergilendiren devlete birçok yarar sağlamaktadır.

İşletmenin istatistiğini çıkarma: İşletmenin geçmişi, geleceği ve bugünü hakkında geçerli bilgiler sağlayan hesap birimi olarak karşımıza istatistik çıkmaktadır. İstatistik ile birlikte işletme hesaplanan oranlar dâhilinde faaliyetlerine yön verecektir. Bu faaliyetler sonucunda işletmenin geleceğe dair bir takım karşılaştırmalar yapması daha kolay olacak ve geleceğe daha gerçekçi olarak bakabileceklerdir.

Denetleme aracı olma: İnsanlar gerçekleştirdiği faaliyetlerin sonuçlarını işletmeler gibi hemen görmek ister. Çünkü varılan sonuçlar sizi belli kararlar almaya itecektir. Bu nedenle farklılaşan ortamlarda dâhi işletmeyi yönetenler görevlerini eksiksiz yerine getirecekler ve işletme dışındaki çıkar gruplarının mali tabloların denetlenmesine yardımcı olacaklardır.

İşletmenin lehine delil (ispat aracı) olma: İşletmeler arasında veya işletme ile bireyler arasında çıkan sorunlarda kanuna uygun tutulan ticari defterlerin yeri önemlidir. Çünkü işletmenin ticari işlemlerinde ortaya çıkan ihtilaflarda, kanuna uygun tutulan ve birbirini doğrulayan ticari defterler, sahibi

lehine delil olur (Türk Ticaret Kanunu, 2011: 85-1465), kanuna uygun tutulmayan defterler ise ancak işletmenin sahibi aleyhine delil olur (Türk Ticaret Kanunu, 2011: 84) ve Devlet de, herhangi bir işletme sahibinin kanuna uygun tutulmuş defterlerini, kendi lehine delil olarak kullanabilmektedir (Vergi Usul Kanunu, 1961: 171/5) hükmü kanunumuzda yer almaktadır.

2.4. Muhasebeyi Etkileyen Faktörler

Küreselleşme, uluslararası standartlar, yasal değişiklikler, teknolojik gelişmeler, ekonomik gelişmeler, kurumsal yönetim uygulamaları ve ekonomik krizler; muhasebeyi önemli ölçüde etkileyen faktörlerdir (Demir, 2012: 111). Ayrıca, günümüzde baskı grupları muhasebeyi etkileyen faktör olarak da düşünülebilir.

2.4.1. Küreselleşme

Sermayeyi değil ülke içinde, uluslararası boyuta sınır ötesine taşımak ve ticareti büyütme için bütün endüstrileri etkilemiş, bireylere tek bir dünyada yaşanıldığını ve çalışıldığını hatırlatmış ve ülkelerin ekonomik, sosyal ve politik sınırlarını açmasına küreselleşme yol açmıştır. Küreselleşme ile artık toplumlar birbirini etkilemiş ve bu etkileşim ülkelerin kanunlarını ve hukuk kurallarına yansımıştır.

Ayrıca küreselleşme muhasebeye üç önemli katkıda bulunmuştur. Bunlar; küresel düşünmeyi öğretmiş, ortak bir muhasebe dili ortaya çıkarmış ve bilgi gereksinimini artırmıştır (Demir, 2012: 111).

2.4.2. Uluslararası Standartlar

Uluslararası muhasebe dilinin oluşturulmasını, işletmelerin, küreselleşme ile artan uluslararası faaliyetleri zorunlu kılmıştır. Bu amaçla uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından Uluslararası Muhasebe standartları (IAS) oluşturulmuştur. Dünyadaki muhasebe uygulamalarının daha bilimsel ve anlaşılabilir olmasını sağlamak, standartların temel amacıdır. Ülkemiz IFAC üyesidir ve bu standartlar, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından

Türkçe'ye çevrilerek, uluslararası standartları ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) oluşturulmuştur.

2.4.3. Yasal Değişiklikler

İş hayatında uygulanan kanun ve kuralların, uluslararası standartlarla uyumlu olmasını, küreselleşme ile sınırların ortadan kalkması gerekli kılmıştır. Bunun sonucu 55 yıldır yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu yeterli görülmeyerek, onun yerine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kabul edilmek zorunda kalmıştır (Demir, 2012: 111).

2.4.4. Teknolojik Gelişmeler

İşletmelerin faaliyetlerini etkileyen en önemli alanlardan birisi günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerdir. İşletmelerde yaşanan teknolojik gelişmeleri, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve üretim teknolojilerindeki gelişmeler olarak gruplandırabiliriz. Gerek muhasebe uygulamalarında gerekse muhasebe mesleğindeki bu gelişmeler önemli değişimler getirmektedir.

2.4.5. Ekonomik Gelişmeler

Her bilim dalında olduğu gibi muhasebe bilimi ve mesleğinde ekonomik ve teknolojik gelişmeler sonucu klasik bakış açısı değişmiş, yerine gelişmeleri izleyen, analiz eden, yön veren bir muhasebe yaklaşımı ortaya çıkmıştır ki, profesyonel muhasebe kavramıyla ifade edilecek bu kavramın içeriği oldukça önemlidir (Demir, 2012: 112).

2.4.6. İşletmelerde Kurumsal Yönetim

Günümüzde sermaye piyasalarına olan güvenin sarsılma, yaşanan finansal skandallar neticesinde şirketlerin faaliyetlerinin eksik ve yanıltıcı bir şekilde kamuoyuna aktarılması, bir kurum olarak şirketlerin meşruiyetini ve kamuoyu önündeki güvenini tartışmaya açık hale getirmiştir. Sermaye piyasalarında sarsılan güvenin yeniden kazanılması amacıyla soruna çözüm olarak kurumsal yönetim anlayışı doğmuş ve küresel alanda tüm demokratik ülkeler, kendi değer ve ilkelerine uygun olarak kurumsal yönetim uygulama rehberleri

yayınlanmışlardır. Dikkat edilecek olursa, finansal raporlamada şeffaf, hesap verebilir, doğru, dürüst, eş zamanlı ve hızlı bilgi sunumu rehberlerde ortak vurgu olarak dikkati çekmektedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 159).

2.4.7. Ekonomik Krizler

Ülkemizde ve gelişmekte olan ülkelerde sık sık karşılaşılan ekonomik krizler, muhasebeyi etkileyen bir başka faktördür.

Ekonomik krizler yaşayan ülkelerde muhasebecilere düşen görev: Kriz gelmeden önce ve krizden hemen sonra işletmenin (Mükellefin) ekonomik krizden en az etkilenmesi için çalışmalıdır.

2.4.8. Baskı Grupları

Günümüzde muhasebeyi etkileyen ve önemini korumasını sağlayan diğer bir etken de baskı grupları görülebilir. Çünkü muhasebenin belli bir amacı varsa ve bu amaca ulaşmak istiyorsa problemlerin olumlu ve olumsuz yanlarına, olası sonuçlarına ve bu sonuçlar üzerinde en uygun karara varması gerekmektedir (Kısakürek ve Pekcan, 2005: 107–124). Bu nedenle baskı grupları isteklerini gerçekleştirmek için bazı yöntemlere başvurmaktadır. Bu yöntemler yasal olabileceği gibi yasa dışı da olabilir. Ayrıca, ülkenin siyasal sistemine göre bu yöntemlerin şekli, alanı, yoğunluğu ve etkinlik derecesi değişebilir. Bu durum ülkenin Anayasal yapısına, parti sistemine ve siyasal kültürüne göre farklılık göstermektedir (Çağlar, 1997: 285).

Siyasi partiler kendilerini destekleyen grupların taleplerini parlamentoya getirerek diğer parti temsilcilerini ve bakanları belli kararlar üzerinde çalışmaya ikna edebilir. İkna süreci başarıyla tamamlandığı takdirde muhasebeye dair kanunların çıkarılması veya eskiyen kanunların değiştirilmesi gerçekleştirilebilir.

Baskı grupları, demokrasinin devamlı olarak işleyebilmesi için siyasi partiler kadar önem arz etmektedir. Özellikle demokrasinin gelişmiş olduğu ülkelerde siyasi partiler yanında baskı gruplarının da muhasebe kanunlarının ve kurallarının uygulanmasına etki ettikleri yadsınilmaz bir gerçektir. Bu gerçek baskı gruplarının muhasebe alanındaki faaliyetlerinde bir artışa neden olabilir ve

sonunda da baskı gruplarının hükümet ve muhalefet partilerinden istek ve talepleri karşılık bulabilir.

2.5. Muhasebeye Yön Veren Kanunların Gelişimi

Bütün bilim dallarında olduğu gibi muhasebede de yüzyıllar boyu ihtiyaçlar artmış ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda muhasebe gelişimini sürdürmüştür. Gelecek yıllarda da muhasebe gelişiminde yer alan kanunlarda ihtiyaçlar çeşitlenecektir ve bu ihtiyaç ve eksikliklere cevap verebilmek için ister istemez muhasebenin sürekli olarak kendini yenilemesi gerekecektir (Ceylan, 2011: 4-5).

Türkiye’de muhasebe düzenlemeleri, başlangıçta Fransız, sonra Alman daha sonra da Amerikan muhasebe sisteminden etkilenmiştir. Muhasebe düzenlemeleri incelendiğinde ekonomik ve siyasi ilişkiler paralelinde çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Başlangıçta muhasebenin gelişimi ağırlıklı olarak kamu sektöründe gerçekleşmiştir (Kocamaz, 2012: 110).

Türkiye’de muhasebe kanunları ve uygulamaları Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları etrafında şekillenmiştir. Muhasebenin temel olarak Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Vergi Usul Kanunu (VUK) etrafında şekillendirildiği görüldüğü de (Altıntaş T., 2011: 163) Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve Katma Değer Vergisi de muhasebeye yön veren temel kanunlar olarak görülmektedir.

Muhasebenin geçmişten günümüze gelişiminde yer alan temel kanunlar olarak Ticaret Kanunları ve Vergi Kanunları gösterilir. Muhasebeye yön veren diğer kanunlar da doğrudan ve dolaylı olarak muhasebeyle iç içedir. Fakat bu kanunlar çalışmada kapsam dışı tutulmuştur.

2.5.1. Türk Ticaret Kanunu (TTK)’nda Muhasebenin Gelişimi

Türkiye’de muhasebe ile ilgili ilk düzenlemeler Türk Ticaret Kanununda yer almıştır. Ticaret ve muhasebe kanunlarında değerlendirme hükümlerinin yetersiz olması, haliyle bu konuda boşluk yaratmış, bu boşluk vergi kanunlarıyla doldurulmuştur (Altıntaş T., 2011: 162).

Türk Ticaret Kanunu'nda muhasebenin gelişimi hem Cumhuriyet öncesi hem de Cumhuriyet sonrası dönemdeki hukuki düzenlemelere bağlı olduğu görülmektedir (Atabay, 2011: 7).

a. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Muhasebenin Gelişimi

Cumhuriyet öncesi dönemde muhasebe uygulamalarında Fransız etkisi görülmektedir. Bu dönemde ilk olarak Napolyon'un 1807'de yayımladığı "Code de Commerce" (Ticaret Kanunu) nu yararlanılmıştır (Sipahi ve Küçük, 2011: 183). Daha sonra 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret'te Kanunu yayımlanmış ve bu kanun 1926 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Bu kanun ile muhasebe belli bir disiplin içerisinde gelişme göstermeye başlamıştır.

Bu disiplin içerisinde tüccarların tutmak zorunda oldukları defterler yer alır. Bu sebeple muhasebenin yasal düzenlemelerle ilişkisi Kanunname-i Ticaret ile başlamıştır (Avder, 2007). Bu düzenlemeler batı memleketlerinde olduğu gibi Ticaret Muhasebesi veya Genel Muhasebe çerçevesinde kalmıştır (Güzel, 2010).

Daha sonra 1883 yılında İstanbul'da "İstanbul Ticaret Mektebi Âlisi", "Darüşşafaka" ve "Askeri Rüştiye İdadi" kurulmuştur (Avder, 2007). Bu okulların müfredatlarında muhasebe dersleri yoğunlukta idi. Bu düzenlemeler de muhasebenin ülkemizde bir öğretim okulu olarak kurulmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

Cumhuriyet öncesi özel kesimin eksikliği yüzünden ülkede devletçilik ilkesi ortaya çıkmıştır. Devletçilikle muhasebe alanında yakınlaşma sonucunda Maliye Bakanlığının yeniden teşkilatlandırılması ile çift taraflı kayıt yöntemine geçiş kararı alınmış ve 1879 yılında yürürlüğe konulmuştur (Katkat Özçelik, 2017: 400).

1910 yılına gelindiğinde çıkarılan Muhasebe-i Umumiye Kanunu (Genel Muhasebe Kanunu), Cumhuriyet ilanı sonrasında da uygulanmış ve 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun kabulüyle yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, devlet muhasebesine ait ilk temeller kabul etmek gerekir ki yine Cumhuriyet öncesi 1910 tarihli bu kanunla belirlenmiş, ilkeleri 1050 sayılı kanunla da benimsenerek hazırlanmış. Bu yönetmelik ile hesapların çift taraflı kayıt sistemine göre tutulması öngörülmüştür (Güler ve Gülçiçek, 2010: 62).

Cumhuriyetin öncesi yıllarda muhasebe uygulamaları ile ilgili gelişmeler işletmelerin ihtiyacından değil, devletin vergisel denetimi kontrol altında tutma ihtiyacından doğmuştur. Fransız etkisindeki bu dönemde, muhasebe sadece devletin işletmeler üzerindeki vergisel ve benzeri diğer amaçlar için kontrolünü sağlayan bir araç olarak düşünülmüştür (Elitaş vd., 2010: 129). Tüm bunlardan anlaşılmaktadır ki, muhasebenin gelişimi kendini tam manasıyla tamamlayamamış ve bu dönemlerde meydana gelen savaşlar yüzünden işletmecilik tarzına yönelik muhasebe uygulamaları gelişmemiştir (Katkat Özçelik, 2017: 401).

b. Cumhuriyet Sonrası Muhasebenin Gelişimi

1926-1949 Alman etkisindeki döneme bakıldığında, bu yıllarda millî nitelikli özel işletme bulunmamaktadır. Yapılan düzenlemeler daha çok devlet kuruluşlarına yöneliktir. Nitekim bu dönemde muhasebe uygulamaları özel sektördeki kuruluşlarda değil, devlet kuruluşlarında gelişme göstermiştir (Güvemli, 2001: 6).

Modern muhasebe uygulamalarına ilk olarak Kamu İktisadi Teşekkülleri olan KİT'ler öncülük etmişlerdir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkemizdeki muhasebe uygulamaları Batı'daki uygulamalarından kopya edilmiştir. Özellikle 856 sayılı Kanun-ı Ticaret (Ticaret Kanunu) Almanya'dan çevrildiği için bu dönemde muhasebede Alman etkisi hissedilmiştir (Altıntaş N., 2011: 166-167; Altıntaş T., 2011: 177).

1926 yılında yürürlüğe giren 856 sayılı Ticaret Kanunu, yine Alman Ticaret Kanunu esas alınarak hazırlanmıştır. Bu kanun ile şirket hesaplarının tutuluş şekli ve kârın hesaplanması üzerinde durulmuş, bilanço ve kar zarar hesaplarının düzenlenmesi gibi hususlara önemli esaslar getirilmiştir (Kanat, 1994: 25).

1950 yılına gelindiğinde tek Parti döneminin tarihe karışması ve demokrasiye geçişin ardından, gerçekleştirilen vergi reformu çerçevesinde hazırlanan 5432 Sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) ve 1957 yılında yenilenerek yürürlüğe konulan "ticari işleri düzenlemek üzere" 6762 Sayılı Türk Ticaret kanunu kabul edilmiştir. Özellikle ticaret kanunundaki düzenlemeler VUK'a paralellik arz edecek şekilde yapılmıştır. Ancak ticaret kanununda ve VUK'da

öngörülen tutulacak zorunlu defterler yönünden ayrılıklar devam etmiştir (Öz ve Çevikcan, 2010: 118). Tüm bunlara rağmen, bu kanunlar muhasebe uygulamalarında yeni bir dönemin başlangıcı olmuş ve kanunların günümüze kadar muhasebeyi yönlendirici etkisi sürmüştür (Çiftçi, 2007: 1).

Soğuk savaş bittikten sonra tüm dünyada hızlıca gelişme gösteren bir küreselleşme akımı ortaya çıkmıştır. Ülkeler ve onların sistemleri kendilerini bu akıma uydurmaya çalışmıştır. Bu uyum sürecinde de muhasebe yerini almıştır. Uluslararası Muhasebe Standartlarının 1970'lerden itibaren ortaya çıkması ve 2000 yıllarda ortaya çıkan işletmeye yönelik krizler genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin sorgulanmasına ve Uluslararası Standartların ülkemizde uygulanmasına yol açmıştır (Dinç ve Atasel, 2016: 272).

Küreselleşme ile sınırların anlamını yitirmesi, iş hayatında uygulanan kanun ve kuralların da uluslararası standartlarla uyumlu olmasını gerekli ve zorunlu kılmıştır. Türkiye'nin AB ile üyelik müzakerelerine başladığı 03.10.2005 tarihinden itibaren tüm mevzuatın AB müktesebatı ile uyumlu hale getirme zorunluluğu doğmuştur. Yine 2005'te TMSK tüm dünyada kabul gören Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını UFRS kabul edilmiştir. Dünyadaki 70 ülke yanında AB'nin de kullandığı bu standartlar Türkçeye çevrilmiş ve resmi gazetede yayımlanıp kabul edilmiştir.

2005'de SPK halka açık tüm şirketlerde, 2006'da ise BDDK bankalarda TFRS'yi uyguladı (Kpmg, 2012: 3). Bu tarihten itibaren işletmeler defterlerini, finansal tablo ve raporlarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu olan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)'na uygun biçimde düzenleyeceklerdir.

Ayrıca yeni Türk Ticaret Kanunu aynı zamanda IFAC tarafından oluşturulan Uluslararası Denetim Standartlarıyla uyumlu Türkiye Denetim Standartlarının oluşturulmasını öngörmektedir (Demir, 2012: 111) Bu dönüşüm sonucunda ülkemizde birçok alanda temel sayılabilecek kanunların uygulamaya koyulması açısından yeni TTK bir milat olmuştur.

Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak Ticaret Kanunu Komisyonu 2007 yılında yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) taslağını hazırlamak üzere görevlendirilmiş ve taslağı oluştururken daha çok Alman ve İsviçre bilanço hukuku kaynaklarından

yararlanılmıştır. Ayrıca yeni TTK taslağında TMSK'nın yetkileri ve yayınlamış olduğu Türkiye Muhasebe Standartları'na (TMS) yer verilmiştir (Kocamaz, 2012: 113). 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe giren yeni Türk Ticaret Kanunu, 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren anonim ve limited şirketlerde TMS uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Bunun sonucunda 55 yıldır yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yerine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kabul edilmiştir.

Bu arada 2011 yılında yayınlanan TTK'da adı geçen TMSK, 02.11.2011 tarihli Resmi Gazete 'de yayınlanan 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 32'nci maddesinin 3.'üncü fıkrası ile hükmen ortadan kaldırılmıştır (Pekdemir, 2011: 120). Atfedilen kararname ile birlikte TMSK yerine Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulmuştur.

2.5.2. Vergi Kanunlarında Muhasebenin Gelişimi

Vergi kanunları dediğimizde Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu ve Katma Değer Vergisi Kanunu aklımıza gelmektedir. Bu kanunlar da muhasebe için çok önemlidir. Çünkü vergi kanunlarının doğrudan ve dolaylı olarak muhasebe ile ilişkisi mevcuttur. Bu ilişki de muhasebeye çok geniş bir çerçeveden bakmamızı gerektirir. Çünkü her kanuna göre muhasebe uygulamaları farklılık gösterir ve bu farklılık sonucunda kanunsal çatışmaların önüne geçilmiş olur.

Günümüzde vergi, devlet veya devredilmiş vergilendirme yetkisine sahip kamu kuruluşlarının, kamu harcamalarını finanse etmek veya ekonomik ve sosyal hayata müdahale etmek üzere vazgeçilmez, nihai ve karşılıksız olarak ve doğrudan doğruya ya da dolaylı yoldan istenen para şeklindeki değişik ödemeleri ifade etmektedir (Türk, 2005: 111). Bu parasal tutarların ödemelerinin yapılması ve hesaplanmasında karşımıza her zaman muhasebe çıkmaktadır. Çünkü her devletin gelişmesini tamamlaması açısından muhasebe yardımıyla hesaplanan vergilerin önemi büyüktür.

Türkiye'de planlı ekonomiye geçişte devlet iktisadi kalkınma modeli benimsemiş ve muhasebe düşüncesi de bu benimseme sonucunda gelişmeye başlamıştır (Güvemli, 2012: 125). Zamanla devlet yöneticilerinin özel kesimi geliştirmeye yönelik bir kalkındırma stratejisi üzerinde uzlaşmaya varması

sonucunda 1926'dan başlamak üzere "İktisadi Devlet Teşekkülleri" oluşturulmuştur. İktisadi Devlet Teşekkülleri kurulduktan sonra ekonomi canlanmış ve Cumhuriyet döneminin ilk muhasebe uygulaması İktisadi Devlet Teşekküllerinde uygulanmıştır (Arıkan, 2004: 51).

Bu yıllarda vergi kanunlarıyla yapılan düzenlemeleri iki başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar gelirin harcanması sırasında alınan Muamele Vergisi Yasası ve gerçek kişilerin genellikle bir yıl olmak üzere belirli bir dönemde elde ettikleri gelirlerin net tutarı üzerinden alınan vergi olan Kazanç Vergisi Yasasıdır (Öz ve Çevikcan, 2010: 116). Muamele vergisi ve kazanç vergisinin kabul edilmesinden sonra beyan sistemine geçilmiş ve muhasebe düzeni ile ilgili olarak belgeler, defter kayıtları, sağlama ve finansal tabloların oluşturulması kazanç vergisiyle başlamıştır (Güvemli, 2001: 147).

Aslında gelir ve kurumlar vergisinin kökenini kazanç vergisi oluşturur. Gelişim süreci içinde birçok değişikliği uğrayan kazanç vergisi ilk olarak 1926 da uygulamaya koyulmuştur (Güvemli, 2001: 138). Ancak bu kanunun bir olumlu bir de olumsuz yanı olmuştur. Olumlu yanı, kazancın tespitinde uygulanacak muhasebe usul ve esaslarının taşınması gereken özellikleri kanunda ifade edilmiş olmasıdır. Fakat olumsuz yanı ise, kullanılacak hesap türleri açısından bir madde eklenmesidir (Güvemli, 2001: 148).

Bu dönemde muhasebe kayıtları ve mali tablolardan vergi alma uygulaması başlamıştır. Sistemin devlet ve halk tarafından yaygın olarak kullanılması sonucunda muamele ve kazanç vergilerinin uygulanması devletin çağdaş vergi organlarını oluşturmasını sağlamıştır (Güvemli, 2012: 126). Çağdaş vergi organları oluşturulmasının temel nedeni Türk Ticaret Kanunundaki muhasebe uygulamaların eksikliğidir. Bu eksikleri gidermek amacıyla vergi yasaları ile ilgili yapılan Muamele Vergisi Yasası ile Kazanç Vergisi Yasası çıkartıldığı düşünülebilir (Öz ve Çevikcan, 2010: 116). Fakat Kazanç vergisinde de ortaya çıkan eksikliklerden dolayı 25 Mart 1934 tarih ve 2395 sayılı Yeni Kazanç Vergisi Kanunu değiştirilmiştir.

Tüm bunlara rağmen, ticari kazançlar, serbest meslek kazançları ve emek kazançlarını bir bütün olarak vergilendiremeyen ve menkul kıymet kazançlarını büyük ölçüde ortadan kaldıran, gayrimenkul kazançlarını ise tamamen dışarıda

birakan Kazanç Vergisi kanunu vergi reformuyla ortadan kaldırılmıştır. Bu kanunların yerine, gerçek kişi mükelleflerin farklı faktörlerden toplanan kazançların bir bütün olarak vergilerinin hesaplanması ve tek beyanname ile vergi dairelerine bildirilmesine dayanan bir düzenleme yapılmıştır (İnan, 2010: 353).

Vergi reformuyla ticari faaliyette bulunan kuruluşların kazançlarının neye dayanarak hesaplanacağına dair yasalar gelir ve kurumlar vergisinde ifade edilmiştir (Katkat Özçelik, 2017: 405). Ayrıca, ticari, zirai, serbest meslek kazancı, kanunen kabul edilen ve edilmeyen giderler, zararların kârlara takas ve mahsubu ve son olarak da menkul ve gayrimenkul sermaye iradının tespiti ile ilgili hükümler 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda, safi kurum kazancının tespiti, indirimi kabul edilen ve edilmeyen giderler, istisnalar, zarar mahsubu ve diğer indirimler ile ilgili hükümler 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yer almıştır (Katkat Özçelik, 2007: 106).

Ayrıca vergi reformu tasarısı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu tasarılarını da düzenlenmiştir. Bu tasarı Kazanç vergisinde ifade edilen bireyler tarafından ödenen vergiler açısından Gelir Vergisi Kanunu, yukarıda ifade ettiğimiz üç yasanın usul hükümleri açısından bakıldığında Vergi Usul Kanunu ve son olarak da kazanç vergisinin kurumları ilgilendiren hükümleri açısından da Kurumlar Vergisi Kanunu'nu içermiştir (Arıkan ve Güvemli, 2013: 45). Böylece vergi reformu sonrasında uygulanmakta olan Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu muhasebenin gelişiminde hayati bir yere sahip olmuştur (Altıntaş, 2011: 177).

Vergi reformuyla ülkemizdeki işletmelerin çoğunun o günkü ihtiyaçlarını da aşan, çok ileri bir düzenleme getirilmiştir. Temel olarak vergi ve muhasebe uygulamalarına yön vermeye çalıştıkları gözlenmiştir (Anafaroğlu, 2015: 107). Bu yön verme belli amaçlar etrafında gerçekleşmiştir. Bu amaçlar şunlardır (213 s. VUK, 1961: madde 171):

- Muhasebe mükellefin vergi ile ilgili servet, sermaye ve hesap durumunu tespit edilmesi,
- Vergi ile ilgili faaliyet ve hesap sonuçlarının tespit edilmesi,
- Vergi ile ilgili işlemlerin belirlenmesi,

- Mükellefin hesap kayıtları aracılığıyla üçüncü şahısların vergi gidişatlarını gözden geçirmesine yardım edilmesi.

Özellikle II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından savaş ekonomisinden çıkılarak Batı ülkeleri ile artmaya başlayan ilişkilerle birlikte ülkemiz o günün şartlarında yeni iktisadi, hukuki ve mali sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde Hitler yönetiminden kaçarak Türkiye'ye göç eden Yahudi asıllı Alman bilim insanlarının muhasebe eğitimindeki etkisi vergi reformunda da görülmüştür. Özellikle Prof. Firtz Neumark ve Almanya'da öğrenim gören hesap uzmanı Ali Alaybek vergi reformunda aktif rol oynamıştır. Almanya tipi bir vergi düzeni getirilmişse de uygulama alanındaki hatalar ve rotadan sapmalar, hedefe ulaşmayı mümkün kılmamıştır (Uçma, 2012: 165).

Ayrıca, muhasebe alanında hukukla ilgili korunması gereken menfaatler arttıkça bu alanda devletlerin menfaatlerinin zedelenmemesi için kanun koyucunun müdahalesi de artmıştır. Bu anlamda kanunların yanında muhasebe hukuku kavramı ortaya çıkmış ve Türkiye'de muhasebe sistemini oluşturan kurumların düzenlemeleri de bu hukukun gelişimine katkıda bulunmuştur (Uçma, 2005). Cumhuriyetin ilanından sonra getirilen kazanç, muamele ve mal ve hizmetlere eklenen dolaylı vergi olan dâhili istihlak vergisinin her kişinin kendi muhasebe defterinin tutulmasını mecburi kılan uygulaması 1950 yılında vergi reformu ile görevini tamamlamıştır. Vergi reformu ile getirilen yeni düzenlemeler de vergi-muhasebe birlikteliğini güçlendirici bir etkide bulunmuş (Arıkan ve Güvemli, 2013: 45) ve Türkiye'de muhasebe uygulamalarının vergi hukuku kuralları ile yürütülmesine neden olmuştur (Banar ve Aslan, 2009: 98)

İktisadi ve mali olarak 1950 yılında yapılan büyük vergi reformu ile birlikte Maliye Bakanlığı ilk Vergi Usul Kanunu ile Gelir ve Kurumlar Vergisi tasarılarını hazırlamıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi sonucunda, vergi üzerine kurulu mevzuatlar daha geniş bir mükellef camiası tarafından takip edilmiş ve muhasebe uygulamalarıyla ilgilenmeye başlanılmıştır (Avder, 2007). Bu dönemde uygulanmaya başlanan Gelir Vergisi, Vergi Usul ve Ticaret Kanunları muhasebe konusunda önemli gelişmelerin gerçekleşmesini sağlamıştır (Altıntaş,2011:177). Fakat Demokrat Partinin ülkemizi kalkındırma hedefi, 1960 darbesiyle ne yazık ki kesintiye uğramıştır.

25.10.1984 yılına geldiğimizde 3065 sayılı KDV kanunu çıkarılmıştı. KDV'ye geçişte temel amaç olarak, yatırımlara olan teşviklerin ve ihracatın artırılması, sanayiden alınan vergilerin azaltılması, fiyatlar genel seviyesi kontrolü, enflasyonun önlenmeye çalışılması, kaynakların optimal olarak dağıtılmak istenmesi ve ihtisaslaşmanın teşviki gibi ekonomik ve sosyal nedenler gösterilmişti (KDV Kanunu Gerekçesi ve Komisyon Raporu, 1984: 318,319). Muhasebeye yön veren vergi kanunları içindeki payı en yüksek olan Gelir Vergisinden sonra KDV olmuştur.

Ayrıca, ihracat yapacak kişiler veya kurumların uluslararası piyasada var olmaları ve diğer işletmelerle ticaretle rekabet edebilmesi adına maliyetleri düşürmek için KDV Kanunu'nun 11. maddesi aracılığıyla ihracat yapanlara KDV istisnası getirilmiş ve yurt içinde ihraç kapsamına giren ürünlerin üretimi ve tedariki sırasında ödenen KDV'nin ihracatçıya iade edilmesi ile ihracatçılardan KDV yükü kaldırılmıştır (Hayırlıoğlu, 2016: 2).

3065 sayılı KDV Kanunu muhasebeden beklentileri 54. maddede belirtilmiştir;

1. Katma değer vergisi mükellefleri, tutulması zorunlu olan defter kayıtlarını bu verginin hesaplanmasına ve kontrolüne olanak sağlayacak biçimde düzenlerler. Bu belgelerde en az aşağıdaki hususların açıkça gösterilmesi şarttır:
  - Vergi konusu işlemlerin mahiyeti, vergisiz tutarları, hesaplanan vergi, indirilebilir vergi miktarları,
  - Vergiden istisna edilen işlemlerin, indirim hakkı tanınan ve tanınmayanlara göre mahiyeti ve ayırımı ile hesaplanan indirilebilir vergi miktarı,
  - İndirim konusu yapılamayacak işlemlerin niteliği ve bu işlemlerle ilgili vergi miktarları,
  - Matrah ve indirim meblağlarında değişmelerle, ödenen, terkin edilen ve iade olunan vergiler.
2. Emtia üzerine iş yapanlar, emtia envanterinde veya envanter defterinde, hesap dönemi sonunda mevcut emtiayı KDV'ye uyan ve uymayanlarla tefrik edip göstermeye mecburdurlar.

Maddelere bakıldığında, KDV'nin düzenli olarak işleyebilmesine imkân verebilmesi amacıyla muhasebeden beklenenleri kapsamlı ve basit bir şekilde ifade etmiştir (Katkat Özçelik, 2017: 406).

Ülkemizde bugün uygulanmakta olan vergi sisteminin bir parçası olan KDV özellikle AB ile paralel şekilde gelişmeler göstermekte ve uluslararası kuruluşlar aracılığıyla ülkemizdeki sistem denetlenmekte ve uluslararası kuruluşlar karşısında işletmelerimiz korunmaktadır (Merter ve diğerleri, 2007: 26).

Özel sektör alanında başlatılan girişimler sonucunda Maliye Bakanlığı tarafından 26.12.1992 tarihinde çıkarılan fakat 01.01.1994 tarihinde zorunlu olan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) yayınlanmıştır. MSUGT'a göre, bilançoya göre defter tutan gerçek ve tüzel kişilerin işletmelerinde meydana gelen faaliyetlerin ve bu faaliyetlerin sonuçlarının güvenilir bir şekilde muhasebeleştirilmesi, mali tablolarla taraflara gösterilen bilgilerin tutarlı ve karşılaştırılabilir olmasını ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması hedeflenmiştir (Altıntaş, 2011: 177-178).

Uygulamaya baktığımızda MSUGT, işletmelere muhasebe ve finansal tablo hazırlamada bir standart getirmiştir. Fakat tekdüzende yakalanan başarı muhasebe ve uygulamalarında yakalanamamıştır (Ayboğa, 2002: 47). Bunun nedeni, finansal tablolarda gerçeğe uygun sunum yapılması ilkesinin gözden kaçırılmasıdır. Sonuç olarak, bilgilerde gerçeklik yerine vergi matrahının hesaplanması VUK açısından bu kanunu uygulayanlarda bir vergi temelli yaklaşım benimsenmesine sebep olmuştur (Dinç ve Atasel, 2016: 272).

Devlet vergi gelirlerinin artırılması amacıyla düzenlenen vergi kanunları ile muhasebeyi ilgilendiren ve muhasebe uygulamalarını yönlendiren hükümlere sürekli yer verilerek ekonominin güçlenmesi sağlanmıştır. Çünkü belgelerin düzgün ve defter kayıtlarının doğru olması vergilerin sağlıklı bir biçimde hazineye intikal etmesini etkilemektedir. Bu nedenle 213 sayılı Vergi Usul Kanunu defter tutma, kayıt nizamı, vesikalar, değerlendirme ve amortismanla ilişkin esasları düzenlemiştir (Katkat Özçelik, 2017: 405).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BASKI GRUPLARININ YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA ETKİSİ

Bu bölümde önce Yeni Türk Ticaret Kanunundaki baskı grupları açıklanmaya çalışılacak. Sonra bu kanuna duyulan ihtiyaç ve kanunlaşma süreci, getirdiği yenilikler belirtilecek son olarak da baskı gruplarının Yeni Türk Ticaret Kanunu'na etkisi açıklanacaktır.

3.1. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Baskı Grupları

Yeni Türk Ticaret Kanunu'na etki eden değişik baskı grupları bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de etkili olan baskı gruplarını açıklanacaktır. Bu kanunla ilgili olarak etkin olan baskı grupları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- TOBB
- TUSİAD
- TÜRMOB
- Barolar
- Diğer baskı grupları

3.1.1. TOBB

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Anayasa'nın 135'inci maddesinde düzenlenen kamu kurumu niteliğinde, idari, temsili ve istişare görevle kurulmuş ve kamu tüzel kişiliğine sahip meslek üst kuruluşu olmuştur. Temsil ettiği kişiler tüccar ve sanayiciler olup, Türk özel sektörünün en üst düzeyde ve tek yasal temsilcisi olarak görev yapmaktadır. TOBB, Türkiye Cumhuriyetinde var olan oda ve borsa üyelerinin çıkarlarını korumak amacıyla onları tek bir örgüt etrafında birleştirmeyi amaçladığından, 8 Mart 1950 tarihinde, 20 ticaret borsasının, 32 ticaret ve sanayi odası, 1 sanayi odası ve 8 ticaret odası temsilcilerinin katılımlarıyla 6 Şubat 1952'de kurulmuştur (Sorularla TOBB, 2012: 1). TOBB'un temel amacı, odalar ve borsalar arasında birlik ve dayanışma sağlayarak ticaret ve sanayinin çıkarını gözeterek dünya ülkeleri arasında

Türkiye'nin yer almasını ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırarak halkla meslek kuruluşları arasındaki güveni sağlamak olmuştur (Aslan ve Gül, 2004: 96).

Ülkemizde TOBB'a kayıtlı çeşitli büyüklüklerde 1 milyon 400 binin üzerinde firma vardır. Ayrıca özel sektöre ait kuruluşların ülkemizdeki mesleki üst kuruluşu ve temsilcisi olan TOBB'un yerel düzeyde, ticaret, sanayi, ticaret ve sanayi, deniz ticaret odaları ve borsalarından oluşan 365 üyeye sahiptir (Sorularla TOBB, 2012: 2). Durum böyle olunca, Türkiye'de en güçlü baskı grubu olarak TOBB karşımıza çıkmaktadır.

Etki ve tepki bakımından da en üst basamakta yer alması nedeniyle, hükümetler temelde ekonomik olarak üretilen politikalar için TOBB ile müzakere etme, fikir sunma veya TOBB'un kanun tekliflerini veya kanun değişiklik önerilerini her zaman dikkate alırlar. Ayrıca, ülkemizdeki tüm oda ve borsaların, tüccar ve sanayicilerin temsil edildiği TOBB Genel Kurulu, aynı zamanda yapısı gereği özel teşebbüsü birleştirici ve kaynaştırıcı bir işleve de sahiptir. Ülkemizin önemli ekonomik sorunların, güncel olaylar ve dünyadaki değişim ve gelişmelerin de değerlendirildiği genel kurul, ayrıca bir zirve niteliği de taşımaktadır (Şahım, 1994: 79).

TOBB'un birçok işlevi olduğundan bahsettik fakat bu işlevlerini nasıl kullanacağından bahsetmemiştir. TOBB'un yönetimi etkilemede kullanacağı bazı işlevlere bakacak olursak; siyasal iktidarlarında içerisinde bulunduğu toplantılar, paneller ve bölge gezilerinin yanında, problemlerin ve çözümlerinin veya çözüm önerilerinin topluma iletildiği dergi, kitap ve gazete yayınlarıdır (Şahım, 1994: 90).

3.1.2. TÜSİAD

TÜSİAD, üyeleri bakımından ortalama 4000 kadar şirketi temsil eder. TİSK ve TOBB gibi kuruluşlarda yer alan sermaye çevreleri, bağımsız hareket edemedikleri ve hükümetlere karşı etkili güç oluşturamadıkları gerekçesiyle (Dilaveroğlu, 2012: 84) "hür teşebbüsü fikrini yaygınlaştırmak" amacıyla 1971 yılında İstanbul'da iş dünyasında başı çeken 17 işadamı tarafından oluşturulan gönüllü bir kuruluştur (Akkan, 2004: 28-29). TÜSİAD'a üyeleri açısından bakıldığında; üretim, katma değer, kayıtlı istihdam ve dış ticaret gibi alanlarda

temsil olanağı sunarken, toplumsal düzen açısından bakıldığında ise, rekabetçi piyasa ekonomisi, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı demokrasi anlayışı gibi liberal politikalarla faaliyetlerle katkılarda bulunur (Tüsiad Broşür, 2016).

TÜSİAD, tüm çalışmalarını, temel olarak TÜSİAD üyelerinden oluşan komisyonlar aracılığıyla gerçekleştirmektedir. TÜSİAD Yönetim Kurulu üyelerinin başkanlık görevlerini yürüttüğü 9 komisyon, komisyonların bünyesinde bulunan 33 çalışma grubu ve özel amaçlı kurulan ‘görev gücü’ yapıları düzenli olarak bir araya gelerek TÜSİAD pozisyonlarının oluşturulmasını sağlamaktadır (Dilaveroğlu, 2012: 86).

Dönem dönem gerçekleşen siyasi istikrarsızlık ve belli amaçlar peşinde koşma nedeniyle ülkemizde sanayi alanında yapılacak çalışmalara kısıtlanmıştır. Siyasi otoritenin 1971 yılında TÜSİAD’la yaptığı bir anlaşma ile gerekli yardımların yapılması taahhüt edilmiştir (Aslan ve Gül, 2004: 97). Verilen taahhütler sonucunda, ilk defa Türkiye’de bağımsız sanayi federasyonları kurulması için adım atılmıştır (Şahim, 1994: 81-82).

TÜSİAD’ın iş dünyası açısından hedefleri olarak; Türkiye’deki işletmelerin, görüş ve önerilerini Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne (TBMM), hükümete, diğer devletlere, uluslararası kuruluşlara ve kamuoyuna iletmesi gösterilebilir (Tüsiad Broşür, 2016).

Ülkemizin güçlü bir firması olarak kurulan TÜSİAD, geçmişten günümüze kadar bir baskı grubu olarak faaliyet göstermektedir. Özellikle 1984 yılından sonra baskı grubu niteliği daha da artırmıştır. Çünkü zamanla TÜSİAD yöneticileri, hazırladıkları protokolde, kendi amaçları doğrultusunda geniş kapsamlı çalışmalar içinde olduğu görülmektedir (Aslan ve Gül, 2004: 98).

3.1.3. TÜRMOB

TÜRMOB, tüm illerde bulunan mali müşavirlik mesleğinin en üst düzeyde temsil edildiği kurumdur. Merkezi Ankara’da olan Türkiye Serbest Muhasebeci, Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir mesleki kuruluştur.

TÜMOB, 1989 yılında 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile örgütlenme

sürecini tamamlamış ve yasal statüsüne kavuşmuştur. Bu 26 yıllık süreçte hem ülkemizde hem de dünyada faaliyetleri bakımından etkin bir kurum haline gelmiş ve diğer kuruluşlar karşısında saygın bir mesleğe dönüşmüştür.

TÜRMOB'un görevleri arasında (TÜRMOB Yönetmeliği, 1990:madde 1);

- Mesleki faaliyetleri gerçekleştirmek ve bu mesleklere uygun olarak tedbirler almak...
- Meslek mensuplarının birbirleri ile ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak,
- Meslek disiplini ve ahlakını korumak...
- Mesleki faaliyet konusunda uygulama birliğini sağlamak amacıyla ilke ve standartlar belirlemek...
- Birliğin ve organlarının görev ve yetkilerini, çalışma esaslarını ve gelirlerini belirlemek.

TÜRMOB'un amaçları şu şekildedir (TÜRMOB Yönetmeliği, 1990:madde 4):

- Kanunda ve yönetmeliklerde belirtilen yükümlülüklerin örgüt tarafından yerine getirilmesi,
- Örgüt tarafından mesleki alanda faaliyetlerde bulunma ve mesleğin ilerlemesine katkı sağlama...
- Meslek onurunu, üye ve odaların haklarını savunmak...
- Mesleğin uygulanması ile ilgili normları geliştirmek, eğitim ve kamu kurumlarıyla işbirliği yaparak mesleki eğitimin gelişmesine katkıda bulunmak...
- Üyeler ve odalar arasında dayanışmayı sağlamak ve haksız rekabeti önlemektir.

3.1.4. Barolar

Barolar birliği ülkemizde ilk defa 1934 tarihinde İzmir'de düzenlenen Türkiye Avukatlar Kongresinde ortaya atılmıştır. Kongrede bulunan baro temsilcileri "Türkiye Avukatlar Birliği" kurulması düşüncesini bu tarihte almışlardır. Fakat 1938'de yürürlüğe konulan Avukatlık Kanunu'nda Barolar birliğine yer verilmemiştir. 1957'de Ankara'da ve 1958'de İzmir'de toplanan

avukatlar, Barolar Birliği'nin kurulması üzerine net bir görüş birliğine varmışlardır. Sonunda 1963 hazırlanıp 1969'da yürürlüğe girecek Avukatlık Kanunu ile Türkiye Barolar Birliği Kurulmuştur (Türkiye Barolar Birliği, 2010). Avukatlık mesleğinin hak ettiği yere ulaştması için baroların ve baro mensuplarının, yıllardır sürdürdüğü çalışmalar sonucunda Türk hukuk sisteminde yerini almıştır.

Türkiye Barolar Birliği, bütün baroların katılımıyla oluşan, kamu kurumu niteliğinde, tüzel kişiliği sahip bir üst meslek kuruluşudur. Birlik, kamu düzeninin sağlanması, toplumun huzur, refah ve güven içinde yaşaması için çalışan baro mensuplarından oluşur. Devlet kamu hizmeti niteliğindeki birliğe kamu düzeninin sağlanması amacıyla önemli görevler verir ve bu kurumlardan önemli çalışmalar gerçekleştirmesini bekler. Barolar kamu kurumu niteliği yanında toplumdaki sorunlarla ilgili görüş ve öneriler sunar. Ayrıca baroların kamu yararı gerçekleştirmesi ona yüksek bir itibar ve otorite kazandırır ve ülkemizde ona önemli bir baskı grubu olma görevi verir (Bilgici, 2010: 75). Ayrıca bünyesinde bulundurduğu alt komisyonlarda; Türk Ticaret Kanunu gibi yasal düzenlemelerle ilgili çalışmalar yapmakta ve toplumu bilinlendirmektedirler (Türkiye Barolar Birliği, 2010).

3.1.5. Diğer Baskı Grupları

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanması sürecinde iki kuruluş önem taşır. Bunlardan ilki 11.000'den fazla ye ve 60.000'den fazla işletmeyi içinde barındıran Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) dir. yelerinin büyük çoğunluğu küçük orta ölçekli işletmelerden oluşan MÜSİAD 5 Mayıs 1990 İstanbul'da kurulmuştur (Vorhoff, 2001). MÜSİAD'ın kuruluş amaçları arasında; toplumda hak ve hukuk, adalet ve eşitlik, barış ve güven, refah ve mutluluk sağlayan; tarihe ve topluma mal olmuş, mahalli ve evrensel değerlerin gözetildiği, kendi içinde bütün, bölgesinde, ekonomik ve siyasi alanda etkin, dünyada saygın bir Türkiye hedefi vardır (zdemir, 2006). Ayrıca, MÜSİAD da tıpkı TÜSİAD gibi toplumsal çevrenin etkisiyle ekonomiyi ve toplumu yönlendirme amaçıyla ortaya çıkmıştır (Buğra, 1998).

Diğeri ise, Gönüllü teşkilatlanma esasına göre faaliyet gösteren ve Türk işverenlerini endüstri ilişkileri alanında yurt içinde ve yurt dışında temsil eden tek üst kuruluş olan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) dur. 20 Aralık 1962’de kurulan ve bugün değişik sektörlerde faaliyet gösteren 21 işveren sendikasına bağlı 9.600 işyeri ve 1.230.000 çalışana sahiptir (TİSK Tarihçe, 2013).

İşçi ve işveren kuruluşları arasındaki mücadelenin arttığı 1970’li yıllarda işveren cephesinin siyasi bir kolu haline gelen TİSK, işçi kuruluşları karşısında sert ve tavizsiz bir tutum sergilemiştir (Buğra, 1995). Bu tutum, diğer örgütler karşısında TİSK’in gücünü kaybetmesine neden olmuş ve günümüzde TOBB, TÜSİAD ve MÜSİAD gibi işveren örgütleri daha fazla ön plana çıkmıştır (Yeşilbağ, 2015: 53).

Türk Ticaret Kanunu’nun değişim süreci uzun zaman almıştır. Bu süreçte, birçok oda ve borsa hem bireysel kurum hem de oluşturdukları topluluklar vasıtasıyla Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun değiştirilmesi sürecinde aktif rol oynamışlardır.

3.2. Baskı Gruplarının Muhasebeye Yön Veren Kanunlara Etkisi

Tıpkı her insanoğlunda olduğu gibi, yasalar da doğar, büyür, gelişir ve ölür. Bu nedenle günümüz koşullarına uygun olmayan kanunlar devlet eliyle, bazen kendi istekleriyle, bazen de baskı gruplarının etkisiyle değiştirilirler. Bu sebeple, bu başlık altında baskı gruplarının muhasebeye yön veren temel kanunlarda etkili oldukları durumlardan bahsedeceğiz.

3.2.1. Türk Ticaret Kanunu’nda Baskı Grupları Etkisi

Kanunname-i Ticaret (1850) ve Kanun-i Ticaret (1926) arasındaki dönemde bürokrasi ile baskı grupları birbiriyle bağlantılıydı. Eğer yönetimde değiller ise, baskı grupları tek başına etkili olamazdı. Ayrıca bu dönem Osmanlı’nın dağılma dönemine denk gelmesinden dolayı birçok yabancı dernek ve kurum yönetime karşı isyan çıkarmaya meyilliydi. Dönemin padişahları bu yüzden baskı gruplarının seslerini çıkarmalarını önlemişlerdi.

1957 tarihli Türk Ticaret Kanunu ise yerel olarak iç baskı gruplarından ziyade daha çok AB merkezli politikalar yüzünden değişimlere uğramıştır.

İkinci dünya savaşı sonrasında Avrupa'nın yeniden inşasına katkı için oluşturulan AET-AT/AB'nin küresel, ekonomik ve siyasi bir güç haline gelmesi Türkiye'yi de bu oluşuma üye olmak üzere faaliyette bulunmaya sevk etmiştir. Dünyada ekonomik ve bölgesel birliklerin çalışmaya başlamaları; söz konusu örgütlerin maddi hukuk kuralları koymaları ve uluslararası hukuk rejimleri yaratmaları; 1960'ların ortalarından itibaren serbest pazar ve rekabet ekonomisinin tüm ülkelerde yaygınlık kazanması, bu kavramların AB için ortak değerler olarak kabul edilmesi ve AB'nin Kopenhag Kriterlerine dâhil edilmeleri; iki taraflı dış ticaretin çok taraflı uluslararası ticarete dönüşmesi; küreselleşme anlayışının yapılaşması olan GATT, günümüzdeki anlamıyla Dünya Ticaret Örgütü bu dönemde faaliyete geçmiştir (Başbakanlık, 2003: 2).

Bu gelişmeler sonucunda, bilhassa AB üyesi olan veya üyelik süreci devam eden ülkelerin kanunları bu gelişmelere kayıtsız kalamamış ve devamlı olarak değişmeye devam etmiştir. Doğal olarak bu süreçten Türkiye de nasibini almıştır. Hemen hemen her yıl kanunlarımızda bir takım değişimler meydana gelmektedir. Bu nedenle, 6762 sayılı Ticaret Kanununda geçen elli yıllık sürede bu gelişmelere karşılık verebilecek düzenlemeler yapılmamıştır (Başbakanlık, 2003: 2).

1963'ten beri ülkemiz ile AET arasında ortaklık ilişkisi vardır. Üyelik başvurumuzu yaptığımız 1987 tarihinden beri Türkiye tam üye olmayı beklemektedir. AB'ye tam üyelik sürecinde, bu dönemden itibaren ülkemizde yapılan ve yapılması gerekli olan düzenlemeler bulunmaktaydı.

AB'ye üye olabilmek için, üye ülkelerin ulusal hukuklarında çeşitli alanlarda yapılan düzenlemelerin uyumlaştırması ile ortaya çıkan ortak hukuka ilişkin faaliyetlere ve reformlara uzak kalmış 6762 sayılı Kanunun, adaylık ve müzakere sürecinde, AB'nin ticaret, şirketler, sermaye piyasası, taşıma ve sigorta hukukuna ilişkin yönergeleri ile tüzüklerine göre değiştirilmesi kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir (Başbakanlık, 2003: 2).

Özetle ifade etmek gerekirse, özellikle AB'ye tam üyelik sürecinde Türk Ticaret Kanununda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bir baskı grubu

olarak sayılmamasına rağmen AB aslında lobi faaliyetlerinin yürütüldüğü bir uluslarüstü bir kuruluştur. Lobi faaliyetleri neticesinde çıkarılan kanunların AB'ye aday ülkelerde uygulanmasının sonucunda AB'nin dolaylı da olsa bir baskı grupları etkisi olduğunu görmekteyiz. Özellikle Kopenhag Kriterleri kapsamında Ticaret Kanunumuzda birçok kere değişiklik yaşanmıştır. Bu değişikliklerin yanında çok az da olsa TÜSİAD ve TOBB merkezli baskı gruplarının AB ve diğer dünya ülkeleriyle daha iyi ticaret yapabilmesi amacıyla birkaç değişiklikle gidilmiştir. Ayrıca bu dönemde genel olarak ilk paragrafta bahsettiğimiz gibi kanunlar genel anlamda bürokrasi tarafından keyfi veya zorunlu olarak değiştirilmiştir.

Yeni TTK'da muhasebe uygulamaları üzerinde tasarlanan maddeler 14.02.2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2013' den itibaren yürürlüğe girmiştir (Uluslararası, 2011: 12; Deloitte, 2011: 1). Yeni TTK birçok alana yenilikler getirmiştir. Özellikle bütün sermaye şirketlerinin TMS'ye göre finansal tabloların hazırlamasını ve bağımsız denetimini zorunlu hale getirmiştir. Fakat bu önemli değişikliğe kamu bürokrasisi her nedense karşı çıkmış ve 2013'te yürürlüğe girmiş olan TMS'ye göre finansal tablo uygulama zorunluluğunun kapsamı daraltılmıştır (Dinç ve Atasel, 2016: 273).

Görüldüğü üzere, Türkiye'de her dönemde görülen kamu bürokrasisi muhasebeye dair her türlü girişimin önünde ya da arkasında bulunmayı ihmal etmemiş ve gerçeğe uygun olarak tutulan muhasebe düzeninin sadece kamu yararını ilgilendiren kurumlar (KAYİK) ve onun gibi görülen diğer kuruluşlarda yürürlüğe girmesine izin verilmiştir. Bunlardan başka olarak, sadece Maliye Bakanlığı'nın bu kanunlarda varlığı etkili bir şekilde sürmektedir (Dinç ve Atasel, 2016: 274).

3.2.2. Vergi Kanunlarında Baskı Gruplarının Etkisi

Vergi kanunlarında baskı grupları etkisine örnek olarak: Tarım Kazançlarının Vergilendirilmesi, Götürü Usul ve Basit Usul Yöntemlerinin Uygulanması, Servet Beyanının Kaldırılması, Katma Değer Vergisi Oranlarının Değişmesi, Yeminli Mali Müşavirlik Müessesesinin Kuruluş Süreci, Serbest

Avukatlık Bürosunda Çalışanların Ücretlerinin Vergilendirilmesi, Sporcu ve Spor Kulüplerinin Vergilendirilmesi gösterilebilir (Tezcan, 2013: 94-122).

a. Tarım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Cumhuriyetten önce toprak mahsullerinden onda bir oranında öşür denen vergi alınırdı. Zekât gibi üzerinden bir senenin geçmesi gerekmezdi. Yılda iki kez mahsul alınacak olsa, iki kez öşür vergisi alınırdı. İslâmiyet'te öşür ile zekât ayrı ayrı telakki edilmiş ve fakat öşür, zekâttan daha kuvvetli görülmüştür (Erkal, 2007: 9).

Cumhuriyetin ilanından sonra öşür unutulmuş, zaman zaman tarım sektörünün vergilendirilmesi için kanun teklifleri hazırlanmış, ancak çok partili döneme geçişle birlikte baskı gruplarının tesiri, oy endişesi, siyasi beklentiler gibi nedenlerle tarımsal kazançların vergilendirilmesi, devletin güçlenmesi için zaruri iken, ne yazık ki bir türlü gerçekleştirilememiştir. Benzer şekilde 1950 yılında hazırlanan vergi reformunda da tarımsal kesimin oluşturduğu baskı yüzünden tarımsal kazançların vergilendirilmesinden çekinilmiştir (Ay, 2008: 144). Çünkü bu dönemde tarım sektöründe çalışanlar büyük bir baskı grubu oluşturmuştur.

Gelir Vergisi Kanunu açısından bakıldığında, tarım kazançlarının vergilendirilmesindeki baskı gruplarının etkisi, 1960 askeri darbesi sonlarında ortadan kalkmıştır. Tarım kazançlarının vergilendirilebilmesi ancak 1960 askeri darbesi sonrasında Milli Birlik Komitesi yönetiminde, yönetimin baskı gruplarından çekincesinin bulunmadığı bir dönemde gerçekleştirilebilmiştir (Kumrulu, 1988: 195). Darbeden kısa bir süre sonra çıkarılan 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile bu kazançlar en nihayetinde gelir kapsamına alınabilmiştir.

1998 yılına kadar tarımsal faaliyetlerle uğraşanların belirli bir kısmı, sosyal ve ekonomik gerekçelerle korunmak amacıyla küçük çiftçi muafiyeti adı altında gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır (Yalçın, 1997: 29-42). Bu muafiyetlerin arkasında her zamanki gibi tarımsal kesimin baskı grubu olarak faaliyet göstermesi yer almaktadır.

b. Götürü Usul ve Basit Usul Yöntemlerinin Uygulanması

Devletler kendi toprakları üzerinde yaptığı ve yaptırılmasına izin verdiği tesislerden aldığı vergiyle ayakta durmaktadır. Yapılan vergi reformu öncesinde götürü usul yöntemi kullanılıyorken, vergi reformu sonrasında ülkemizde bugün uygulanmakta olan matrah hesaplama yöntemleri olarak; gerçek usul yöntemi ve basit usul yöntemi olmuştur. Gerçek usul yönteminin uygulanamadığı veya avantajlı olmadığı hallerde ikinci bir yöntem olarak basit usul yöntemine göre matrah saptanmaktadır.

Basit usul yöntemine geçilmeden önce ise ikinci bir yöntem olarak uzun yıllar götürü usul yöntemi kullanılmıştır. Vergi matrahının saptanmasına ilişkin usullerden biri olan götürü usul yönteminde vergi matrahları, bireysel vergi ödeme gücü göz önünde tutulmadan, bazı belirti ve karinelere dayanarak yararlanılarak yükümlülerin gruplandırılmasıyla, direkt olarak idare tarafından saptanmaktaydı. Esasen çağdaş vergilerin çoğu beyan yöntemi üzerine kurulurken, götürü yönteminin de geçmişte pek çok ülkede uygulanmış olduğu görülmektedir (Uluatam, Taş ve Dikmen, 1995: 33). Buna gerekçe olarak genellikle, vergilendirme sürecinde idarenin, gelirlerin ya da kazançların tespitini yapmasının zor olduğu durumlar veya mükelleflerin okuma yazma seviyelerinin yetersiz olması nedeniyle kazanç tespiti yapamadıkları, karmaşık defterleri ve hesapları tutamadıkları, beyanname veremedikleri gibi durumların varlığı gösterilmiş ve bu hallerde uygulanmıştır (Kırbaş, 2012: 99-100)

Tarihsel süreçten anlaşılacağı gibi siyasi iradelerin baskı gruplarından çekindiği dönemlerde götürü usulün kapsamı genişletilmekte, çekincenin daha az olduğu baskıcı dönemlerde daraltılarak, kamu gelirlerinde artış sağlanmaya çalışılmaktadır. Baskı gruplarının ve özellikle de mesleki baskı gruplarının götürü usulün artması yönünde tavır almalarının nedeni, genellikle bu usulün daha az vergi ödenmesine sebep olmasıdır. Buna rağmen uygulamada çok kez siyasi otoriteler götürü usul sınırını oy endişesiyle genişletmiştir. Bu yolla matrahların düşük çıkmasına ve dolayısıyla gelirlerin azalmasına neden olmuştur (Ay, 2008: 147).

Cumhuriyet tarihine geriye dönüp baktığımızda, ne yazık ki 1980'lere kadar genel olarak vergi sisteminde çok fazla değişiklik yapılmamıştır. 1980'li

yıllarda ise vergi sisteminin temeli gelir ve kurumlar vergisi üzerine oluşturulmuş, bu vergilerde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bunun yanı sıra, 1984 yılında 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu da kabul edilmiştir. Bu yeni yapılanmada da götürü usulü ile vergilendirmede birçok değişiklik yapılmıştır. Götürü usulde tespit olunan ticari kazançlarda verginin, faaliyetin yapıldığı bütçe yılında alınması kabul edilmiş; götürü usulünde vergilendirilemeyecek yükümlülerin sayısı artırılmış ve götürü usule tabi olamayacakların tespiti hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir (Toptaş, 1996: 18).

c. Servet Beyanının Kaldırılması

Kurumlar vergisi açısından baktığımızda önemli bir yere sahip olan servet beyanı, yerine getirilmesi düşünülen özel durum bildirim müessesinin eksiklerini gidermediği gibi mevcut mevzuatla hiçbir farklılığı olmadığı görülmektedir. Bu yüzden, baskı gruplarının servet beyanı uygulaması hakkında ekonomimizi kösteklediği, servetlerin yurtdışına kaçırılmasına sebep olduğu, maliye ile mükellefler arasındaki ilişkileri istenmeyen bir atmosfere soktuğu gerekçeleriyle yürüttüğü kampanyalar sonrası bu uygulama yerine hayat standardı esası getirilmiştir (Kızılot, 1983: 249-269).

Ticari, zirai ve mesleki kazançlarından dolayı gerçek usulde gelir vergisi mükellefi olanların elde ettikleri gelirlerin asgari ücretin altında kalamayacağı varsayımına dayanan bu yöntem, yalnızca gelir vergisi mükellefleri için geçerli olmuştur. Kurumların hayat standardı esasına tabi olmamaları sistemin ciddi bir eksikliği olmuştur. Kurumlarla beraber kanunun çizdiği çerçeveye göre GVK kapsamına giren götürü usulde vergilendirilen ticari, zirai ve mesleki kazanç sahipleri, ücretliler, gayrimenkul ve menkul sermaye iradı elde edenler, sair kazanç ve irat sahipleri de hayat standardı esasının uygulanmadığı gruplar arasında yer almıştır (Genç ve Yargıcı, 2008: 119).

1999 öncesinde gelir, “bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır” olarak ifade edilmiştir. 1999’daki gelir tanımı genişletildiği için tanım daraldı ve hayat standardı kalktı.

Hayat Standardı esası vergi güvenlik müessesesi olup GVK’nun mükerrer 116 ve geçici 35. maddelerinde düzenlenmiş ve 1.1.1990 ve 31.12.1999 tarihleri

arasında yürürlükte kalmıştır. Hayat standardı esasında, mükellefler faaliyetleri ile ilgili olarak zarar ettiği veya beyan ettikleri kazanç, buldukları bölge için belirlenen temel gösterge tutarları ile ilave gösterge tutarlarının toplamından düşük olduğu durumda beyan edilen tutar yerine hayat standardına göre bulunan tutar verginin tarhına esas alınmıştır.

Hayat standardı esasına en büyük tepkiyi bu dönemde serbest büro açarak göreve başlayacak olan avukatlar vermiştir. Çünkü asgari ücretin düşük rakamlarda olmasından dolayı yeni tasarıda hayat standardının kaldırılmasını istemişlerdir. Bu şekilde gelir vergisi açısından kazanılmamış gelirin vergilendirilmesi yanlışından dönülmüştür (Çakmakçı, 1998).

1999 yılı öncesinde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 1. Maddesinde gelirin tarifi “Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır” şeklinde tanımlanmışken, hayat standardı kaldırıldıktan sonra gelirin tanımı 1 Ocak 1999 tarihinde 4369 sayılı kanunun 24. maddesiyle genişletilerek, “Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği tasarruf veya harcamasına kaynak teşkil eden her türlü kazanç ve iratların safi tutarıdır” şeklinde değiştirilmiştir.

Ancak baskı gruplarının etkisi ile gelirin tespiti bu yeni tanıma göre hiçbir yıl yapılmamış ve geçici madde olarak kalmıştır. 2003 yılında ise gelirin tarifi “Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır” şeklinde 1999 yılından önceki haline dönüştürülerek yeniden dar anlamda gelirin tarifi kullanılmaya başlanmıştır.

d. Katma Değer Vergisi Oranlarının Değişmesi

Baskı guruplarının ülkemizde ne kadar güçlü olduğunu görmek için, ülkemizde KDV oranlarındaki değişime bakmak yeterlidir. Öyle ki 1985 yılında kanun çıktıktan sonra, gücü elinde bulduran baskı gurupları 15.12.1984 tarihinde bir değişiklik yaptırmış ve kişinin dairesi 150 metre kareden daha büyük olmaması durumunda 3 yıl KDV ödemekten muaf tutulmuşlardır. Benzer şekilde pek çok sektör siyasal karar alma mekanizmasından KDV indirimi uygulanmıştır. 2006 yılında KDV oranlarının tekstil sektöründe %18’den %8’e, turizm sektöründe %18’den %10’a düşmesinde, bu sektörlerin oluşturdukları baskıların

rolü büyük olmuştur (Ay, 2008: 160). Ayrıca binek otomobillerine (Demirli, 2011: 53) ve beyaz eşyaya dönem dönem uygulanan indirimler de baskı gruplarının etkisinin olduğu indirimler olarak göze çapmıştır. Fakat baskı gruplarının verdiği bu mücadelelerde biraz aşırıya kaçtıklarını da kabul etmek gerekir. Zira devletin zayıflaması göz önüne alınarak yapılan bu çalışmaların faydadan çok zarar getirdikleri bilinen bir gerçektir. Hiçbir kalkınmış Avrupa ülkesinde bu tür uygulamaları göremezsiniz.

Baskı gruplarının etkisiyle olduğu iddia edilen ve medyada uzun süre tartışılan külçe altın, külçe gümüş, değerli kâğıtlar, kıymetli taşlar, damga pulu, döviz para vb. malların KDV oranının %18'den %0'a düşürülmesidir. Ayrıca, temel gıda ürünlerinin pek çoğunda KDV oranı %8 iken; elmas, pırlanta gibi ürünlerde %0 olması zenginlerin daha zengin olmasına hizmet ederek toplumsal huzur ve refahı ciddi bir şekilde tehdit etmektedir (Kızılot, 2008).

e. Yeminli Mali Müşavirlik Müessesesinin Kuruluş Süreci

Vergi kanunlarında baskı grupları etkisi olarak Yeminli Mali Müşavirler Kanunu'nu gösterebiliriz. Aslında yeminli mali müşavirlik müessesinin hayata geçirilmesi ilk olarak 1932 yılında planlanmış, ardından 1938 yılında Avukatlık Kanunu görüşülürken tekrar gündeme gelmiştir. Fakat o dönemde Avukatların baskıları yüzünden kanun meclisten geçememiştir. 1949'da Vergi Usul Kanunu tasarısında meclise sunulan mali müşavirlik, komisyonlarda görüşülmesine rağmen kanunlaştırılmamıştır. Yine 1956, 1962, 1966 ve 1980 yıllarında da çeşitli kanun tasarıları hazırlanmış, hatta hükümet programlarında yer almış fakat tasarı meclise geldiğinde baskı gruplarının yoğun baskı faaliyetleriyle karşılaşılarak kanunlaşmadan rafa kaldırılmış ve sonuçta ülke mali yönden kötü duruma düşmüştür (Kumrulu, 1988: 218).

1985 yılına kadar bu müessesenin kanunlaşmamasının ve her seferinde ciddi bir dirençle karşılaşmasının ana nedeni, parlamentoda milletvekili olan avukatlardan meydana gelen baskı grubunun etkinliği ve engellemesidir. Özellikle de avukatlar ile muhasebeciler arasında devlet menfaatini dikkate almayan yargı organında temsil yetkisi noktasında önemli bir çatışmanın olduğu düşünülürse, bu direncin sebebi daha net olarak anlaşılabilir (Tezcan, 2013: 103).

f. Serbest Avukatlık Bürosunda Çalışanların Ücretlerinin Vergilendirilmesi

Serbest avukatlık mesleğini icra eden avukatlar GVK'nın "gelirin unsurları" başlıklı 2. maddesinin 4. bendinde geçen serbest meslek kazancına göre vergilendirilmektedir. Ayrıca, 1136 sayılı Avukatlık Kanununa göre avukatların yanında çalışan başka bir avukat sigortalı ve ücretli olarak çalışabilmekte ve sadece kazandığı ücretten, ücretlerin vergilendirilmesi esasına göre vergilendirilmektedir (Usta ve Yeşilyurt, 2000: 161).

Maliye bakanlığı 1996 yılında avukatların bürolarında sadece yardımcı eleman görevinde olan kişilerin çalışabileceğini açıklamış, fakat bir avukatın bürosunda başka bir avukatın çalışması durumunda ise birleştirilmiş avukatlık bürosu olarak tanımlanacağını belirtmiştir. Bu durumda büroda bulunan her bir avukatın kazancının ayrı ayrı serbest meslek kazancı olarak kabul edilip düzenleneceğini belirtilmiştir. Bu durum karşısında avukatların haklarını ve menfaatlerini korumakla yükümlü olan Barolar Birliği devreye girerek, hem Adalet Bakanlığını, hem de Maliye Bakanlığını etkileme faaliyetine girişmiş. Bu durumun yanlış olduğunu ve hemen düzeltilmesi gerektiğini bildirip, bu iki kuruma baskı yapmış ve yapılan işlemin hukuksuz olduğu gerekçesiyle Danıştay'a başvurmuşlardır. Sonunda avukatlar hedeflerine ulaşmış ve bu olumsuz durumu lehlerine çevirmişlerdir (Tezcan, 2013: 88).

g. Sporcu ve Spor Kulüplerinin Vergilendirilmesi

Günümüzde ücretlere uygulanan vergi oranları %15'ten başlayıp, % 35'e kadar artan oranlı bir şekilde uygulanmaktadır. Ancak sporcular için özel bir düzenleme yapılmış ve bunlara ödenen transfer ücretleri ile sporculara ödenen ücretler de gelir vergisinden muaf bırakılmışlardır. Daha sonra GVK'na eklenen bir madde ile bu süre 10 yıl uzatılmış ve 31.12.2017 tarihine kadar yeniden muafiyet tanınmıştır. Bu ücretler üzerinden daha önce yalnızca %15 oranında gelir vergisi tevkif atı yapılmakta iken yeni halinde en üst ligler için %15, ün üst altındaki lig için %10, diğer ligler için %5 şeklinde düzenlenmiştir. Alt ligler için kapsam daha da genişletilmiştir (Maliye Bakanlığı 267 Seri No'lu GVK Genel Tebliği, 2008).

Büyük rakamlarla transfer edilen birçok sporcunun vergiden muaf tutularak ayrıcalıklı bir durum uygulanması ve bunda da ısrar edilmesi, sporcu transfer ücretlerinin milyon dolarları bulduğu günümüzde anlaşılması oldukça güç bir durumdur. Zira asgari ücret bile vergiye tabiyken sporcuların vergi ödememesi sistemin çarpıklığını göstermektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki spor kulüplerinin de siyasi irade üzerinde ciddi bir baskı grubu olduklarına bu durum bir kanıt niteliğindedir (Ay, 2008: 171).

3.3. Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Duyulan İhtiyaç

Gelişen ve gelişmekte olan ülkemizde ticaret ve bu ticaretin gerektirdiği faaliyetlerin yerine getirilebilmesi açısından kanunlar çok önemli bir yer tutar. Fakat günümüzün değişen şartlarına ayak uyduramayan kanunların siyasi kesimlerce veya baskı gruplarınca görülüp değiştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Kanuna duyulan ihtiyaç 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanun'un genel gerekçesinde şu şekilde belirtilmiştir (Tuncer, 2013: 14);

- 6762 sayılı Kanunu Doğrudan Etkileyen Gelişmeler,
- AB Tam Üyeliğine Aday Olma, Müzakerelere Başlanması Kararı ve “Müzakere Eden Ülke” Konumu,
- Teknolojik Gelişmeler ve İnternet,
- Uluslararası Piyasaların Bir Parçası Olmak,
- Ticaret Kanunu Etkileyen Yeni Kanunlar olarak ifade edilmiştir.

Avrupa Birliği'nin, ekonomik, ticari ve siyasi bir güç olmasının dışında, maddi hukuk kuralları hazırlayan uluslarüstü bir yapıya dönüşmüştür. Hazırlanan maddi hukuk kuralları da yeni Türk Ticaret Kanunu açısından ciddi bir model olmuştur. Bundan dolayı, Avrupa hukuku; temel olarak ticari şirketler, sermaye piyasası ve ticari işletme alanlarında ve deniz ile kara taşımacılığında ve sigortada kendilerini öncü duruma getirmiştir (Özok, 2009).

Küreselleşmeyle birlikte dünyaya açılan işletme veya şirketler kendilerine bu piyasada daha kolay hareket etme alanı bulmuş ve buna bağlı olarak da yeni Türk Ticaret Kanunu'na ihtiyaç bir kademe daha artmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak; Türkiye'nin AB uyum süreci nedeniyle başta temel kanunlarını değiştirmesi, finans ve sermaye piyasaları olmak üzere dış piyasalara karşı daha

rahatlatıcı önlemler alınmış ve ticareti kolaylaştırıcı yasalar çıkartılmıştır (Ernst & Young, 2012: 8).

Bu yasaların çıkarılması artık bir zorunluluk haline gelmiş ve küreselleşme aracılığıyla dünyanın tüm ekonomilerini birbirine bağlaması beklenmiştir. Özellikle bu piyasalarda var olmak isteyen işletme veya şirketler dönemin Türk Ticaret Kanunu'nda değişiklikler yapılması yönünde talepte bulunmuştur (Akbal, 2011).

Dönemin Türk Ticaret Kanunu'nun değişikliğe neden olan diğer bir faktör de teknolojik gelişmelerdir. Özellikle rekabet üzerine kurulu olan piyasalarda teknolojik gelişmelere ayak uydurma şirketler açısından bir zorunluluk haline gelmiştir. Teknoloji adına atılan adımlar sadece üretimde olmamış aynı zamanda yeni kanunların hazırlanmasına sebep olmuştur. Bunun bir sonucu olarak yeni TTK'nın hazırlanması kaçınılmaz olmuştur (Akbal, 2011).

Türk Ticaret Kanunu'nun değiştirilmesine ihtiyaç duyulmasının başka bir nedeni de, TTK'nın yalnızca anlaşmazlıklara çözüm bulan ve mahkemelerce uygulanan bir hukuk veya yasa olmaması gösterilebilir. Çünkü bu kanun diğer kanunlara bakıldığında organizasyon yönünden farklılık gösterir. Yani Türk ticaretini, sanayisini, hizmet sektörünü, piyasalarını düzenleyen modern hukuk kuralları içerisinde gelişme olanağı bulan bir kanun olarak karşımıza çıkar. Kanunun amacı anlaşmazlıkları çözmekten ziyade, düzenleme ve denetleme üzerinde durmaktadır. Bundan dolayı, Türk Ticaret Kanunu doğrudan mahkemeler dışında faaliyet gösteren bürokratların değil, uygulayıcıların faydalandığı bir kanundur. Yani kısaca Türk işletmecilerinin yararlandığı bir kanundur (Tekinalp, 2008).

Bu açıklamalar etrafında yeni Türk Ticaret Kanununun, Türk ticaret ve çalışma hayatını etkileyen ve gelecekte de etkilemeye devam edecek olan bir yasa olacağı açıktır. Bu nedenle, günün ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kanunla yola devam edilemeyeceği için yeni bir Türk Ticaret Kanunu'na ihtiyaç duyulmuştur.

3.4. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Kanunlaşma Süreci

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girme aşaması şu şekildedir (Ünal, 2012);

- AB Mevzuatına uyum – Fası 6 Şirketler Hukuku süreci başlaması.
- Ticaret Kanunu tasarısı komisyonu 1999 yılında oluşturulması.
- Tasarı metni 2005 Şubat ayında kamuoyuna duyurulması.
- Eleştiri ve öneri almak için 2005 Mayısı kadar süre tanınması.
- TBMM'de görüşölmek üzere 2005 Haziran ayında Başbakanlığa sunulması.
- Kasım 2005'te Kanun TBMM'ye gönderilmesi.
- TBMM genel kurulunda yeni Türk Ticaret Kanunu 13.01.2011 yılında kabul edilmesi.
- 14.02.2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanması.
- Yeni Türk Ticaret Kanunu 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi.

Ayrıca, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Türkiye Muhasebe Standartları, sermaye şirketlerinin denetlenmesine ilişkin hükümleri ve bazı maddeleri 01.01.2013 yürürlüğe girmiştir.

3.5. Yeni Türk Ticaret Kanunu'n Getirdiği Yenilikler

Yeni Türk Ticaret Kanunu birçok alanda yenilikler getirmiş. Bu yenilikler şu şekilde sıralanabilir;

- Ekonomik Alanda Getirdiği Yenilikler
- Muhasebe Alanında Getirdiği Yenilikler
- Denetim Alanında Getirdiği Yenilikler
- Diğer Alanlarda Getirdiği Yenilikler

Bu yeniliklerden konumuz gereği yalnızca muhasebe alanında getirdiği yenilikler ayrıntılı açıklanacak diğerleri yalnızca madde olarak belirtilecektir.

3.5.1. Ekonomik Alanda Getirdiği Yenilikler

Ekonomik alanda getirdiği önemli yeniliklerden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Keleş, 2013);

- Şarta Bağlı Sermaye Artırımı

- İnternet Sitesi Kurma Zorunluluğu
- Sermaye Miktarı
- Kayıtlı Sermaye Sistemi
- Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülükleri
- Ayni Sermaye Türü
- Rekabet Yasağı

3.5.2. Muhasebe Alanında Getirdiği Yenilikler

Muhasebe alanında getirdiği yeniliklerin en önemlileri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Ticari defterler
- Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve muhasebe ilkeleri
- Defter ve Belgelerin saklanması
- Envanter ve Değerleme alanında getirdiği yenilikler

Ticari defterler: Eski TTK'da defter tutma bakımından gerçek ve tüzel kişilerin arasında bir farklılık varken, yeni TTK'da defter tutmada gerçek kişi ve tüzel kişi arasındaki bu fark kaldırılmıştır. Tacirlerin tutmakla yükümlü olduğu muhasebe defterler; yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri olarak yeni TTK'da belirtilmiştir. Bunların dışındaki defterler Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından belirlenmiştir. Bu defterlerin yanında işletmenin muhasebesi ile ilgili olmayan yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri ve pay defteri de ticari defterlerden sayılmıştır. Ayrıca, bu kanunda tutulacak defterlerde işletme defterine yer verilmemiştir (Uluslararası vd, 2012: 14-15).

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve muhasebe ilkeleri: Yeni TTK'yı dikkatlice incelediğimizde muhasebenin temel ilkelerinin şeffaflık ve tutarlılık üzerine inşa edildiği görülmektedir. Özellikle birçok maddenin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve muhasebe ilkelerinden etkilenecek şekilde tasarlanıp yürürlüğe konulduğu aşikârdır. Bunun amacı olarak da; sermaye ve kredi piyasalarının uluslararası piyasaların bir parçası

olabilmesi, ülkenin yabancı sermayeyi kaçırmaması, rekabet piyasasında güçlü kalabilmesi ve pay senetlerini büyük borsalarda kote ettirebilmesi gösterilebilir. Bu nedenle, şirketlerin uluslararası bir dil kabul edilen Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na yasal düzenlemelerinde yer vermesinin önü açılmıştır. Bu da şirketleri daha şeffaf yaparak, şirketlerin büyümesi aşamasında daha gerçekçi veriler elde edilmesini ve küresel dünyayla bütünleşmesini sağlayacaktır (Ernst & Young, 2012).

Defter ve Belgelerin saklanması: Yeni TTK'da defter ve belgeleri saklama yükümlülüğü 82. maddede belirtilmiştir. Bütün tacirlerin saklaması gerekli olan belgeler olarak şunlar gösterilir (Türk Ticaret Kanunu, 2011: madde 82);

1. Envanterler, ara bilançolar, finansal tablolar, açılış bilançoları, yıllık faaliyet raporları, ticari defterler, topluluk finansal tabloları ile yıllık faaliyet raporları ve bu belgelerin anlaşılabilirliğini kolaylaştıracak çalışma talimatları ile diğer organizasyon belgeleri...
2. Ticari bir işle ilgili alınan mektuplar...
3. Gönderilen ticari mektupların suretleri...
4. Ticari defterlere işlenen kayıtların dayandığı belgeler.

Açılış ve ara bilançoları, finansal tablolar ve topluluk finansal tabloları dışında, yukarıdaki belgeler, Türkiye Muhasebe Standartlarına da uygun olmak şartıyla, görüntü veya veri taşıyıcı cihazlarda muhafaza edilebilir (Kalkan, 2012; Kaya ve Horosan, 2012: 277).

Envanter ve Değerleme Alanına Getirilen Yenilikler

Eski Türk Ticaret Kanunu ile yeni Türk Ticaret Kanunu envanter ve değerlendirme açısından karşılaştırılırsa (Ulusan vd.: 2012: 15-16):

- Yeni TTK'da envanterin tanımı yapılmamış ve envanter defteri açıklamasına yer verilmemiştir. Yeni TTK envanter başlığı madde 66/1'de "her tacir, ticarî işletmesinin açılışında, taşınmazlarını, alacaklarını, borçlarını, nakit parasının tutarını ve diğer varlıklarını eksiksiz ve doğru bir şekilde gösteren ve varlıkları ile borçlarının değerlerini teker teker

belirten bir envanter çıkarır” olarak açıklanmaktadır. Ayrıca, Madde 66/2’de envanter, düzenli bir işletme faaliyetinin akışına uygun düşen süre içinde çıkarılır açıklaması da yer almaktadır. Oysa 6762 sayılı TTK madde 72 ve 73’de hem envanterin tanımı yapılmış hem de envanter defteri ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

- Yeni TTK madde 66’ya göre aynı türdeki stok malvarlığı kalemleri, diğer aynı nitelikteki veya yaklaşık aynı değerdeki taşınabilir malvarlığı unsurları ve borçlar ayrı ayrı gruplar hâlinde toplanabilir ve ortalama ağırlıklı değer ile envantere konulabilir. 6762 sayılı TTK’da ise böyle bir hüküm bulunmamaktadır.
- Yeni TTK’nın 66. maddesine göre envanter malvarlığı unsurlarının değerlerinin teker teker fiziksel sayım yapılarak belirlenmesiyle hesaplanır. Fakat, bunun iki istisnası vardır. İlki, maddî duran malvarlığına dâhil varlıklar, ikincisi ise dönen malvarlığı kategorisine dahil işletme ihtiyaçları için düzenli bir şekilde ikame edilen ham ve yardımcı maddeler ile akaryakıt gibi işletme malzemeleridir. Her ikisi de daha önceki değişmeyen değerleriyle envantere alınabilirler. Fakat, ikinci kategorinin işletmede devamlı ikame edilmesine ilave olarak toplam değerleri ile sabit değerleri arasındaki farkın küçük olması gerekir.
- Yeni TTK madde 67’ye göre envanter çıkarılırken malvarlığı mevcudu, sondaj yöntemine (3) göre ve genel kabul gören matematiksel-istatistiksel yöntemler yardımı ile çeşit, miktar ve değer olarak ölçülür. Kullanılan yöntem, TMS/TFRS’ye uygun olmalı ve düzenlenen envanterin sonuçları, fiziksel sayım uygulansaydı elde edilecek olan envanterin sonuçlarına eş olmalıdır. Eski TTK’da ise envanteri kolaylaştırıcı metotların uygulanması ve muhasebe standartlarının referans gösterilme durumu bulunmamaktadır. İlave olarak şu maddelerde muhasebe alanındaki yeniliklere örnek gösterilebilir (Ersoy, 2012);
  - Değerleme ölçülerinde UMS ile bir düzen getirildi.
  - NBD (Net Bugünkü Değer) hesaplamalarına başlandı.

- 01.01.2013 tarihi itibariyle Uluslar Arası Muhasebe Standartları'na (UMS) uyumlu Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) devreye girecektir.
- Belge üzerinden olmayan işlem esaslı anlayış geldi.
- Yapılan bütün işlemlerin işletmeye özgülülüğü kabul edildi.
- 2012 bilançosu 2013'de açılırken Türkiye Muhasebe Standartları'na (TMS) göre dönüştürüldü.

3.5.3. Denetim Alanında Getirdiği Yenilikler

Denetim alanına getirilen yenilikler şunlardır (Ersoy, 2012);

- Denetim Kurulu, organ olarak kaldırılmış. Daha sonra bunun yerine getirilen Denetçi, şirketin ölçeğine göre; ortakları Yeminli Mali Müşavir (YMM) veya Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) unvanını taşıyan Bağımsız Denetleme Kuruluşu veya bir ya da birden fazla YMM veya SMMM olabilmektedir.
- Denetçi, şirket genel kurulunca seçilerek, ticaret siciline tescil ettirilecek.
- Denetçinin taraf tuttuğunda ancak asliye mahkemesi tarafından görevden alınacaktır.
- Denetçi şirketin envanterini, muhasebesini, finansal tablolarını ve faaliyet raporunu iç denetimini gerçekleştirecek ve her ay raporunu hazırlayacaktır. Şirketin geleceğini karanlık olursa Mali Müşavir ve/veya hukukçulardan oluşabilen "Riskin Erken Tespiti Komitesi" kurulabilecektir.
- Denetçinin denetiminden geçmemiş yönetim kurulu faaliyet raporu ve finansal tablolar, hiç düzenlenmemiş olarak kabul edilecektir.
- İşlem Denetçisi; birleşme, bölünme, kuruluş ve tür değiştirme durumunda gerekecektir. Karşılaşılan duruma göre, avukat veya mühendis olabilecektir.

3.5.4. Diğer Alanlarda Getirdiği Yenilikler

Diğer alanlardaki yenilikler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Yetki Dışı İşlem Yasağı
- Ticaret Unvanı

- Şirketlerin Birleşmesi
- Eşit İşlem ve Pay Sahibinin Konumu
- Ticaret Sicili

3.6. Baskı Gruplarının Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Etkisi

Farklılaşan istek ve arzularımızın yanında sabit kalan hayallerimiz hep olmuştur. Türkiye'nin de AB yolunda gösterdiği çaba da bunu göstermektedir. Özellikle, AB karşısında gösterdiğimiz kanunsal değişiklikler karşısından Türkiye'nin de durmadan büyüyen dünyamızdaki gelişmelerden uzak kalması beklenemezdi. Bu yüzden, dünyadaki gelişmelerden uzak kalmamak adına Türkiye'deki şirketlerin korunmasını sağlamak için yeni Türk Ticaret Kanunu hazırlanmıştır (Türmob, 2012: 3).

Yeni Türk Ticaret Kanunu'na TOBB başta olmak üzere TUSİAD, TÜRMOB, Barolar ve diğer baskı gruplarının etkisi olmuştur. Bu etki sırasıyla aşağıdaki gibi açıklanabilir.

3.6.1. TOBB'un Etkisi

Dünyanın ilk 10 ekonomisine girme hedefi için günümüz şartlarına uygun olarak yeni bir Türk Ticaret Kanunu ihtiyacı ortaya çıkmıştı (Manifatsö, 2013). Bu nedenle, ilk olarak ülkemizde 1 Ocak 1957 tarihinde Türk Ticaret Kanunu'nda değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerin amacı çağın gereklerine ayak uydurarak ülkemizi daha ileri medeniyetlere hem ekonomik hem de sosyal olarak taşımak olmuştur (Akbal, 2011). Bu nedenle, ülkemizin gelişmiş devletlerle aynı ringde boy ölçüebilmesi için atılan son derece önemli bir yasa olarak karşımıza yeni TTK çıkmıştır (Türmob, 2012: 2).

AB'de, dünyada ve ülkemizde ekonomik ve ticari hayatta ortaya çıkan çatışmaların önlenmesi amacıyla 1999 yılında üniversite öğretim elemanları ve TOBB temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurularak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda değişiklikler yapılması gündeme gelmiştir. Özellikle bu toplantının demokratik olarak gerçekleştirilmesi açısından sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin ve görüş gönderen kurum ve kuruluşların önerileri dikkate

alınmıştır (TBMM Genel Kurul Tutanağı, 2008). . Böylece, kanun yürürlüğe girmeden önce üzerinde görüş birliğine varılan tasarılar daha da geliştirilmiş.

Bu süreçte, bazı gerilimler de yaşanmıştır. Dönemin Gümrük Bakanı yeni TTK'nın ilk şekliyle yürürlüğe gireceğini savunurken yine dönemin Başbakan Yardımcısı buna karşı çıkarak yeni TTK'da bazı maddelerin değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu dönemde, TOBB uzman ekibini toplamış ve değişmesi gereken maddeleri çıkarmıştır. Bu süreçte Prof. Dr. Şükrü Kızılot aktif olarak çalışmış ve 55 maddenin değiştirilmesini teklif etmiştir. Bunlar içinde en önemlileri olan hapis cezası sorunu, internet zorunluğu ve şirketten borç alma durumu yeniden gözden geçirilmiş ve gerekli düzenlemeler Türk işletmecileri adına yapılmıştır (Özdemir, 2012).

Bu süreçte, TOBB iş dünyasına bu kanunu anlatarak görüşleri, çekinceleri ve itirazları almıştır (Dünya, 2012). Böylece yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Kobiler açısından eksiklikleri belirlenmiştir.

İş dünyasından gelen talepler üzerine 109 maddede değişikliğe gidilmiştir (TOBB, 2012). Bunun sonucunda Yeni TTK'da hazırlanma sürecinde TOBB, 6102 sayılı TTK'daki sorunlu maddelerin değiştirilmesi için yoğun mesai harcanmış ve yapılan değişikliklerle küçük ve orta büyüklüklerdeki Kobiler' in çıkarlarını koruyarak süreci hızlı bir şekilde atlatmalarına yardımcı olmuştur.

Bu sürecin en az hasarla atlatılmasını sağlayan nokta TOBB'un üyelerinin haklarını ve çıkarlarını korumak adına siyaset alanında aktif rol oynamıştı (Manifato, 2013). Bu aktif rol ona Türkiye'deki ticaret alanda etkin bir baskı grubu rolü vermişti.

Ayrıca, TOBB birçok ilde ve bölgede bilgilendirme toplantıları düzenleyerek üyelerine yeni TTK'yı anlatma görevini üstlenmiştir. Deloitte ile Anadolu'da 7 bölgesinde toplantılar yapmıştır (Patronlar Dünyası, 2012). Bu toplantılar yeni TTK'nın eksikliklerini tamamlamak adına önem arz etmiştir. Çünkü eğer ilk yapılan TTK değişmeseydi yıllık 6 milyar TL özel sektörün cebinden çıkacaktı. Fakat odalar ve borsaları müthiş bir çalışma yaparak, bazı maddelerin değişmesini istemişlerdi. Özellikle de TOBB çok iyi bir çalışma çıkardı ve bu çalışmayı hükümete aktarmış. Hükümet ile TOBB üyeleri 30 saat

toplantı yaparak milletvekillerinin desteğini de alarak kanunları değiştirmişlerdir (Manifato, 2013).

Yeni TTK'nın hazırlanmasında en fazla uğraş veren aktörlerden biri olan TOBB Anadolu'nun dört bir yanında toplantılar düzenlemiştir. Şirketlerin ne kadarının bu yeni kanunlara hazır olduğunu öğrenmek amacıyla da uluslararası danışmanlık şirketi olan Deloitte ile "TTKMETRE" isimli bir anket yayınladı. TTKMETRE, işletmelerin yeni Türk Ticaret Kanuna ne kadar hazır olduklarına yönelik 6 ana konu başlığında toplanmış 43 sorudan meydana gelen bir değerlendirme ve sorunları önceden görme açısından önemli bir soru setidir (Gözüm, 2012: 2). Bu sette yer alan sorular TTK hükümleri ile Deloitte'nin Türkiye'de belli alanlarda gözlemlediği deneyimleri ve uluslararası alanla etkili olan uygulamaları temel olarak hazırlanmıştır (Gözüm, 2012: 2). Bu derlemeler sonucunda TOBB, TTKMETRE ile ölçümler yapmış ve şirketlerin %88'inin risklere karşı hazırlıksız olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, TOBB yeni TTK'nın değişim sürecine broşür ve kitapçık bastırarak ve tüm yurttaki düzenlediği seminer ve konferanslarla katkı sağlamıştır (Yaz, 2012).

Sonuç olarak, TOBB kendi üyelerinin menfaat ve çıkarlarını korumak amacıyla 200 ülkeye 135 milyar dolar mal satan Türkiye'nin tüm dünya ile rekabet edebilmesi için bu kanunun değiştirilme sürecine öncülük etmiş ve görüşleri dikkate alınmıştır (Dtohaber, 2012: 4).

3.6.2. TÜSİAD'ın Etkisi

Yeni TTK'nın hazırlık sürecinde kesintiler yaşanmıştır. Hükümet ile ana muhalefet partisi arasında zaman zaman tartışmalar yaşanmış ve TÜSİAD'ın isteği ile Türkiye'nin ticari hayatını yeniden oluşturacak olan yeni TTK tasarısının bir an evvel yürürlüğe girmesi için TBMM'de hükümet ile ana muhalefet partisi arasında tekrardan bir uzlaşma aranmıştır. Dönemin TÜSİAD Başkanı ile yönetim kurulu üyeleri Ankara'da yaptıkları görüşmede yeni TTK'nın yürürlüğe girmesi için ana muhalefet partisi başkanından destek istemiştir (Radikal, 2007).

Partiler arasındaki çatışmanın asıl konusu kanunlar değil, meclis'in çalışma yöntemi idi. Fakat bu sorun üzerinde anlaşıldı ve tasarı yasalaştı (Türmob, 2012: 13). Ayrıca, TÜSİAD, kayıt-dışı ekonomiyle mücadele açısından ve şirketlerin

yapısını güçlendirecek ve kurumsallaşmaya neden olacak yeni TTK'nın özel sektör üzerindeki farkındalığını artırmak için de bir seminer dizisi düzenlemiştir (Tüsiad, 2011).

Sonunda yeni Türk Ticaret Kanunu üzerinde anlaşma sağlanmış ve 2005 yılının Şubat ayından itibaren beş yılı aşkın süren çalışmasının değerli bir ürünü ve sonucu olarak TTK tasarının yürürlüğe girmesi altı yılı bulmuştur. Kamuoyuna ilk açıklandığında 2011'e kadar geçen süreçte hukuk ve ekonomi çevrelerinde tartışılan ve değerlendirilen TTK Tasarısı, 13.02.2011 tarihinde TBMM tarafından kabul edildikten sonra 14.02.2011 günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yasalasmıştır (Tobb & Deloitte, 2011: 12).

3.6.3. TÜRMOB Etkisi

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun bu kadar önemli olması AB ile yürüttüğü üyelik süreciyle açıklanmaktadır. Fakat temel neden ise, Türkiye'nin gelecek zamanda nerede olacağıyla ilgilidir. Bu sebeple, yeni Türk Ticaret Kanunu AB'nin aksine geleceği planlayan bir kanun olarak karşımıza çıkmaktadır (Türmob, 2011: 31).

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlık aşamasından, uygulanma sürecine katar, TÜRMOB aktif olarak rol almıştır. TÜRMOB bu süreçte üç aşamada yer almıştır: Yasanın hazırlanması ve kabulü, uygulayıcıların eğitimi ve tanıtımı (Türmob, 2012 Muhasebe Forumu).

a. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Hazırlanması ve Yürürlüğü

TÜRMOB yeni TTK'nın hazırlık aşamasından itibaren çalışmalara katılmış ve bu çalışmalarda ortaya konan bulgular hakkında bilgilendirme toplantıları gerçekleştirmiştir. Özellikle komisyon çalışmalarında teknik katkılar sağlayarak kanunun meclise eksiksiz olarak gelmesi için diyalog ve girişimlerde bulunmuştur.

b. TÜRMOB Mensuplarının Eğitimi

Yasanın değişen maddeleri üzerinde temel olarak muhasebe üzerine odaklanan TÜRMOB, "Yeni Türk Ticaret Kanunu", Standartlar" ve "Denetim"

alanlarında eğitim vermek amacıyla “TÜRMOB Eğitim Projesi”ni ortaya koymuştur. Bu proje “Eğiticilerin Eğitimi” faaliyetleri ve “Meslek Mensuplarının Eğitimi” faaliyetleri olarak iki aşamalı planlanmıştır.

Bu planın ilk aşamasına 2011 yılında başlandı. Bu süreçte;

- Yeni Türk Ticaret Kanunu
- KOBİ-TFRS
- Denetim, Denetim Standartları ve Uygulamaları alanlarında “Eğitici Eğitimi” verilmiştir.

Bu eğitim faaliyetleri yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim yöntemleriyle eğitime katılanlara verilmişti. Eğitime katılanlara bu alanlara özgü eğitim materyalleri dağıtılmıştı. Özellikle yüz yüze eğitim alan kişilere “Eğitim Katılım Belgesi” verilmiştir. Ayrıca uzaktan eğitim yöntemini kullananlar kişilere “Eğitim Değerlendirmeleri” yapılmış ve başarılı olan mali müşavirler ise “Eğitime Katılım ve Başarı Belgesi”ne sahip olmuşlardır.

TÜRMOB, eğitim çalışması sürecinde üyelerine 14 saat KOBİ TFRS, 7 saat Türk Ticaret Kanunu ve 78 saat Bağımsız denetim eğitimi vermiştir. Mali müşavirler bu şekilde yeni TTK'ya uygun olarak mesleki faaliyetlerini 2012 yılından itibaren yerine getirmişlerdir.

c. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Tanıtımı

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanma ve yürürlüğe girme sürecinde etkin rol alan TÜRMOB, kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve TOBB ile birlikte bilgilendirme toplantıları yaparak yeni TTK'yı geniş kesimlere aktarmayı seçmiştir.

3.6.4. Baroların Etkisi

Kanunların uygulanması sürecinde önemli yeri bulunan avukatların çıkarlarını ve menfaatlerini düşünmek amacıyla kurulan ve bunun yanında kanunların yapılması aşamasında görev ve sorumlulukları bulunan Barolara önemli görevler düşmektedir.

Bu kapsamda, Ankara Barosu tarafından ülke içinde ve dışında meydana gelen hukuki düzenlemelerin takibi, değerlendirilmesi ve sonuçları hakkında

yasama, yürütme, yargı organının yanında kamuoyunu da bilgilendirme amacıyla Temmuz 2011’de “Yasa İzleme Komitesi” kurulmuştur. Yasa İzleme Kurulu, Ankara Barosu avukatları tarafından 2010-2011 de organize edilen paneller, eğitim çalışmalar ve sempozyumlar gibi birçok faaliyeti Yargıtay, Danıştay Adli hâkimler, üniversite ve birçok yargı mensubuyla gerçekleştirmiştir. Buradaki amaç, geniş kitlelere ulaşmak, birçok kurum ve kuruluşla işbirliğinde bulunmak, hukuk devleti içerisinde faaliyette bulunmak ve demokratik toplum temelinde kanunların yapılma aşamasında yer almak ve mevcut yasaları bilimsel olarak tartışmaktır (Ankara Barosu, 2011).

Yeni Türk Ticaret Kanununun hazırlanması aşamasında Yaza İzleme Kurulunun, 2-3 Haziran 2011 tarihlerinde düzenlediği “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu” konulu sempozyuma katılan hukukçuların bir kısmı tebliğler yayımlamış ve bu tebliğler hükümet ve muhalefet tarafından dikkate alınmıştır (Ankara Barosu, 2011). Ayrıca ilerleyen dönemlerde kanundaki olası eksiklikler üzerine çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar hükümete sunulmuştur.

3.6.5. Diğer Baskı Gruplarının Etkisi

Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun değiştirilme sürecine birçok sivil toplum örgütü destekte bulunmuştur. Özellikle mecliste 10 yıla yakın bir süre bekleyen Yeni TTK’nın yasalaşması için TOBB, TÜSİAD, MÜSİAD ve TİSK başkanları dönemin başbakanını ve muhalefet parti liderlerini Mart 2010 da ziyaret etmişler. Yeni TTK’nın yasalaşması için ricada bulundular ve yılsonunda partilerin mutabakatıyla komisyon çalışmalarına başlamıştır (Patronlar Dünyası, 2012).

Komisyonun çalışma süreci öncesinde ve sonrasında iki önemli topluluk olarak TİSK ve MÜSİAD karşımıza çıkmaktadır. Bu topluluklardan TİSK’in Yeni Türk Ticaret Kanunu’na etkisi önem arz etmektedir. Çünkü TİSK bu süreçte Yeni TTK’ya destek vermiş ve 2010 yılında hükümet ve muhalefet partilerini ziyaret ederek kanunun çıkması için çaba sarf etmişlerdir (TİSK seminer, 2011). Örgütün göstermiş olduğu bu çaba örgütün üye sayısı ve ekonomik zenginliğini ortaya koymuştur.

Kanunun yasalaşmasını destekleyen bir diğer kuruluş da MÜSİAD’tır. MÜSİAD, önce iş adamlarının bilgilendirmiş daha sonra da üyeleri için

konferanslar ve seminerler düzenlemiştir (Haberler, 2011). Bu süreçte MÜSİAD, üyelerinin geçiş sürecini en iyi şekilde atlatmasını amaçlamıştır. Bu amaçla, TBMM Türk Ticaret Kanunu Tasarı Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Ünal Tekinalp MÜSİAD üyelerini henüz yürürlüğe girmeyen kanun hakkında bilgilendirmiştir (Haberler, 2012).

Özetlersek, zamanla baskı grupları her alanda etkili ve yetkili olmak için siyasi ortamlarda yaptıkları hizmetlerin karşılığını fazlasıyla mevcut hükümetlerden karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü havası içinde almışlardır.

SONUÇ

İnsanoğlunun doğuşundan itibaren verdiği mücadeleler sonucu tek hedefi ya yönetimde iktidar olarak yerini almak yahut da iktidar nimetlerinden faydalanmak için iktidar üyeleri ile sosyal ve beşeri münasebetlerini günün şartlarına göre dizayn etmektir. Kişilerin, karşısındaki güç oranı doğrultusunda güçlerini birleştirmeleri ve yönetimden istediğini almak amacı doğrultusunda örgütlenmeleri karşımıza değişik baskı gruplarını çıkarmıştır.

Baskı grupları ülkemizde henüz anayasal bir güvenceye sahip değildir. Bu da ülkemizde bir tehlike olarak var olmaya devam etmektedir. Çünkü sınırları çizilmeyen baskı grupları her türlü demokratik olmayan yollara başvurarak ülkedeki mevcut hükümetin faaliyetlerine müdahale edebilmektedir. Durum böyle olunca baskı grupları hükümet ve toplum tarafından dikkatlice takip edilmesi gerekmektedir.

Demokratik ülkelerin vazgeçilmez unsuru olan baskı grupları, öncelikle mensubu oldukları kuruluşlar nezdinde icraatlarda bulunur ve her zaman toplum yararına faaliyet gösterdikleri söylenemez. Bazen çoğunluğun dahi istemesine rağmen, bir karara karşı çıktıkları dahi görülmüştür. Özellikle güçlü olan baskı grubu kuruluşlarının gerek iktidar ve gerekse muhalefet partileri üzerinde çoğu zaman etkili ve tehditkâr oldukları görülmüştür.

İktidar partilerinin baskı gruplarından kurtulmaları kolay olmayacağından, baskı gruplarını karşılarına değil, yanlarına alarak hedefe varmaları iktidar partilerinin faydasına olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Özellikle demokrasisi gelişmiş ülkelerde değişik fikirlere sahip toplumun her kesimin baskı grupları tarafından temsil edilmesi ve karşılıklı bir yardım havası oluşturması sonucunda; baskı grupları birçok konuda hükümete ve diğer partilere yardımcı olarak sorunlar üzerinde en uygun çözümü bulabilirler ve ülkedeki sosyal ve ekonomik istikrarı sağlayabilirler. Ayrıca muhalefetlerin güçsüz olduğu ülkelerde de muhalefet görevinde yer alıp toplumsal birliğin sağlanmasına yardımcı olabilirler.

Ülkemizde muhasebe ve vergi kanunları devletin giderlerini karşılamak adına önem arz etmektedir. Bu süreçte baskı gruplarının güçlü olmasından dolayı devlet topluma daha iyi hizmet vermek zorunda kalacaktır. Bunu gerçekleştirmek amacıyla devletimiz günümüz şartlarını kaldıramayan muhasebeye yön veren

kanunları çıkarırken her kesimi kucaklamalı, baskı gruplarının önerilerini ve eleştirilerini dinlemeli ve bunlara yönelik çözüm önerileri üretmelidir. Tüm bu öneriler ve eleştiriler devlet tarafından dikkate alınırken baskı grupları da demokratik yoldan sapmamalıdır.

Muhasebeye yön veren kanunların farklılaşan ihtiyaçlara cevap vermesi adına yapılacak belli faaliyetler olmalı. Günümüz Türkiye’inde ihtiyaçlara cevap veremeyen kanunların parlamento ve baskı grupları aracılığıyla el ele vererek hemen değiştirilmesi çıkar veya menfaate dayalı değil karşılıklı saygı ve sevgi çerçevesince gerçekleşmelidir. Bu şekilde toplumsal beklentiler karşılanmalı ve eksik görünen noktalar tedavi edilmelidir.

Fakat ülkemizde baskı gruplarıyla devlet arasında muhasebeyi ilgilendiren konularda görüş ayrılığı dönem dönem yaşanmaktadır. Bu görüş ayrılığı yasama ve yürütmeye olabileceği gibi yargıda da olabilmektedir. Bu duruma örnek olarak, tarım kazançlarının vergilendirilmesi, götürü usul ve basit usul yöntemlerinin uygulanması, yeminli mali müşavirlik müessesesinin kuruluş süreci, avukatlar lobisi, sporcu ve spor kulüpleri lobisi, servet beyanı uygulamasının kaldırılması, katma değer vergi oranlarının değiştirilmesi örnek olarak verilebilir. Bu süreçte muhasebeye yön veren kanunlarda doğru karar verebilmek adına her iki taraf da fikir alışverişinde bulunmalı, görüş birliğine varmalı ve toplumun her kesimi kucaklanmalıdır. Ancak bu şekilde görüş ayrılığının önüne geçilir ve toplumsal yarar sağlayan kanunlar çıkarılabilir.

Muhasebenin değişimde ve gelişiminde son yıllara kadar genellikle baskı grupları etkisi olmuştur. Özellikle TOBB ve TUSİAD gibi ekonomik faaliyetlerde bulunan güçlü çıkar grupları her dönem bu kanunları etkilemiştir. Bu da gösteriyor ki, artık baskı grupları günümüzde iktidar-muhalefet ve bürokraside aktif yer almışlar ve gelecekteki birçok çalışmada da yer almayı sürdüreceklerdir.

Özellikle Yeni Türk Ticaret Kanununun hazırlanma ve hazırlandıktan sonra eksikliklerin belirlenip tekrardan düzenlenip yürürlüğe girme süreci açısından TOBB, TUSİAD, TÜRMOB, Barolar ve diğer baskı gruplarının etkisi büyüktür. Bu süreçte baskı gruplarının yasal olmayan yollara başvurmadan demokratik yollardan hükümet ve muhalefet partileriyle uzlaşma içinde hareket etmişlerdir. Bu ışık gelecekte var olacak baskı gruplarına yol gösterecektir.

KAYNAKLAR

- Abadan, N. (1959). Devlet idaresinde Menfaat Gruplarının Rolü. *A.Ü. S.B.F. Dergisi*, 5(14), Mart.
- Akad, M. (1976). *Baskı Gruplarının Siyasal İktidarla İlişkileri*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Akad, M. (1979). *Çoğulcu Demokraside Siyasal İktidar ve Baskı Grupları*. İstanbul: Z yayınları.
- Akad, M. (1976). *Baskı Gruplarının Siyasal İktidarla İlişkileri*. İstanbul.
- Akbal, A. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu, http://www.nusaybinim.com/abdulbaki_akbal_yeni_turk_ticaret_kanunu_yazi290.html adresinden 05.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Akçalı, N. (1988). *Siyaset Bilimine Giriş*, İzmir: Bilgehan Basım Evi.
- Akçalı, N. (1989). *Çağdaş Siyasi Rejimler*, İzmir: Bilgehan Basım Evi.
- Akdağ, M. (1999). *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi Cilt I*. Ankara: Barış Kitap Evi.
- Akdoğan, N. & Aydın, H. (1987). *Muhasebe Teorileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayın No:98.
- Akkan, F. (2004). Türk Dış Politikasında Baskı Grupları: TÜSİAD Örneği (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 17.03.2017 tarihinde alınmıştır.
- Aktan, Ç. C. (1992). *Politik Yozlaşma ve Kleptokrasi, 1980-90 Türkiye Deneyimi*. İstanbul: Afa Yayınları.
- Aktan, C. C., Ay, Hakan & Çoban Hilmi (2007). Siyasal Karar Alma Sürecinde Çıkar Grupları. <http://www.canaktan.org/politika/cikar-grup/terminoloji.htm> adresinden 09.02.2017 tarihinde alınmıştır.
- Aksoy, Ş. (1982). Zirai Kazançların Gelir Vergisi İçinde Vergilendirilmesi. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 28. Seri, No: 497, İstanbul.
- Aksoy, N. (2008). *Sivil Toplum ve Baskı Grupları*. İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Aktan, C. C. (2002). *Anayasal İktisat*, Ankara: Siyasal Kitap Evi.
- Altıntaş, N. (2011). Türkiye'de Muhasebe Hukukunun Çerçevesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 175-178, İstanbul.
- Altıntaş, A. T (2011). Uluslararası Muhasebe ve Türkiye'de Muhasebe Hukuku. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 162-174.
- Altuğ, O. (2000). *Muhasebe Hukuk İlişkileri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Anafaroğlu, P. (2015). *Ülkemizde Amortisman Uygulamalarındaki Gelişmeler* (Yüksek Lisans Tezi). Bu tez <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 07.04.2016 tarihinde alınmıştır.

- Ankara Barosu (2011). 6102 Sayılı Yeni Ticaret Kanunu Sempozyumu. *Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü*, 2-3 Haziran.
- Arı, T. (2000). *Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika (3. Baskı)*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Arıkan, Y. (2004). Dünden Bugüne Türkiye'de Muhasebecilik ve İSMMM. *İSMMM Dergisi*, İstanbul.
- Arıkan, Y. & Güvemli, B. (2013). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası. *MUFTAV Dergisi*, Sayı: 5, 33-67.
- Aslan, S. & Gül, C. (2004). Geçmişten Günümüze Türkiye'de Baskı Grupları. *Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 5(1), 85-99.
- Atabay, E. (2011). Osmanlıdan Günümüze Muhasebenin Gelişiminde Hukukun Yeri - Mevcut Hukuk Fakültelerinde Muhasebenin Önemi. *Akademik Bakış Dergisi*, 25, 1-14.
- Ay, H. (1991). Osmanlı Devletinde Mali Bunalım ve Sebepleri. *D.E.Ü.İ.İ.B.F Dergisi*, (6)2, İzmir.
- Ay, H. (2008). *Vergi Politikaları ve Baskı Grupları (2. Baskı)*. Ankara: Turhan Kitap Evi.
- Aybay, R. (1962). Baskı Grupları, *İ.Ü.H.F. Mecmuası*. 20(7), 1-4.
- Avder, E. (2007). Geçmişten Günümüze Muhasebe Mesleği. Bu makale <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/erdogan/008/> adresinden 20.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Ayboğa, M. H. (1994). Küreselleşme ve Muhasebe, XIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, Samsun
- Ayboğa, M. H. (2002). Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumu. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (5)8, 39-55.
- Banar, K. & Aslan, Ü.(2009). "İktisat Politikalarının, Yasal Düzenlemelerin ve Teknolojik Gelişmelerin Yüksek Öğretimde Muhasebe Eğitimine Olan Etkisi: EİTİA ve Anadolu Üniversitesi İİBF Örneği-I, *Muhasebe ve Finans Dergisi*, Sayı: 42, 90-102.
- Başbakanlık (2003). 29/06/1956 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun Türk Hukukundaki Yeri ve Değeri. <http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/turk%20ticaret/genel%20gerekce.doc> adresinden 07.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Bianchi, R. (1984). *Interest Groups and Political Development in Turkey*, Princeton: Princeton University Press.

- Bilen, A. (2007). Ticari Defterler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Ticari Defterlere İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:34, 121-232.
- Bilgici, Ö. (2010). *Baskı Grupların Siyasi Karar Alma Organları Üzerindeki Etkisi: Türkiye Barolar Birliği Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Ulusal tez merkezinden 03.06.2017 tarihinde alınmıştır.
- Bilgili, Ö. (2010). *Baskı Grupların Siyasi Karar Alma Organları Üzerine Etkisi: Türkiye Barolar Birliği Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Kütüphanesinden temin edilmiştir.
- Bilginoğlu, F. (1988). Muhasebe Organizasyonu, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü*. Yayın No:54, İstanbul.
- Buğra, A. (1995). *Devlet ve İşadamları* (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. (1998). *Class, Culture, and State: An Analysis of Interest Representation by Two Turkish Business Association*, *International Journal of Middle East Studies*, 30 (4), 521-539.
- Bulut, N. (1998). *1982 Anayasası Çerçevesinde Türkiye’de Siyasal Katılım* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Kütüphanesinden Erişilmiştir.
- Bulutoğlu, K. (1981). *Kamu Ekonomisine Giriş* (3. Baskı). İstanbul: Filiz Kitap Evi.
- Çağlar, Ş. (1997). Baskı Gruplarının Siyasal İktidar Üzerindeki Etkileri. *İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 6, 279-295.
- Çakmakçı, R. (1998). Hayat Standardı Esası Kaldırılıyor. <http://www.sagiroglu.av.tr/hayat-standardi-esasi-kaldiriliyor-cn349.html> adresinden 06.09.2017 tarihinde alınmıştır.
- Çam, E (1966). *Batı Demokrasisinde Siyasal İktidar ile İktisadi İktidar*. İstanbul: İ.Ü Yayınları No:1198.
- Çam, E. (1977). *Siyaset Bilime Giriş*. İstanbul: Güray Matbaacılık.
- Çaha, H. (2003). *Rant Kollayan Bir Topluma Doğru*. *Yeni Türkiye dergisi*: 14, 39-68.
- Ceylan, G. (2011). *213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3568 Sayılı Kanun Çerçevesince Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Sorumlulukları: Afyonkarahisar İli Uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden alınmıştır.
- Çiftçi, Y. (2007). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminden Bugüne Yapılan Muhasebe Düzenlemeleri, II. Uluslararası İşletme ve Ekonomi Çalıştayı ve I. Muhasebe Tarihi Günleri. <https://scholar.google.com/scholar?cluster=17495024390697008557&hl=en&oi=scholar> adresinden 15.05.2017 tarihinde alınmıştır.

- Çerçi, V. (2006). *Avrupa Birliğinde Lobcilik*. A.Ü.S.B.F. Bitirme Tezi, Ankara.
- Daver, B. (1968). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Doğan Yayın Evi.
- Demir, B. (2012). Muhasebeye Yön Veren Gelişmeler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 109-120.
- Demirli, Y. (2011). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Vergi Reformları ve Türkiye’de Gelir Üzerinden Alınan Vergiler Açısından Değerlendirme*, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.
- Denizli Ticaret Odası (2012). Yeni TTK Bir Devrimdir Ancak Rötüşlara İhtiyacı Var. *Dtohaber Gazete*, 3(34).
- Dilaveroğlu, E. (2012). *Sivil Toplum Kavramı Çerçevesinde 28 Şubat Süreci ve TÜSİAD’ın Sürece Bakışı* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 20.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Dinç, E. & Abdioğlu, H. (2009). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB- 100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt: 12, sayı: 21, s. 157-184.
- Dinç, E. & Atasel O, Y. (2016). Türkiye’deki Muhasebe Anlayışının Gelişim Süreci ve Mevcut Durumun İncelenmesi. *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayfa:267-283.
- Dinçer, M. K. (1999). Lobcilik. İzmir: Alfa Yayınları.
- Duman, H., Özpeynirci, R. & Bezirci, M. (2005). Bilgi Çağının Değiştirdiği 21. Yüzyılın Rekabet Anlayışına Bağlı Olarak Geleneksel Muhasebeden Stratejik Muhasebeye. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2.
- Durgun, Ş. (1997). Türkiye’de Sivil Toplum ve Dernek. *Yeni Türkiye*, Yıl:3, Sayı:18, Kasım-Aralık.
- Duverger, M. (1974). *Siyasi Partiler*. Çev: Ergün ÖZBUDUN, 2. Baskı, Ankara.
- Dünya, (2012). TTK’da Rötüşa İhtiyaç Var. Bu yazı <http://www.dunya.com/gundem/ttk039da-rotusa-ihtiyac-var-haberi-165605> adresinden 20.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Edizdoğan N. & Özker N. (2003), *Türk Vergi Sistemi*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Elitaş, C., Büyükşalvarcı, A. & Üç, M. (2010). Muhasebede Sınıflandırma: Kronolojik Bir İnceleme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 123-168.
- Erkal, M. (2007). Toprak Mahsullerinin Zekatı: Öşür. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sayı:9, .Sayfa 9-36
- Erkan, H. (1992). *Demokrasi ve Piyasa Ekonomisinde Birlikler*. İzmir.

- Ernst & Young (2012). 100 Soruda Yeni Türk Ticaret Kanunu. http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/yayinlarimiz/100_Soruda_Yeni_Turk_Ticaret_Kanunu-VERSIYON3.pdf adresinden 22.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- Ersoy, M. (2012). Yeni Ticaret Kanunu ve Getireceği Yenilikler, bu makale 21.06.2017 tarihinde <http://www.sde.org.tr/tr/newsdetail/yeni-turk-ticaret-kanunu-ve-getirecegi-yenilikler/2819> adresinden alınmıştır.
- Esin, P. (1974). Türkiye’de İşveren Sendikacılığı. A.Ü.S.B.F. , Yayın: No:373, Ankara.
- Gözüm, M. Sait (2012). TTKMETRE Yeni Ticaret Kanunu’na Ne kadar Hazırım?. <http://www.tobb.org.tr/Documents/ttk/sunumlar/SaitGuzum.pdf> adresinden 05.01.2017 tarihinden alınmıştır.
- Genç, S. & Yargıcı, A. (2008). *Örneklerle Açıklamalı Mali Af Kanunu, Yeniden Değerleme, Hayat Standardı Esası*. İstanbul: Sürekli Yayınlar.
- Germencikmesem (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Aydın Germencik Meslek Eğitim Merkezi) (2012). Muhasebe. Bu yazı http://germencikmesem.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/09/05/348239/dosyalar/2012_12/07082837_muhasebe.pdf adresinden 12.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Gözel, H. (1998). *Demokratik Sistemde Baskı Grupları* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Kütüphanesinden temin edilmiştir.
- Gücenme, Ü. (2000). *Genel Muhasebe*. Bursa: Marmara Kitapevi Yayınları.
- Gürbüz, Y. (1980). *Siyasal Sistemler*, İstanbul: MAY yayınları.
- Güvemli, O. (2000). *Türk Devletleri Muhasebe Tarihi, Tanzimattan Cumhuriyet’e*. 3. Cilt, İstanbul.
- Güvemli, O. (2001). *Türk Devletleri Muhasebe Tarihi Cumhuriyet Dönemi XX. Yüzyıl*. İstanbul: Proje Danış Yayınevi.
- Güvemli, O. (2012). Türk Muhasebesi Düşüncesinde Muhasebe Düzeni, Belgeler ve Defterlerin Adlarında ve Kavramlarında Son İki Yüzyıldaki Değişimler. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırma Dergisi*, Sayı:3, Sayfa:122-149.
- Güvemli, O. (2013). Cumhuriyet Döneminde Muhasebe Mesleğinin Örgütlenmesi Üzerine. *MUFTAV Dergisi*, Sayı :4, 136-151.
- Güzel, M. (2010). Muhasebenin Tarihçesi ve Gelişimi. Bu makale <http://www.muratguzel.net/makale/36/arastirma-muhasebenin-tarihcesi-ve-gelisimi> adresinden alınmıştır.
- Güzeliş, İ. (1964). *İdarede Baskı Grupları*, İstanbul.
- Haberler (2011). MÜSİAD’da Türk Ticaret Kanunu Konuşuldu. <https://www.haberler.com/musiad-da-turk-ticaret-kanunu-konusuldu-3199589-haberi> adresinden 30.05.2017 tarihinde alınmıştır.

- Haberler (2012). Temmuz Ayında Yürürlüğe Girecek Olan Türk Ticaret Kanunu. <https://www.haberler.com/musiad-malatya-sube-baskani-sahin-temmuz-ayinda-3384988-haberi/> adresinden 01.06.2017 tarihinde alınmıştır.
- Kalkan, S. (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunu Neler Getirdi, <http://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/3010> adresinden 12.06.2017 tarihinden alınmıştır.
- Kanat, Z. (1994). *Tek Düzen Hesap Planı Uygulamalı Vergi Kanunlarına Göre Örnekleriyle Defter Tutma*. Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Kapani, M. (1975). Politika Bilimine Giriş. *A.Ü.H.F. Yayınları No:371*, Ankara.
- Kapani, M. (1976). Kamu Hürriyetleri. *A.Ü.H.F. Yayınları No: 392*, Yenilenmiş 5. Baskı, Ankara.
- Kapani, M. (2010). *Politika Bilimine Giriş* (25. Baskı). İstanbul: Bilgi Yayıncılık.
- Karayağın, Y. (1988). Muhasebe Hukuku Kavramlar-İlkeler-Başlıca Sorunları-Yeni Gelişmeler. *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Yayın No: 216, Ankara.
- KDV Kanunu Gerekçesi ve Komisyon Raporu (1984). 318-319, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/gerekceler/KDV/cilt_2_3065_sayili_kanun.pdf adresinden 05.14.2017 tarihinde alınmıştır.
- Keleş, S. (2013). Yeni Türk Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler. <http://www.asansorvizyon.net/MakalelerYeniTurkTicaretKanunununGetirdigiYenilikler-193> adresinden 20.06.2017 tarihinde alınmıştır.
- Kepekçi, C. (1995). *Denetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kısakürek, M. & Pekcan A. (2005). Muhasebe Eğitimi Kalitesinin Meslek İmajına Etkisi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Bilimler Dergisi, Cilt:6, Sayı:2.
- Kışlalı, A. T. (1990): *Siyaset Bilimi* (2. Baskı). Ankara: İmge Kitap Evi.
- Kızılot, Ş. (2008). Sıfırlanan Tek Vergi Pırlantanın KDV'si Oldu. Bu makaleye <http://www.hurriyet.com.tr/sifirlanan-tek-vergi-pirlantanin-kdv-si-oldu-10539057> adresinden ulaşılmıştır.
- Kızılot, Şükrü (1983). *Servet Beyanı Uygulaması* (3.baskı). Ankara.
- KPMG Vergi ve Danışmalık (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunu ve İşletmelere Getirdiği Sorumluluklar. Sayı: 30. <http://www.kpmgvergi.com/PDF/Yayinlar/Guncel-Yayinlar/Yeni-TTK-ve-Isletmelere-Getirdigi-Sorumluluklar.pdf> adresinden 08.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Kocamaz, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye'de Oluşum ve Gelişim Süreci. *KSÜ İİBF Dergisi*, 2(2), s. 105:120.

- Kökbulut, İ. (2012). 111 Soruda Yeni Türk Ticaret Kanunu. https://www.tursab.org.tr/tr/tursabdan-haberler/genel-duyurular/111-soruda-yeni-turk-ticaret-kanunu_7103.html adresten alınmıştır.
- Kumrulu, A. (1988). Türkiye’de Vergi Politikası Gelişmeleri: Karar Alma Süreci ve Sapmalar(1950-1985). *A.Ü.H.F Dergisi*, 11(1-4), 193-235.
- Kuzu, B. (1985). *Kamu Yönetiminde Baskı Gruplarının Rolü ve Memleketimizdeki Duruma Genel Bakış*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.
- Kuzu, B. (1985). Kamu Yönetiminde Baskı Gruplarının Rolü ve Memleketimizdeki Duruma Kısa Bir Bakış. *İ.Ü.H.F.M.*, Sayılar:1-4, İstanbul.
- Maliye Bakanlığı 267 Seri No’lu GVK Genel Tebliği (2008). T.C. Resmi Gazete, 26916, 24.06.2008.
- Manifatso (2013). Akhisar Ticaret ve Sanayi Odası Ödül Töreni. http://www.manifatso.org.tr/tr/haber/641/tobb_baskani_m_rifat_hisarcikli_oglu_akhisar_ve_salihli.html adresinden 05.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Memurlar (2012). Yeni TTK Türkiye’nin Ekonomik Hayatı İçin Bir Otoban. <http://www.memurlar.net/haber/241741/> adresinden 06.03.2017 tarihinde alınmıştır.
- Merter, M, E., Acar, İ. A. & Arslan E. (2007). Türk Vergi Sisteminde KDV Uygulaması ve Etkinliğimim Analizi. *Maliye Dergisi*, Sayı:153, 24-50.
- Meynaud, J. (1975). *Politikada Baskı Grupları*. Çev: Semih Tiryakioğlu, İstanbul: Varlık Yayın Evi.
- Muamele Vergisi Kanunu. (1940). T.C. Resmi Gazete, 4410, 15 Ocak 1940.
- Norman, N. (1989). *Siyasal Katılma, Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı*. Çev: İlter Turan, Ankara; Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları.
- Öz, E. & Çevikcan, F. (2010). Vergi Kanunlarıyla Getirilen Düzenlemelerin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, 113-128.
- Özçelik, S. (1984). *Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, Umumi Kısım*. İstanbul.
- Kara, E. (2007). *Türkiye’de Baskı Grupları ve TSK’nın Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü ve Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <http://ulusaltezmerkezi.com> adresinden 07.02.2017 tarihinde alınmıştır.
- Katkat Özçelik, M. (2007). Muhasebede Vergi Yönünden Denetimin Kayıt Dışı Ekonomi Üzerindeki Başarısı (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Katkat Özçelik, M. (2017). Türk Muhasebe Sisteminin Gelişiminde Vergi Etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*: Sayı:60, 396-413.

- Özdemir, Ş. (2006). *Müsiad: Anadolu Sermayesinin Dönüşümü ve Türk Modernleşmesinin Derinleşmesi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Özdemir, S. (2012). TOBB, Babacan, Kızılot bastırdı, Yeni TTK'da maddeler değişti. Bu yazı <http://www.sanayicidergisi.com/tobb-babacan-kizilot-bastirdiyeni-ttkda-maddeler-degisti-makale,208.html> adresinden 26.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- Özer, M. A. (2001). Girişimci Sınıf, İktisadi Hayat ve Siyaset. Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(3).
- Özer, A. (1996). Baskı Gruplarının Gelişimi, Sınıflandırılması ve Faaliyetleri. Ankara Barosu Dergisi: Sayı: 1996/4.
- Özok, Ö. (2009). Ticaret Yasa Tasarısı. http://eski.barobirlik.org.tr/tbb/baskan/konusmalar/090506_ticaret.aspx adresinden 29.03.2017 tarihinde alınmıştır.
- Özyürek, H. (2009). Türkiye'de Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Tarihi, Muhasebecilerin İş Tatmini, Beklentileri, Karşılaşılan Sorunlar (Yüksek Lisans Tezi), <http://ulusaltezmerkezi.com/turkiyede-muhasebe-ve-muhasebe-mesleginin-tarihi-muhasebecilerin-is-tatmini-beklentileri-karsilasilan-sorunlar/> adresinden alınmıştır.
- Patronlar Dünyası (2012). TOBB Yeni TTK'ya Neden Destek Verdi. <http://www.patronlardunyasi.com/haber/TOBB-yeni-TTK-ya-neden-destek-verdi/120200> adresinden 06.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Edizdoğan, N. & Özker, A. N (2003). *Türk Vergi Sistemi*. Bursa: Ekin Kitapevi.
- Radikal, (2007). Tüsiad Bastırdı Yeni TTK Yeniden Mecliste. Bu yazı <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/tusiad-bastirdi-yeni-ttk-yeniden-mecliste-808287/> adresinden 22.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- Sağlam, D. (2003). *Rant Arayış, Yasal Soygun, Çıkar Grupları ve Rant Kollama*. Edt. Coşkun Can AKTAN, İstanbul.
- Savcı, M. (2013). *Maliyet muhasebesi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Sevilengül, O. (2000). *Genel Muhasebe* (9. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sipahi, B. & Küçük, İ. (2011). Türk Ticaret Kanunları ve Muhasebenin Gelişimine Etkilerininin 160 Yıllık Öyküsü. *Muftav Dergisi*, Sayfa: 181:193.
- Sorularla TOBB (2012). Sorularla Merak Ettiğiniz Yayın Serisi, Erişim. <https://www.tobb.org.tr/IktisadiRaporlama/Documents/calismalar/sorularla%20tobb%20web.pdf> adresinden 07.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Şenyüz, D. (2005). *Türk Vergi Sistemi* (12. Baskı). Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Savaş, V. F. (1989). *Anayasal İktisat*. (İstanbul: Gazi Üniversitesi Vakfı.
- Sevilengül, O. (2007). *Genel Muhasebe* (13. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şahım, T. (1994). *Siyasi Katılım ve Baskı Grupları*. Ankara: Alfa Yayınevi.
- Şener, O. (1980). *Kollektif Karar Alma Mekanizması*. Bursa.

- Şenyüz, D. (2005). *Türk Vergi Sistemi* (12. Baskı). Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Sürmen, Y. (1998). *Muhasebe I* (3. Baskı), Trabzon.
- TBMM Genel Kurul Tutanağı (2008). Yeni Ticaret Kanununa Dair Görüşmeler. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/ab_uyum_kom2.birlesim_baslangic_ab2?P4=20277&P5=B&page1=23&page2=23 adresinden 30.03.2017 tarihinde alınmıştır.
- Tekinalp, Ü. (2008). Yeni TTK Şirketlere ve Denetçilere Ne getiriyor?. İstanbul SMMM Odası Konferansı Yazılı Dökümü. <http://huseyinust.com/konu-yeni-ttk-sirketlere-ve-denetcilere-ne-getiriyor.html> adresinden 02.03.2017 tarihinde alınmıştır.
- Tezcan, A. (2013). *Türkiye’de Baskı Gruplarının Vergi Mevzuatının Oluşumuna Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 22.08.2016 tarihinde alınmıştır.
- TİSK Tarihçe (2013). Hakkımızda. <http://tisk.org.tr/hakkimizda/> adresinden 29.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- TİSK Seminer (2011). Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri. https://tisk.org.tr/tr/e-yayinlar/calisma_hayati_acisindan_yeni_borclar_kanunu_ve_ticaret_kanunu_semineri/pdf_calisma_hayati_acisindan_yeni_borclar_kanunu_ve_ticaret_kanunu_semineri.pdf adresinden 29.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- Topçu, A. (2006). *Siyasal Karar Alma Organları Üzerinde Çıkar ve Baskı Gruplarının Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 22.08.2016 tarihinde alınmıştır.
- Turan, İ. (1987). Siyasal Demokrasi, Siyasal Katılma, Baskı Grupları ve Sendikalar. *Belediye-İş Sendikası Eğitim Dairesi Yayınları:6*, İstanbul.
- Türkölmez, Y. (2015). İlk Grev Tartışmaları ve Beyoğlu Telgraf İşçilerinin Grevi, <http://www.telekomculardernegi.org.tr/haber-6017-osmanli-da-ilk-grev-telgrafhanede.html> adresinden 10.04.2017 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye Barolar Birliği (2010). TBB Hakkında, <https://www.barobirlik.org.tr/Detay5416.tbb> adresinden 23.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- TOBB & DELOÏTTE (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunum ve Şirketim. <https://www.tobb.org.tr/YayinMudurlugu/Documents/Kitaplar/YeniTTK.pdf> adresinden 04.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- TOBB (2012). Yeni TTK’da TOBB İzleri. <http://tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=1617&lst=MansetListesi> adresinden 06.01.2017 tarihinde alınmıştır.

- Toptaş, Ü. (1996). *Türk Vergi Sisteminde Götürü Vergileme ve Esnaf - Sanatkâr Kesimi*, TES-AR Yayınları: Ankara.
- Tuna, O. (1973). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Tunaya, T. (1975). *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.
- Tuncer, S. N. (2013), *Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında İşletmelerde Uygulaması Öngörülen Muhasebe Standartlarının Entegrasyonu ve Bir Uygulama Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 22.02.2017 tarihinde alınmıştır.
- Tunç, H. (2008). Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 12, Sayfa 1-2.
- Turan, K. (1992). *Mesleki Teknik Eğitimin Gelişmesi ve M. Rüştü Uzel*. İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Turhan, S. (1998). *Vergi Teorisi ve Politikası*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Turkut G. & Bilgiç V. K. (2003). Baskı Grupları ve Karar Alma Mekanizmasına Etkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 36(2), 51-66.
- Tuş, M. (2015). Osmanlıda Baskı Gruplarının Rolü Üzerine Bir Deneme. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, 6(6), 319-324.
- Türk Ticaret Kanunu. (2011). T.C. Resmi Gazete, 27846, 13.01.2011.
- Türk İ. (2005). *Kamu Maliyesi*. Ankara: Turhan Kitabevi
- Türkiye Barolar Birliği (2010). Türkiye Barolar Birliği (TBB) Hakkında. <https://www.barobirlik.org.tr/Detay5416.tbb> adresinden 01.06.2017 tarihinde alınmıştır.
- TÜRMOB Yönetmelik (2010). <http://www.selcukozturk.net/turmobil-yonetmeligi/> adresinden 22.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- TÜRMOB (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Kurumsallaşma. *Türmob yayınları 413*, 6-7 Mayıs.
- TÜRMOB (2012). Yeni Muhasebe ve Denetim Sürecinde TÜRMOB’un Rolü, Türkiye Muhasebe Forumu, Samsun.
- TÜRMOB, (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunuyla Dünya Ligine. <http://www.turmobil.org.tr/TurmobilWeb/Common/DownloadFile.ashx?param=Ez5yMZTRSjCz465ikjb7QSJA+2XU4jwUS1PJnmPFHLBbxRZdUp2rhyznxhVjldtiXJ+DrriEBJbiTJTyiHN2F82QL41GtCSF> adresinden 08.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Tüsiad (2011). Tüsiad’ın Yeni Türk Ticaret Kanunu Semineri. Bu yazı <http://tusiad.org/tr/tum/item/4952-tusiad--yeni-turk-ticaret-kanununu-bir-seminer-ile-ele-aldi> adresinden 23.05. 2017 tarihinde alınmıştır.

- Tüsiad Broşur (2016). Tüsiad Hakkında. <http://tusiad.org/tr/brosur> adresinden 09.06.2017 tarihinde alınmıştır.
- Uçma, T. (2005). Türk Muhasebe Hukukunu Oluşturan Düzenlemeler ve Türkiye’de Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum Çalışmaları. *Mevzuat Dergisi*, Yıl 8, Sayı 89.
- Uçma, T. (2012). Türkiye’de Muhasebe Sisteminin Gelişiminin Kuramsal Teori Çerçevesinde Açıklanması. *MUFTAV Dergisi*, Sayı: 2, 145-178.
- Uluatam, Ö., Taş, R., Dikmen & M. K. (1995). *Türk Vergi Sisteminin Temel Sorunları ve Bir Reform Önerisi*. Ankara: Türk Harb-İş Sendikası Yayın.
- Uluslan, H., Eren, E., ve Köylü, Ç. (2012). 6102 Sayılı Yeni Ticaret Kanunu’nun Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Getirdiği Yenilikler, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, sayı:55.
- Usta, T. & Yeşilyurt, T. (2000). Avukatların Vergilendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 3.
- Ünal, M. (2012). 6102 Sayılı Yeni TTK'nın Getirdiği Önemli Yenilikler ve Tacirlerin Öncelikli Olarak Yapmaları Gereken İşlemler. <http://www.kto.org.tr/d/file/kto-ticaret-kanunu-semineri---10-kasim-2012.pdf> adresinden 28.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- Üstün, R. (1999). *Yönetim Muhasebesi Tek Düzen Hesap Planı Uygulamalı* (4. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilim Teknik Yayın Evi.
- Vergi Usul Kanunu (1961). T.C. Resmi Gazete, 10703-10705, 10.1.1961.
- Vorhoff, K. (2001). *Türkiyede Sivil Toplum ve Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yarar, E. (1997). Sosyal Gelişimin Dinamik Güçleri: Sivil Toplum Örgütleri. *Yeni Türkiye*, Yıl:3, Sayı:18, Kasım-Aralık.
- Yalçın, H. (1997). *Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Muafiyet ve İstisnalar*. Ankara: SPK yayınları.
- Yeşilbağ, M. (2015). İdeolojik Mücadele Aracı Olarak Entelektüel Sermaye: MESS ve TİSK Örnekleri. “İş, Güç” *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 17(4), 43-62.
- Yücekök, A. N. (1971). Türkiye’de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-ekonomik Tabanı 1946-68. *A.Ü.SBF Yayınları*, No:323, Ankara.

ÖZ GEÇMİŞ		
Adı, Soyadı	Muhammet Sadık İpekoğlu	
Doğum Yeri ve Yılı	Rize – 11.03.1988	
Medeni Durumu	Bekar	
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce – İyi	
Öğrenim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lisans	2008	2013
Yüksek Lisans	2014	2017
Doktora		
Çalıştığı Kurum (/lar)		Başlama - Ayrılma Yılı
1. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı		2017
2.		
3.		
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar	-	
Katıldığı Proje ve Toplantılar	-Global Peace Workshops	
Yayımlar		
İletişim (eposta)	m.sadikipekoglu@gmail.com	